

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
ในจังหวัดชัยนาท

The Development of economics local community of
sufficiency economics model in Chainat province.

ดร.ศิริชัย เพชรรักษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ประจำปีงบประมาณ 2559

บทคัดย่อ

หัวข้อวิจัย	การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท
ชื่อนักวิจัย	ดร.ศิริชัย เพชรรักษ์
สาขาวิชา	รัฐประศาสนศาสตร์
ปีการศึกษา	2559

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท และ 3) เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาทให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่รวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนในท้องถิ่น คือ (1) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของชุมชนบ้านวัดใหญ่ ตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์จังหวัดชัยนาท (2) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของชุมชนบ้านสระไม้แดง ตำบลบางแพรงศรีราชา อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท (3) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของชุมชนบ้านโรงวัว ตำบลเสือโฮก อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท ซึ่งเลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้แก่ ตัวแทนจากกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนทั้ง 3 กลุ่มๆ ละ 10 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตัวแทนจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม/สนับสนุนให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนหรือในการสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนในเรื่องต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 60 คนคิดเป็นร้อยละ 60 ส่วนใหญ่มีอายุ 40 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 36 และมีการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา 44 คน คิดเป็นร้อยละ 44
- 2) ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยจึงขออภิปรายผลเป็นรายด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการตลาด

ด้านการตลาดมีการใช้หอกระจายข่าวของชุมชนในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ถือเป็นการประชาสัมพันธ์ที่ราคาถูกและประหยัด และสามารถประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้กับสมาชิกและบุคคลทั่วไปได้ในชุมชนอย่างดี นอกจากนั้นยังมีการใช้ไลน์กลุ่มจังหวัดใน

การติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มสมาชิกด้วยกันนับเป็นนวัตกรรมใหม่ที่ใช้ความทันสมัยของเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ การออกบูธจังหวัดเคลื่อนที่ถือเป็นประจำก็ถือเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้กับบุคคลทั่วไปได้รับทราบ

2.2 ด้านบุคลากร

ด้านบุคลากรผู้นำและประชาชนในชุมชนมีความสามัคคีและพร้อมใจเข้าร่วมประชุม เข้าอบรมในกิจกรรมต่างๆ ที่ทางกลุ่มหรือสมาชิกได้จัดตั้งขึ้น นอกจากนั้นยังมีการถ่ายทอดความรู้ไปสู่เยาวชนรุ่นหลังเพื่อเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ ถือเป็นเรื่องที่ดีในการถ่ายทอดความรู้ เทคนิค วิธีการดำเนินงานให้กับคนรุ่นหลังได้รับรู้และสามารถนำไปใช้ได้จริง

2.3 ด้านเงินทุน

ด้านเงินทุนทางหน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาช่วยเหลือดูแลในส่วนของงบประมาณมากมายหลายหน่วยงาน อาทิเช่น กรมพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองชัยนาท กองทุนหมู่บ้าน กระทรวงมหาดไทย โครงการ SML มีเพียงชุมชนบ้านโรงวัวที่ยังไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานใดๆ เลย ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้สำรองจ่ายไปก่อนทุกครั้ง ซึ่งทำให้เกิดความเกรงใจกันภายในกลุ่มเป็นปัญหาที่ทางกลุ่มต้องช่วยกันดำเนินการแก้ไข

2.4 ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการนำความรู้ด้านการสืบสานศิลปวัฒนธรรมโบราณมาถ่ายทอดให้กับเยาวชนในหมู่บ้านและผู้สนใจอยากจะเรียนโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย นอกจากนั้นมีการสอนการปลูกผักปลอดสารพิษ การทำปุ๋ยหมัก น้ำหมัก เพื่อใส่ในไร่นาเพื่อต้องการลดการใช้ยาฆ่าแมลง การทำน้ำเชื้อบิวเวอร์เรียกำจัดเพี้ยกระโดดสีน้ำตาล การนำกระเบื้องเบอร์ดี และหลอดกาแฟ ขวดน้ำ มารีไซเคิลมาทำเป็นเครื่องใช้เช่นตะกร้า และกระเป่าเป็นเทคนิคในการลดต้นทุนของกลุ่มอีกทางหนึ่ง

2.5 ด้านเทคโนโลยี

ด้านเทคโนโลยีมีการนำความรู้จากการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นของตนเองมาใช้เพื่อลดต้นทุนหลายรายการ นอกจากนั้นนำเทคโนโลยีเกี่ยวกับเครื่องยนต์มาใช้ในด้านการเกษตร ซึ่งมีพร้อมต่อการดำเนินงานของกลุ่ม อาทิเช่น เครื่องจักร เครื่องหนีบตาไก่ กรรไกรตัดลวด เป็นต้น

2.6 ด้านคู่แข่ง

ด้านคู่แข่งกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่คู่แข่งภาคเอกชนหลายกลุ่มภายในอำเภอ จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าไม่มีคู่แข่งในการดำเนินธุรกิจที่คล้ายกันหลายกลุ่มซึ่งเป็นเรื่องที่ดีกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่จะต้องหาแนวทางหรือวิธีการดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ในส่วนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านสระไม้แดงและหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านโรงวัวไม่มีผลกระทบในข้อนี้

2.7 ด้านปัจจัยภายนอก

ด้านปัจจัยภายนอกปัญหาาราคาผลผลิตตกต่ำ และปัญหาาราคาปุ๋ยยาเพิ่มขึ้น วัตถุประสงค์มีราคาแพง และได้ผลกำไรน้อย ราคาไม่ได้ตามที่ตกลงกันไว้ ในส่วนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านโรงวัวไม่มีผลกระทบในข้อนี้ เนื่องจากมีการสั่งสินค้าอยู่ตลอดเวลาสามารถเลี้ยงตัวเองได้

3) แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัด ชัยนาทให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน

3.1 ด้านการตลาด

ด้านการตลาดควรมีการใช้ช่องทางในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้กับสมาชิกและบุคคลทั่วไปได้รับทราบข้อมูลข่าวสารในชุมชนได้อย่างดี การใช้สื่อหนังสือพิมพ์ ท้องถิ่น หรือเว็บไซต์ ที่ค่อนข้างทันสมัยและสามารถเข้าชมได้หลายช่องทาง สื่อถือเป็นสิ่งสำคัญ ของการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและมีความจำเป็นอย่างมากในการทำธุรกิจในปัจจุบัน

3.2 ด้านบุคลากร

ด้านบุคลากรผู้นำและประชาชนในชุมชนมีความสามัคคีและพร้อมใจถือเป็นเรื่อง ที่ดีมากๆ สิ่ง ผู้นำต้องคิดต่อ คือ การสร้างคนหรือที่ทีมงานขึ้นมาทดแทนตนเองในอนาคตว่า จะต้องใช้เวลา เงินทุน เท่าไรในการพัฒนาบุคคลขึ้นมาทดแทน ซึ่งผู้วิจัยมองว่าเรื่องนี้เป็นเรื่อง ที่สำคัญที่สุดเพราะในเรื่องของหลักการบริหารงานแล้วทรัพยากรบุคคลถือเป็นหัวใจของการ บริหารงาน จำเป็นต้องรีบดำเนินการแก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3.3 ด้านเงินทุน

ด้านเงินทุนทางหน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาช่วยเหลือดูแลในส่วนของงบประมาณ มากมายหลายหน่วยงาน มีเพียงชุมชนบ้านโรงวัวที่ยังไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงาน ใดๆ ทางผู้นำของกลุ่มจึงจำเป็นต้องหาแนวทางหรือวิธีการที่จะหางบประมาณสนับสนุนจากแหล่ง ทุนภายนอกชุมชนเป็นการด่วน เพื่อที่จะไม่ต้องให้ผู้นำชุมชนใช้ทุนส่วนตัวในการดำเนินงาน อาทิ เช่น ธนาคาร แหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เป็นต้น

3.4 ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการนำความรู้ด้านการสืบสาน ศิลปวัฒนธรรมโบราณมาถ่ายทอดให้กับเยาวชนในหมู่บ้านและผู้สนใจอยากจะได้เรียนโดยไม่คิด ค่าใช้จ่าย ถือเป็นเรื่องที่ดีมากๆ และมีความจำเป็นที่จะต้องรีบแก้ไขอย่างเร่งด่วน ในส่วนของ การสอนการปลูกผักปลอดสารพิษ การทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพก็เป็นเรื่องที่ดีและประชาชน ในชุมชนสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ได้จริง

3.5 ด้านเทคโนโลยี

ด้านเทคโนโลยีกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่มีคู่แข่งหลายกลุ่มภายในอำเภอ ถือเป็นเรื่องที่กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่จะต้องหาแนวทางหรือวิธีการดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพื่อที่จะสามารถแย่งลูกค้าหรือตลาดของตนเองกลับมาให้ได้ มิฉะนั้นจะเสียโอกาสในการค้าขายอย่างมาก ควรจะมีการไปศึกษาดูงานเศรษฐกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จบ้าง เพื่อนำความรู้จากการไปศึกษาดูงานมาปรับใช้กับเศรษฐกิจชุมชนของตนเอง

3.6 ด้านคู่แข่ง

ด้านเทคโนโลยีด้านกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่มีคู่แข่งภาคเอกชนหลายกลุ่มภายในอำเภอ จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่ามีการแข่งขันในการดำเนินธุรกิจที่คล้ายกันหลายกลุ่มซึ่งเป็นเรื่องที่กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่จะต้องหาแนวทางหรือวิธีการดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยยึดหลักการของการเน้นความประหยัดและใช้วัสดุภายในชุมชนของตนเอง ในส่วนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านสระไม้แดงและหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านโรงวัวไม่มีผลกระทบในข้อนี้

3.7 ด้านปัจจัยภายนอก

ด้านปัจจัยภายนอกปัญหาการขาดผลผลิตตกต่ำและปัญหาการขาดปุ๋ยยาเพิ่มขึ้น วัตถุประสงค์มีราคาแพงและได้ผลกำไรน้อย เป็นสิ่งที่ทางกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนจะต้องรีบดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะถ้าหากปล่อยให้ปัญหานี้ยังคงอยู่ต่อไปคงจะต้องมีปัญหาอื่นเพิ่มเติมมาอีกไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่าย ยอดผลผลิต กำลังคน เป็นต้น ในส่วนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านโรงวัวไม่มีผลกระทบในข้อนี้ เนื่องจากมีการสั่งสินค้าอยู่ตลอดเวลาสามารถเลี้ยงตัวเองได้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(1)
กิตติกรรมประกาศ.....	(8)
สารบัญ.....	(9)
สารบัญตาราง.....	(11)
สารบัญภาพประกอบ.....	(12)
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
คำถามการวิจัย.....	5
ความมุ่งหมายการวิจัย.....	6
ความสำคัญของการวิจัย.....	6
ขอบเขตการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน.....	16
แนวความคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน.....	26
แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่.....	31
ข้อมูลทั่วไปจังหวัดชัยนาท.....	35
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	43
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	47
รูปแบบการวิจัย.....	47
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	47
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	48
ระยะเวลาทำการวิจัยและแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย.....	51

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	52
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบ สัมภาษณ์.....	53
ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจังหวัดชัยนาท.....	54
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	74
สรุปผลการวิจัย.....	74
อภิปรายผล.....	80
ข้อเสนอแนะ.....	85
ภาคผนวก.....	86
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์.....	87
ภาคผนวก ข ภาพกิจกรรม.....	92
เอกสารอ้างอิง.....	99
ประวัติผู้เขียน.....	102

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
5.1 ข้อมูลทั่วไปของหม้านเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชัยนาท.....	74

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

สารบัญภาพประกอบ

ภาพ	หน้า
1 ภาพ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ถูกใช้เป็นกรอบแนวคิดและทิศทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจมหภาคของไทย ซึ่งบรรจุอยู่ใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่สมดุล ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกัน เพื่อความอยู่ดีมีสุข มุ่งสู่สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน หรือที่เรียกว่า "สังคมสีเขียว" ด้วยหลักการดังกล่าว แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 นี้จะไม่เน้นเรื่องตัวเลขการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ยังคงให้ความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจแบบพหุลักษณะ หรือระบบเศรษฐกิจที่มีความแตกต่างกันระหว่างเศรษฐกิจชุมชนเมืองและชนบท (พิสิฐ ฐี อารธรรม, 2549) การที่ประเทศไทยจะสามารถก้าวไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้นั้น จะต้องมาจากการมี "เศรษฐกิจชุมชน" ที่เข้มแข็ง เพื่อให้ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมลดลงหรือหมดไปจากชุมชน นั้นๆ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548) โดยหันมาใช้หลักพิจารณาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีหลักพิจารณาอยู่ 5 ประการ คือ (1) กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤตเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา (2) คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน (3) คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อมๆ กัน ดังนี้ คือ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล (4) เงื่อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน

กล่าวคือ เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ และเงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต (5) แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

เศรษฐกิจชุมชน คือ การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรมบริการ ทั้งในด้านการผลิต การบริโภค และการกระจายผลผลิต โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชน คือ ให้มีส่วนร่วมคิด (What?) ร่วมทำ (How?) ร่วมรับผลประโยชน์ (For Whom?) บนรากฐานของความสามารถที่มีอยู่ จากการใช้ “ทุนของชุมชน” ทั้งที่เป็นสินค้าทุน ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางสังคม นั่นคือ สมาชิกในชุมชนจะเป็นผู้ตัดสินใจเองว่า พวกเราจะผลิตอะไรได้บ้างตามศักยภาพและทุนประเภทต่างๆ ที่มีอยู่ แล้วเราจะแบ่งปันผลประโยชน์จากการผลิตกันอย่างไรนั่นเอง นั่นคือชุมชน คิดเอง ทำเอง ได้เอง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนนั้นมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่ 1) การพัฒนาขีดความสามารถของคน ครอบครัว และชุมชน จาก การสร้าง กระบวนการเรียนรู้เพื่อให้พึ่งตนเองได้ 2) การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น จะเห็นว่า ถ้าสามารถพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จะลดลงหรือหมดไปจากชุมชนนั้นๆ ซึ่งแสดงว่าเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักสากลได้แล้ว แต่ไม่ใช่แค่นั้น ยังสามารถยืนอยู่บนขาตัวเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นอีกด้วย (ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์, 2552) โดยกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ที่จะดำเนินการ จะต้องอยู่บนพื้นฐานความสามารถที่มีอยู่จากการใช้ทุนของชุมชน ซึ่งประกอบด้วย (1) สินค้าทุน คือ เครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์การผลิตต่างๆ ที่มีอยู่ หรือที่สามารถหามาได้ตามศักยภาพ (2) ทุนทางเศรษฐกิจ คือ ปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เป็นไปอย่างสะดวก ราบรื่น เช่น ที่ดิน แหล่งน้ำ สภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศ การติดต่อสื่อสาร การคมนาคมขนส่ง เป็นต้นและ (3) ทุนทางสังคม คือ วิธีการผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน สถานศึกษา ศาสนสถาน และสถานเอนกนัยหรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ เป็นต้น เศรษฐกิจชุมชนจะเป็นการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งตนเอง ซึ่งจะแตกต่างจากธุรกิจชุมชน ที่จะเน้นการจัดการเงิน เพื่อเป้าหมายให้ได้กำไรในเชิงธุรกิจเป็นสำคัญ ทำให้บางคนมีความรู้สึกว่าการใช้คำว่า ธุรกิจ จะสื่อความหมายไปถึงการลงทุนที่ต้องการผลตอบแทนเป็นกำไรสูงสุด ซึ่งกำไรอาจไม่ใช่เป้าหมายสำคัญของการประกอบการของชุมชน บางคนจึงเห็นว่าน่าจะใช้คำว่าวิสาหกิจชุมชนจะเหมาะสมกว่า ทั้งนี้เพราะทุน

ของชุมชน จะรวมทุกอย่างที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งบางอย่างอาจจะยังไม่พัฒนาเต็มศักยภาพก็ตาม เช่น ทุนธรรมชาติ ทุนทรัพยากร ทุนที่เป็นผลผลิต ทุนที่มีการสะสม ทุนความรู้ภูมิปัญญา ทุนทางสังคม หรือความไว้วางใจ ความเป็นญาติพี่น้องของผู้คนในชุมชน การจัดการทุนเหล่านี้ จะต้องจัดการโดยชุมชนในทุกขั้นตอนการผลิตโดยเอาภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน มาผสมผสานกับความรู้หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ การจัดการต้องเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ มีความแตกต่าง และมีนวัตกรรมที่เหมาะสม ไม่ใช่การเลียนแบบ ซึ่งเป้าหมายของการจัดการนั้น เพื่อพึ่งพาตนเองของชุมชน เพื่อปรับปรุงชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นไม่ใช่เพื่อกำไรและถ้ามีผลผลิตส่วนเกินอาจจะส่งไปจำหน่ายได้ แต่จะไม่ใช่เป้าหมายสำคัญในการผลิต ซึ่งที่ผ่านมาชุมชนอาจจะไม่ได้เข้ามาจัดการทั้งหมดทุกขั้นตอน แต่จัดการตามวงจรธุรกิจของคนนอกที่เป็น พ่อค้า ข้าราชการ นักวิชาการ

การดำเนินกิจกรรมของเศรษฐกิจชุมชนจะเน้นในเรื่องของความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน จึงเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เน้นความสัมพันธ์ในท้องถิ่นเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาวดังนั้นจึงสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาทั้ง 2 ด้าน คือ ทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจส่วนบุคคลและการพัฒนาชุมชน ไปพร้อมๆกัน ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดของ ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีโดยทั่วไปที่เน้นการแข่งขัน และผลตอบแทนสูงสุดส่วนบุคคลเป็นสำคัญ นอกจากนี้ การดำเนินกิจกรรมของเศรษฐกิจชุมชน มีความสำคัญในแง่ของการดำเนินการที่ง่ายกว่า เพราะจากแนวทางในการพัฒนาของรัฐบาลที่ผ่านมามักจะดำเนินแบบข้างบนลงสู่ข้างล่าง (Top-Down) คือ จากหน่วยงานของทางราชการ หรือการวางแผนจากส่วนกลาง ไปสู่ข้างล่าง คือ ภาคประชาชน ซึ่งในเชิงทฤษฎี การพัฒนาในแนวทางนี้ มักจะไม่ค่อยเหมาะสมและประสบความสำเร็จได้ยาก แต่เศรษฐกิจชุมชนจะเป็นการดำเนินการแบบ ข้างล่างขึ้นสู่ข้างบน (Bottom-Up) จึงเป็นการดำเนินการที่ง่ายกว่า นอกจากนี้ยังมีโอกาสสำเร็จสูงกว่า เพราะปัจจัยในการพัฒนาต่างๆ มีอยู่ในท้องถิ่น และความร่วมมือจากคนในท้องถิ่นเอง เพราะการวางแผนจากส่วนกลาง น่าจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศักยภาพของท้องถิ่นและทุนของชุมชน ในท้องถิ่นต่างๆ น้อยกว่า นอกจากนี้การมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ยังมีจุดแข็งที่เป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการประสบความสำเร็จ ในการพัฒนา 4 ด้าน คือ (1) คนในชุมชนท้องถิ่นจะมีจิตสำนึกร่วมกัน เพราะเป็นคนในชุมชนเดียวกัน ความเป็นมาและดำรงอยู่ด้วยกัน (2) มีความเอื้ออาทรและให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเพราะเป็นเอกลักษณ์ของสังคมในท้องถิ่นอยู่แล้ว ดังนั้น การดำเนินการใดๆ ในชุมชนจึงประสบความสำเร็จได้ง่าย (3) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคลเป็นไปตามธรรมชาติและด้วยความสมัครใจเพราะไม่ใช่มาจากบังคับหรือสั่งการ และ (4) การบริหารจัดการง่ายกว่าเพราะเริ่มจากพื้นที่ชุมชนที่มีคนไม่มากนัก การบริหารจัดการจึงง่ายกว่าและถ้าพื้นที่หนึ่งประสบความสำเร็จ จะเกิดการกระจายหลักการและแนวคิดออกไป

กรมการพัฒนาชุมชนได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขยายผลในกระบวนการทำงานเป็นระยะ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบัน โดยกรมการพัฒนาชุมชน ได้เลือก

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกจัดระดับด้วยเกณฑ์ชีวิตของกระทรวงมหาดไทย 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด มาพัฒนาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในแต่ละระดับด้วยกระบวนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ตามขั้นตอนในแต่ละระดับ ดังนี้ (1) ระดับ “พออยู่ พอกิน” ผ่านเกณฑ์ จำนวน 10-16 ตัวชี้วัด เป็นต้นแบบในการใช้ชีวิตพึ่งตนเองทำกิน ทำใช้ในครัวเรือน เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้และมีการออม (2) ระดับ “อยู่ดี กินดี” ผ่านเกณฑ์ จำนวน 17-22 ตัวชี้วัด เป็นต้นแบบในการบริหารจัดการพัฒนาในรูปกลุ่ม เพื่อเพิ่มรายได้และขยายโอกาสให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น (3) ระดับ “มั่งมี ศรีสุข” ต้องผ่านตัวชี้วัด ครบทั้ง 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด เป็นต้นแบบการบริหารการพัฒนาในรูปแบบองค์กรเครือข่าย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในหมู่บ้าน ขยายโอกาสในการประกอบอาชีพ และส่งเสริมการจัดสวัสดิการให้กับคนในหมู่บ้าน การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จึงเป็นการนำหมู่บ้านที่มีความพร้อม มีผลการปฏิบัติที่สำเร็จชัดเจนอยู่แล้ว มาเพิ่มเติมความสามารถ ในการเป็นต้นแบบ สำหรับการขยายผลแนวทาง / วิธีปฏิบัติ ในการพัฒนาตนเอง ครอบคลุม และ ชุมชน เพื่อให้เป็นสถานที่เรียนรู้/แหล่งเรียนรู้ สำหรับหมู่บ้านอื่นๆ ที่ยังไม่ได้เริ่มต้นในการพัฒนาตาม แนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงการแยกประเภทหมู่บ้านเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย “พออยู่ พอ กิน” “อยู่ดี กินดี” และ “มั่งมีศรีสุข” เพื่อใช้เป็นต้นแบบการเรียนรู้ ให้กับหมู่บ้านที่มีพื้นฐาน หรือ สถานการณ์ของหมู่บ้านใกล้เคียงกัน สามารถเรียนรู้ เลียนแบบได้ โดยไม่ต้องใช้ความรู้ความชำนาญ ที่แตกต่างกันมากนักการจัดกิจกรรมในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ส่งผลในภาพรวม ดังนี้ (1) พัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน บทบาทของ ผู้นำ ให้เป็น แกนนำ หรือหัวเรียวหัวแรงหลัก ในการนำ ประชาชนในหมู่บ้าน ให้ลุกขึ้นทำ กิจกรรม เพื่อจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้นใน อนาคต (2) ส่งเสริม สนับสนุนให้ ครัวเรือน นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ ใน ชีวิตประจำวันมีการจัดทำ บัญชีครัวเรือน จัดทำ แผนชีวิต โดยมี ครอบครัวยุคใหม่ เป็นต้นแบบ ขยาย ผล การปฏิบัติสู่ครัวเรือนข้างเคียง (3) ส่งเสริมให้ ผู้นำ จัด กระบวนการจัดทำแผนชุมชน สร้างให้เกิด การมีส่วนร่วมของประชาชนในการคิด ตัดสินใจ กำหนดเป้าหมายการทำงานโดยคนในชุมชนเอง ผลักดันและสร้างความรับผิดชอบให้เกิดกับคนในชุมชน ในการบริหารจัดการกิจกรรม ตามแผนการ พัฒนา ซึ่งสามารถบูรณาการกิจกรรมต่างๆ จากทุกหน่วยงานโดยมี แผนชุมชนเป็นเครื่องกำกับการ พัฒนา (4) เมื่อได้ดำเนินการมีประสบการณ์ มีความรู้ จึงจัดทำเป็น ชุดความรู้มีหลักสูตรสำหรับการ ถ่ายทอดความรู้ จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ หรือศูนย์เรียนรู้ เพื่อการขยายผลในฐานะหมู่บ้านต้นแบบต่อไป (5) ผลการจัดโครงการ กิจกรรมต่างๆ นอกจากจะจัดขึ้นเพื่อการป้องกัน แก้ปัญหา อนุรักษ์ เพิ่มมูลค่า ให้กับชุมชนแล้ว ยังสามารถสร้างความรู้สึกที่ดี ความพึงพอใจ ความสุข ซึ่งสามารถวัดได้ ด้วยการ ประเมินความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือ ความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน/ชุมชน (Gross Village Happiness : GVH) (6) การจัดโครงการกิจกรรมต่างๆ สามารถสร้าง ภาวะผู้นำ ทักษะการจัดการ สร้างและพัฒนากลุ่มต่างๆ ในชุมชน ให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น (7) การทำงานในหมู่บ้านด้วยคน คณะเดียว/

กลุ่มเดียว อาจเกิดข้อจำกัดในการปฏิบัติ เช่น ขาดทรัพยากร ความรู้ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญยังไม่มาก ต้องอาศัยผู้ที่มีประสบการณ์ ความชำนาญหรือแม้กระทั่งการพึ่งพา แลกเปลี่ยนทรัพยากรจากภายนอก ซึ่งสามารถสร้างความสัมพันธ์เป็นเครือข่ายระหว่างกันทั้งกับหน่วยงาน/องค์กร/หมู่บ้านอื่นๆ เป็นการยกระดับการทำงานที่กว้างออกไป และทำงานที่ยากและท้าทายเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้นได้ เพราะมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

จังหวัดชัยนาทเป็นจังหวัดหนึ่งของภาคกลางตอนบน ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี ลพบุรี สระบุรีและชัยนาท ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งของแม่น้ำเจ้าพระยาและเป็นตอนเหนือสุดของภาคกลาง ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 195 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 2,469.746 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,543,591 ไร่ หรือเท่ากับร้อยละ 15.5 ของพื้นที่ในภาคกลางตอนบน มีลักษณะภูมิประเทศ โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม มีพื้นที่ประมาณ ร้อยละ 99.06 ของพื้นที่ทั้งหมด มีแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำน้อย ไหลผ่านพื้นที่ต่างๆ ทั่วทุกอำเภอ นอกจากลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบแล้ว ยังมีเนินเขาเล็กๆ ขนาดประมาณ 1 - 3 กิโลเมตรกระจายอยู่ทั่วไป ที่สำคัญได้แก่ เขารธรรมามูล ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์สำคัญของจังหวัดชัยนาท เขาพลอง เขาขยาย เขาท่าพระ เขากระดี่ เขาใหญ่ เขารัก เขาดิน เขาหลัก เขาไก่ห้อย เขาสารพัดดี เขาราวเทียน เขาสรรพยา และเขาแก้ว เป็นต้น เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดชัยนาทเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ จึงเหมาะสมสำหรับการประกอบอาชีพทางการเกษตร ดังนั้น ประชากรส่วนใหญ่ ประมาณร้อยละ 80 จึงประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรม รองลงมาได้แก่ ด้านการพาณิชย์ ประมาณร้อยละ 6 ด้านการอุตสาหกรรมและการตัดถกรรมประมาณร้อยละ 3

จากผลการประเมินของกรมการพัฒนาชุมชน จังหวัดชัยนาทมีชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในด้านของภาวะผู้นำกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถ กระบวนการบริหารจัดการ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ ซึ่งชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ ในยุคภาวะเศรษฐกิจชะลอการเจริญเติบโต นอกจากนั้นยังมีการเปิดเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงมีผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้จำนวนมาก จากหลักการเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท เพื่อเป็นการนำองค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในการสอนรายวิชา เศรษฐกิจชุมชน หลักสูตรปริญญาตรี สาขา การปกครองท้องถิ่นที่ผู้วิจัยรับผิดชอบอยู่ และนำผลการวิจัยมาสร้างแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาทให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน สร้างคุณภาพต่อระบบเศรษฐกิจ ความมั่นคงและสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท
3. เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาทให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ผลของการวิจัยจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการที่ใช้ในการอธิบายถึงความสำเร็จของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนของตนเองให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน มีภูมิคุ้มกันจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกได้ รวมทั้งการเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อรับมือกับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)
2. หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน สามารถนำองค์ความรู้และผลจากการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นได้
3. การสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการที่สามารถนำมาต่อยอดและเชื่อมโยงกับเนื้อหาของรายวิชาในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิชาการวิชาที่เกี่ยวข้องได้
4. กรมพัฒนาชุมชนสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบแห่งอื่นได้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนที่รวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนในท้องถิ่น คือ (1) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของชุมชนบ้านวัดใหญ่ ตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์จังหวัดชัยนาท (2) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของชุมชนบ้านสระไม้แดง ตำบลบางแพกศรีราชา อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท (3) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของชุมชนบ้านโรงวัว ตำบลเสือโฮก อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท ซึ่งเลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้แก่ ตัวแทนจากกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนทั้ง 3 กลุ่มๆ ละ 10 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตัวแทนจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม/สนับสนุนให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนหรือในการสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนในเรื่องต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น นักพัฒนาชุมชน

ปลัดอำเภอ นายอำเภอ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น ซึ่งวิธีการนี้เหมาะกับการวิจัยภาคสนาม (จุมพล หนีมพานิช, 2550 หน้า 234)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยศึกษาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท โดยมีหัวข้อในการศึกษาคลอบคลุมตั้งแต่บริบทชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาทในปัจจุบัน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท และการแสวงหาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาทให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ (นายธรรมณู พินิจการ นักพัฒนาชุมชน, 2558) จังหวัดชัยนาทในการเลือกพื้นที่ในการศึกษาวิจัย โดยเลือกชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่ผ่านเกณฑ์การประเมินจากกรมพัฒนาชุมชนในระดับมั่งมี ศรีสุขของจังหวัดชัยนาท ซึ่งมีบริบทชุมชนแตกต่างกัน จำนวน 3 แห่ง เป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัย

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยวางแผนในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ 12 เดือน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ปัจจัยด้านการตลาด หมายถึง การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท เช่น การออกบูธแสดง การใช้สื่อออนไลน์ ตลาด เป็นต้น
2. ปัจจัยด้านบุคลากร หมายถึง ภาวะผู้นำกลุ่ม ทักษะ ความรู้ความเข้าใจ สมาชิก การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท
3. ปัจจัยด้านเงินทุน หมายถึง เงินทุนหมุนเวียน แหล่งทุนจากหน่วยงานภายนอก การปันผลของเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท
4. ปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อลดต้นทุนการผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท
5. ปัจจัยด้านเทคโนโลยี หมายถึง การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท

6. ปัจจัยด้านคู่แข่ง หมายถึง กลุ่มเศรษฐกิจชุมชนที่เป็นคู่แข่งทางการตลาด ผลิตภัณฑ์คล้ายกัน หรืออยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกับเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท

7. ปัจจัยภายนอกอื่นๆ หมายถึง สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในปัจจุบันที่ส่งผลต่อการดำเนินงานเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท

8. หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท หมายถึง ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่ผ่านเกณฑ์การประเมินจากกรมพัฒนาชุมชนในระดับมั่งมี ศรีสุขของจังหวัดชัยนาท ได้แก่ 1) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของชุมชนบ้านวัดใหญ่ ตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์จังหวัดชัยนาท 2) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของชุมชนบ้านสระไม้แดง ตำบลบางแพรงศรีราชา อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท และ 3) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของชุมชนบ้านโรงวัว ตำบลเสือโฮก อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมาแล้วดังกล่าวข้างต้น สามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยคือ ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีทั้งหมด 7 ปัจจัยด้วยกัน คือ ปัจจัยด้านการตลาด ด้านบุคลากร ด้านเงินทุน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านเทคโนโลยี ด้านคู่แข่ง และด้านปัจจัยภายนอกอื่นๆ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาทครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดสนับสนุนการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
2. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน
3. แนวความคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
4. แนวคิดทฤษฎีใหม่
5. ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดชัยนาท
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (อุดมพร อมรธรรม, 2537) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า “พอเพียงนี้มีความหมายกว้างขวาง คำว่า พอ ก็คือเพียงพอ เพียงนี้ก็พอ ทำอะไรก็พอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พุดจากก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียงทางความคิดก็เหมือนกัน ไม่ใช่ทางกายเท่านั้น ความพอเพียงในความคิดก็คือ แสดงความคิดเห็นของตัวเอง แปะปล่อยให้อีกคนพูดบ้าง และมาพิจารณาว่าที่เขาพูดกับเราอันไหนพอเพียง อันไหนเข้าเรื่อง ถ้าไม่เข้าเรื่องก็แก้ไข เพราะว่าถ้าพูดกันโดยที่ไม่รู้เรื่องกันก็เป็นภาระทะเลาะกันฉะนั้น ความพอเพียงนี้ก็แปลว่า ความพอประมาณ และความมีเหตุผล

สมธ ดันติเวชกุล (2537 หน้า 24 อ้างถึงใน อุดมพร อมรธรรม, 2537) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้ “เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงเศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเอง (Relative self-sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทความเจริญยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไปได้”

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2537 หน้า 25) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง โดยนัยทางวัฒนธรรมดังนี้ “เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เทคนิค แต่มีความหมายกว้างกว่านั้นมา เพราะต้องรวมเอง 1)

อุดมการณ์บางอย่าง 2) โลกทัศน์บางอย่าง 3) ความสัมพันธ์บางอย่าง 4) ค่านิยมบางอย่างอยู่ในนั้นด้วย จึงจะนับได้ว่าเป็นเศรษฐกิจพอเพียงที่จริง ทั้ง 4 ประการที่จะกล่าวถึงนี้คือ ส่วนที่เรารู้จักกันว่า วัฒนธรรมนั่นเอง

ประเวศ วะสี (2537 หน้า 26) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงได้ดังนี้ “เศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้แปลว่า ไม่ได้เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขาย ไม่ส่งออกไม่ผลิตเพื่อคนอื่น และกลัวไปเอง ทั้งนี้ถ้าจะกระตุกกันสักหน่อยก็ขอกล่าวว่า “พระเจ้าอยู่หัวไม่ใช่คนโง่” ที่ทรงกล่าวถึงเรื่องนี้

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอเพียงอย่างน้อย 7 ประการ ด้วยกันคือ

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้ง
2. จิตใจพอเพียง ทำให้รับและเอื้ออาทรคนอื่นได้คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไปไม่เป็น และทำลายมาก
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม ทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้เช่นการทำเกษตรแบบผสมผสาน ซึ่งทำให้ได้ทั้งอาหาร ได้ทั้งสิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนเข้มแข็ง จะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม
5. ปัญหาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง
6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรมหมายถึงวิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้น เศรษฐกิจจึงสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากรากฐานวัฒนธรรมจึงจะมั่นคง เช่น เศรษฐกิจของจังหวัดตราด ขณะนี้ไม่กระทบกระเทือนจากฟองสบู่แตกไม่มีคนตกงาน เพราะอยู่บนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เอื้อต่ออาชีพการทำสวนผลไม้ทำการประมงและการท่องเที่ยว

7. มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่ชู้บวาบ เดี่ยวจนเดี่ยวรวยแบบกะทันหัน เดี่ยวตกงานไม่มีกินไม่มีใช้ถ้าเป็นแบบนี้ประชาชนยุคทองไม่ไหวต่อความผันผวนที่รวดเร็วเกินไปจึงสุขภาพจิตเสีย เครียด เพี้ยน รุนแรง ฆ่าตัวตาย ดิตยา เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจึงทำให้สุขภาพจิตดี

เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสมดุล ความสมดุลคือความเป็นปกติ และยั่งยืน ซึ่งเราอาจเรียกเศรษฐกิจพอเพียงในชื่ออื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจสมดุล เศรษฐกิจบูรณาการ เศรษฐกิจศีลธรรมและนี่แหละคือเศรษฐกิจทางสายกลาง หรือเศรษฐกิจแบบมีภูมิมาปฏิบัติ เพราะเชื่อมโยงทุกอย่างเข้าด้วยกัน ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ที่จริงคำว่าเศรษฐกิจเป็นความหมายที่ดีที่หมายถึงความเจริญที่เชื่อมโยงกาย ใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันแต่ได้มีการนำเอาคำว่าเศรษฐกิจไปใช้ในลักษณะแบบแยกส่วน ที่หมายถึงการแสวงหาเงินเท่านั้น เมื่อแยกส่วนก็ทำลายส่วนอื่น ๆ จนเสียสมดุลและวิกฤติ

สรุปได้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ การมีชีวิตอย่างพอดีนั่นเอง เมื่อพอดิแล้วต่อไปจะขยับให้มากขึ้นก็ได้ พอเพียงแต่ต้องหามาได้โดยถูกต้องชอบธรรมเป็นลำดับ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ทรงเน้นย้ำถึง ความพอมีพอกินของประชาชนและประเทศชาติเป็นเบื้องต้น แต่ปีที่ประชาชนให้ความสนใจมากเป็นช่วงหลังจากเกิดวิกฤติการณ์เศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 นั้นเองโดยมีหลักการเกี่ยวกับการใช้เงินเท่าที่มีตามฐานะของตนเอง และให้รู้จักการวางแผนการใช้เงินโดยมีพระราชดำรัสความว่า “...การจะเป็นเสือนั้น ไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินหมายความว่า อุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัว จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้น มันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควรบางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้แต่ขายในที่ ไม่ห่างไกลเท่าไรไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก...” พระราชดำรัสเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 จากนั้นในปี 2542 จาก วารสารชัยพัฒนาประจำเดือน สิงหาคมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชดำรัสความว่า

“เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกต้องรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเองสิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็ม และลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป” (จุฑานันท์ บุญทรหาญ, 2551)

รงค์ ประพันธ์พงศ์ (2550 หน้า 36) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบ 7 ประการของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ 1) พึ่งพาตนเอง 2) พอประมาณ 3) เดินทางสายกลาง 4) มีภูมิคุ้มกัน 5) มีเหตุผล 6) เป็นคนดี 7) รู้จักสามัคคี

หลักการพึ่งตนเอง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสเกี่ยวกับหลักการพึ่งตนเอง สรุปดังนี้

1. พึ่งตนเองทางจิตใจ หมายถึง คนที่มีจิตใจเข้มแข็ง ต่อสู้ชีวิตด้วยความสุจริตธรรม แม้ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต แต่ก็มีได้ข้อแท้
2. พึ่งตนเองทางสังคม หมายถึง การสร้างชุมชนหรือสังคมด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลกันทุกคน ทำหน้าที่อย่างเต็มที่เพื่อให้งานรุดหน้าพร้อมเพรียงกัน
3. พึ่งตนเองทางทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การส่งเสริมความสามารถของผู้คนในท้องถิ่น ในการแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด
4. พึ่งตนเองทางเทคโนโลยี หมายถึง การส่งเสริมให้มีการศึกษาทดลอง และทดสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีใหม่ ๆ และสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสม

5. พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ หมายถึง สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น แม้ไม่มีเงินก็ยังมีทรัพยากรในท้องถิ่น เช่น ข้าว ผัก ปลา และผลไม้เพื่อการยังชีพ และสามารถนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจต่อไป

การสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงวางหลักไว้นานแล้ว แม้แต่ในปี 2517 หรือ 30 กว่าปีมาแล้ว ก็ทรงมีพระบรมราโชวาท ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เนื่องในงานพิธีพระราชทานปริญญาบัตร 19 กรกฎาคม 2517 ดังความตอนหนึ่งว่า

“ในการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น เริ่มด้วยการสร้างพื้นฐานด้วยความมีกินมีใช้ของประชาชน ด้วยวิธีการที่ประหยัด ระมัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควร จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับด้วยความรอบคอบระมัดระวังและประหยัดนั้น ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาด ล้มเหลว และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์”

จากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส นับตั้งแต่ปี 2517 เป็นต้นมา จะพบว่าพระองค์ท่านได้ทรงเน้นย้ำทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ความพอมีพอกิน พอมีพอใช้การรู้จักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนาตามลำดับขั้นตอนตามหลักวิชาการ ตลอดจนมีคุณธรรมเป็นกรอบในการดำรงชีวิต ซึ่งทั้งหมดนี้รู้จักกันภายใต้ชื่อว่า เศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ตระหนักถึงความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาต่าง มาร่วมกันกลั่นกรองมาเป็นปรัชญานำทางในการจัดทำ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับมีความเข้าใจและนำไปประกอบการดำเนินชีวิต การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง มีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างเครือข่ายเรียนรู้ให้มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นกรอบความคิด เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ตลอดจนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทยในทุกภาคส่วน

ศูนย์ เศรษฐ์บุญสร้าง (2549 หน้า 11) ได้เสนอปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำรัสดังนี้

1. ดำเนินไปในทางสายกลาง “เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง” ความหมายของคำว่าทางสายกลาง ก็คือมีความ “พอดีพอเหมาะ” ไม่ตึงเกินไปและไม่หย่อนเกินไป ไม่เร็วเกินไปและไม่ช้าเกินไป หรือไม่มากจนเกินไปและไม่น้อยจนเกินไป ฯลฯ

2. เป็นเหตุเป็นผลตามกฎธรรมชาติ “ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความเป็นเหตุเป็นผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงภายนอกและภายใน ในทางสายกลาง ต้องอาศัย”การประมาณอย่างมีเหตุผลมีผล” และอย่างเป็นวิทยาศาสตร์เพื่อให้เกิดความพอดีเหมาะสมในการปฏิบัติต่าง ๆ โดยถ้าสามารถสร้าง เหตุ ได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง ผล แห่งความเจริญงอกงามก็จะเกิดตามมาในสัดส่วนที่สัมพันธ์พอดีกับเหตุ นั้น ๆ เสมอ

3. อาศัยความรู้และคุณธรรม ทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ

4. รองรับกระแสโลกาภิวัตน์ให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

การดำเนินงานตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

อำพน กิตติอำพน (2551) เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อธิบายความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ฟังว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญา ซึ่งถึงแนวทางการดำรงชีวิต การปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความ มีเหตุผล รวมถึงความ จำเป็นที่จะต้อง มีระบบภูมิคุ้มกันในตนเองที่ดี พอสมควรต่อการที่มีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้เน้นว่าต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ ของรัฐ นักทฤษฎีและ นักธุรกิจ ในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้ สมดุลและพร้อม ต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้าน วัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี “รู้จักพอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง นี่คือนัยสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้ ตัวเราเอง ครอบครัวของเรา ชุมชนของเรา และประเทศของเรานั้นไปสู่ความสุข พระองค์ท่าน ทรงให้ไว้ในคำนิยามของปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงที่ว่าต้องมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในระบบโลกา

ภักดิ์ หรือการเปลี่ยนแปลงในระบบสังคม ระบบนิเวศทาง ด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ จนถึงเรื่องของการเปลี่ยนแปลงแม้ในเรื่องชีวิตของเราเอง” การจะไปถึงเป้าหมายของการปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดความสุขในครอบครัวชุมชนและประเทศของเรา มีอยู่ 2 เงื่อนไข

เงื่อนไขแรก คือ ความรู้ ต้องรู้จัก รู้กว้าง รู้รอบคอบ ก่อนที่จะนำสิ่งต่าง ๆ ไป ปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติในตัวของเราเอง เช่น วันนี้จะรับประทานอะไรดี ถ้าเรามีความรู้เราจะเลือกรับประทานในสิ่งที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย แต่ถ้าเราไม่มีความรู้ เราก็ รับประทานอะไรโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์นั้นคือความสุขในตัวของเราเอง ซึ่งอาจจะ ทำให้ปวดท้องได้“เงื่อนไขของความรู้ และรู้จัก เหมือนกับวิทยาลัยพุทธะที่เราได้ดูกันในพระมหากษัตริย์ ถ้าเราไม่มีความรู้ ใช้แต่เพียงรู้สึก และไม่ได้ศึกษาอย่างรอบคอบ การที่เรานำไปปฏิบัตินั้นก็เกิดปัญหาอย่างมากมาย”

เงื่อนไขที่ 2 คือ จริยธรรม ไม่ใช่รู้แต่เพียงว่า เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา แต่ต้องรู้ว่า จะปฏิบัติจริยธรรมเหล่านั้น อย่างไร ให้เกิดผลสำเร็จด้วย สิ่งเหล่านี้ คือเงื่อนไขหลักในการที่จะปฏิบัติ สู่แนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงที่นำไปสู่ความสุข ความสุขนั้น มีหลากหลายทางในทางธรรมะ คือ สุขที่ได้ปฏิบัติธรรม ได้แสดงความเมตตากรุณาต่าง ๆ สุขทางด้านวัตถุหรือทางด้านกาย สุขทางด้านจิตใจ และสุขสุดท้าย ซึ่งเป็น ความสุขสูงสุด คือสุขของการเสียสละเพราะ ฉะนั้นความสุขของแต่ละคนจึงมีได้หลายระดับ ระดับของการปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงนั้นก็ขึ้นอยู่กับความสุข ระดับสุดท้าย คือ การพึ่งพาตัวเองได้มากที่สุดและไม่เบียดเบียนผู้อื่น นั่นก็คือ ถ้าเราไม่เบียดเบียนครอบครัวข้างบ้านเราชุมชนต่าง ๆ ก็มี ความสุข เมื่อไม่เบียดเบียนชุมชนต่าง ๆ จังหวัดต่าง ๆ ก็ไม่เบียดเบียนกัน แต่กลับมีความเกื้อกูลกัน ประเทศทั้งประเทศก็จะมีความสุข ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้นั้น พื้นฐานอันดับแรกคือ ต้องมีความเข้าใจถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียง และเชื่อมั่นในหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ว่า เมื่อนำไปใช้แล้วจะทำให้เกิดประโยชน์และความสุข ทั้งในปัจจุบันและอนาคต แล้วจึงจะมีความมั่นใจที่จะนำไปทดลองใช้ปฏิบัติ หลังจากที่มีความเข้าใจอย่างถูกต้องแล้วเป็นต้องทดลองนำมาประยุกต์ใช้กับตนเองทั้งในชีวิตประจำวันและการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่น โดยการประยุกต์ใช้นั้นต้องคำนึงถึง ความ พอประมาณ ในการดำรงชีวิตในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการบริโภค การกินอยู่หลับนอน การเข้าสังคม การใช้เวลาและทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ โดยเน้นการพึ่งตนเองเป็น หลักใช้เหตุผล เป็นพื้นฐานใน การตัดสินใจและการกระทำสิ่งต่าง ๆ สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง และไม่ทำอะไรที่เสี่ยงเกินไปจนทำให้ตนเองหรือคนรอบข้างเดือดร้อนในภายหลัง ต้องใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง และใช้ความรู้ด้วยความรอบคอบ และระมัดระวัง มีคุณธรรม คือความซื่อสัตย์ความไม่โลภ รู้จักพอ ไม่เบียดเบียนกัน รู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน

2. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน

ในการศึกษาเรื่องเศรษฐกิจชุมชน กล่าวได้ว่าในส่วนของภาครัฐได้กำหนดเป็นแนวนโยบาย ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน และพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ อันเป็นแนวพระราชดำรัสที่เป็นยุทธศาสตร์ในการสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่สำคัญประการหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ขอพระบรมราชานุญาตแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศโดยยึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤติสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544 หน้า 1)

เศรษฐกิจชุมชนเป็นเศรษฐกิจที่กระจาย ไม่กระจุกตัวเหมือนเศรษฐกิจรัฐหรือเศรษฐกิจทุน เพราะมีการกระจายความเจริญ การติดต่อสื่อสารเป็นแบบแนวนอนหรือเป็นแบบกระจาย ตลาดไม่ผูกขาด ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นเครือข่าย ดังนั้นเศรษฐกิจชุมชนจึงเป็นภาพของ การกระจายความเจริญที่อยู่ทั่วประเทศ เพราะเป็นระบบที่คำนึงถึงศีลธรรม ครอบครัว เพื่อนบ้าน และท้องถิ่นของตนเอง มีความเสมอภาคและมีความยุติธรรมต่อกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สังคีต พิริยะรังสรรค์ (2541 หน้า 37) ที่มองว่า การผลิตเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่สุดของการค้า การแลกเปลี่ยนหรือการตลาดมีความสำคัญเช่นเดียวกันเป็นอันดับถัดไป ดังนั้นผู้ผลิตและชุมชนต้องพึ่งตนเอง ให้ได้เพื่อในที่สุดประเทศชาติก็จะสามารถพึ่งตนเองได้เช่นกัน

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2544 หน้า 14-15) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชนไว้ว่าเศรษฐกิจชุมชนมีครอบครัวเป็นหน่วยการผลิต แรงงานของสมาชิกในครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เพราะแรงงานเป็นสิ่งที่ครอบครัวมีอยู่โดยธรรมชาติ ไม่ต้องจ้าง เป็นสิ่งที่มีมากับสถาบันครอบครัวโดยทั่วไปครอบครัวคิดถึงการอยู่รอดก่อนแล้ว จึงสะสมและค้าขาย พึ่งแรงงานในครอบครัว พึ่งทรัพยากรท้องถิ่น พึ่งตัวเองและพึ่งชุมชนก่อนและหากจะขายซึ่งเป็นขั้นตอนที่สูงก็จะขายในตลาดใกล้ตัวตลาดภายในประเทศ แนวคิดนี้มุ่งให้คำนึงถึงชุมชนศีลธรรม ครอบครัว เพื่อนบ้านและท้องถิ่นเป็นหลัก

มงคล ด่านธานีรินทร์ (2541 หน้า 91-94) ได้ให้แนวคิดในเรื่องเศรษฐกิจชุมชนไว้ว่าเศรษฐกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจชาติ ในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน จะต้องมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจระดับประเทศ และต้องสัมพันธ์กับการเมือง การปกครอง การศึกษา วัฒนธรรมของคนทั้งประเทศ การทำงานเพื่อการดำรงชีพอยู่ร่วมกันชาวบ้านสนใจในการรวมกลุ่ม อาทิจการปลูกพืช กิจกรรมการผลิตนอกการเกษตร การบริการ เพื่อให้เกิดพออยู่พอกิน เพื่อ

ความพึงพอใจ เพื่อให้คุ้มกับการลงทุนหรือเพื่อกำไร ผลที่เกิดขึ้นตามมาทำให้คนมีความสุข ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

โสภณ สุภาพงษ์ (2541 หน้า 71-79) กล่าวถึงเศรษฐกิจชุมชนว่า เป็นแนวคิดในการแก้ไข ปัญหาเศรษฐกิจและเชื่อว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศได้ ซึ่งเศรษฐกิจชุมชนเน้น การพึ่งตนเองและการเติบโตโดยมีทุกอย่างพอเพียง ได้แก่ การมีการแบ่งปันพอเพียง มีตลาดพอเพียง มีวัตถุประสงค์พอเพียง มีความรู้พอเพียง มีการผลิตพอเพียง และมีความดีพอเพียงโดยค่อยๆ เติบโตในสังคม ชนบทนั้นมีพื้นฐานทางการเกษตร ดังนั้นความพอเพียงในสังคมชนบท คือ การปลูกทุกอย่างที่กินและ กินทุกอย่างที่ปลูกที่เหลือก็ขาย พอขาดได้ก็มีเงินออมซึ่งในระบบเศรษฐกิจชุมชนนั้น ชุมชนสามารถ ร่วมมือกับองค์กรภายในการค้าขาย แต่ต้องเป็นองค์กรที่เปิดเผยและให้ชาวบ้านเป็นเจ้าของจน สามารถกลายเป็นองค์กรชุมชนที่พึ่งตนเองได้ โดยองค์กรชุมชนที่พึ่งตนเองได้นั้นมีพื้นฐานมาจาก ครอบครัวแต่ละครอบครัว และชุมชนที่มีการบริโภคพอเพียงและมีเงินออกมารวมกันเพื่อจัดทำ การผลิต การค้า และสวัสดิการร่วมกัน

ความหมายของเศรษฐกิจชุมชน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2541 หน้า 6) ได้ให้ความหมายของ คำว่า เศรษฐกิจ ชุมชนว่าเป็นระบบความสัมพันธ์ของฐานทรัพยากร (ดิน น้ำ ป่า) ระบบการผลิต ระบบการบริโภค ระบบการจัดการทุน (ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช่งาน) โดยอาศัยกิจกรรมกลุ่มเสริมสร้างกระบวนการ เรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพหรือฟื้นฟูสภาพแวดล้อม คน ครอบครัว ชุมชน และอาชีพ เพื่อยกระดับ การกินดีอยู่ดีและการทำมาค้าขายของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่ดีของชุมชน

จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจชุมชนไว้ดังนี้

“เศรษฐกิจ” หมายถึง งานอันเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจกและ การบริโภคใช้ สอยสิ่งต่างๆ ของชุมชน

“ชุมชน” หมายถึง หมู่บ้าน กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณา บริเวณเดียวกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน

ดังนั้น คำว่า เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง ระบบการผลิต การจำหน่าย การบริโภค และใช้สอย สิ่งต่างๆ ร่วมกัน ของกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคมขนาดเล็กที่อยู่ในบริเวณเดียวกันและมี ผลประโยชน์ร่วมกัน

นอกจากนี้ เมธี พยอมยงค์ ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจชุมชนไว้ 2 แนวทาง คือ การทำ มาหากินโดยจะเป็นเพื่อกินและเพื่อใช้ภายในชุมชนของตนเองหรือชุมชนใกล้เคียงเป็นหลัก หากเหลือ จึงจำหน่ายเป็นรายได้ เป็นเศรษฐกิจที่ไม่พึ่งพาตลาดภายนอก ทั้งในการผลิต การจำหน่ายและปัจจัย

การผลิตที่จะซื้อ เป็นภูมิคุ้มกันที่สำคัญที่จะส่งผลให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้อย่างสมดุลเป็นฐานที่มั่นคงให้คนในหมู่บ้านมีอยู่มีกินไม่มีหนี้สินมากนัก และแนวทางที่ 2 คือ การทำมาค้าขายที่จำเป็นต้องมีการพึ่งพาตลาดภายนอกเป็นหลักทั้งผลผลิตที่จะขายและปัจจัยการผลิตที่ต้องซื้อเป็นเศรษฐกิจของการแข่งขันเพื่อใช้เปรียบเทียบในทางการค้าจึงมีจุดสำคัญอยู่ที่ประสิทธิภาพการผลิต และคุณภาพผลผลิต พลังการต่อรอง ด้านการตลาด ความเท่าทันในข้อมูลข่าวสารโดยเฉพาะด้านการตลาด (เมธีพยอมยงค์, 14 กันยายน 2545)

กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (2542 หน้า 27) ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลหรือองค์กรชุมชน หรือเอกชนร่วมกิจการ และ/หรือช่วยกันดำเนินงานด้วยตนเอง ทั้งหมด หรือบางส่วน หรือการรับช่วงงานไปทำจากเอกชนหรือกลุ่มองค์กรอื่น โดยการประสานทำงานกับพหุภาคี กับหน่วยงาน/เอกชนและผู้คนในท้องถิ่น มีการใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่เหมาะสมช่วยเหลือการผลิต การตลาด หุน การจัดการร่วมกันในเรื่องเกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การค้าขาย การบริการ การท่องเที่ยว การพัฒนาส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อมุ่งให้เกิดรายได้ส่งผลต่อคน ครอบครัว ชุมชน

ยศ สันตสมบัติ (2542 หน้า 200) เศรษฐกิจชุมชน คือ ทางเลือกของการพัฒนาที่เน้นการสร้างฐานการผลิต กระบวนการเรียนรู้ ระบบจัดการทรัพยากร การจัดการทุน และตลาดในรูปแบบที่หลากหลายโดยพิจารณาจากศักยภาพของท้องถิ่นเป็นหลัก ชุมชนกับธรรมชาติแวดล้อมจะต้องมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่เน้นความยั่งยืน ความเป็นธรรม คุณภาพชีวิตและประสิทธิภาพของการผลิตไปพร้อมกัน

เศรษฐกิจชุมชน คือ ความเป็นชุมชน เศรษฐกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นชุมชน เศรษฐกิจชุมชนเป็นตัวเชื่อม (ประเวศ วะสี, 2542 หน้า 21) มองว่า “จะต้องมีการ บูรณาการมีความเป็นบูรณาการของชุมชน ทุกอย่างเชื่อมโยงกันหมด อันนี้จะทำให้ไม่สุดโต่งไม่เอาชุมชน ไม่เอาสิ่งแวดล้อม ไม่เอาวัฒนธรรมก็จะเป็นแนวคิดแบบสุดโต่ง ดังนั้นเศรษฐกิจชุมชนต้อง เชื่อมโยงระหว่าง เศรษฐกิจครอบครัวกับธุรกิจขนาดใหญ่ เชื่อมโยงกับการส่งออกและการตลาด เข้าด้วยกันให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน” แนวความคิดนี้สอดคล้องกับ ณรงค์ โชควัฒนา(2542 หน้า 15) ที่มองเศรษฐกิจพอเพียงพึ่งตนเองตามแนวพระราชดำรัส คือ การพัฒนาอย่างบูรณาการ โดยไม่มองเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว ต้องมองสังคมด้วย และมองสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กับการพัฒนา เพราะสังคมมีต้นทุนของสังคม สิ่งแวดล้อมมีต้นทุนของสิ่งแวดล้อม

สมพันธ์ เตชะอธิก (2545 หน้า 4) เสนอคำว่าเศรษฐกิจชุมชนที่มีความหมาย ครอบคลุมคำอื่น เช่น เศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพึ่งตนเองมีนัยทางหลักการและแนวคิดเหมือนกัน และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนนี้ มีนัยของความยั่งยืน 6 ประการ ดังนี้

1. การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ เริ่มจากสิ่งที่มีอยู่ไม่เป็นหนี้หรือเป็นหนี้้น้อยๆลดความต้องการวัตถุเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการผลิต โดยการศึกษา เรียนรู้ แบ่งปันความรู้ เทคนิคและทรัพยากรด้วยกันเองและภายนอก ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีความขยัน หมั่นเพียร ดำรงชีวิตอย่างมีอิสระและศักดิ์ศรี มีความสมดุลทั้งภายในครอบครัวและการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายเกื้อกูลกัน

2. การดูแลรักษาสุขภาพตนเองได้ รู้จักการกินอยู่หลับนอน การพึ่งตนเองทางสุขภาพ ศึกษาหาความรู้สาเหตุอาการทางสุขภาพ

3. การรวมกลุ่มวิเคราะห์ปัญหาและทางเลือกจนนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้ เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในหลากหลายกลุ่ม เปิดเวทีสำรวจปัญหาและทางเลือกที่แก้ไขได้จริงร่วมกัน

4. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน ด้วยจิตสำนึกความเป็นเจ้าของ และมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาฟื้นฟูอนุรักษ์และพัฒนา โดยมีหลักคิดคนอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้

5. การดำรงรักษาวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวการอยู่ร่วมกันในครอบครัวและชุมชน โดยไม่ละเลยและให้ความสำคัญกับความเป็นท้องถิ่นที่มีองค์ความรู้ในการดำรงความเป็นชุมชนอย่างยั่งยืน

6. การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชน เน้นกระบวนการผลิต การแปรรูป ลดการใช้สารเคมี การนำเข้าเครื่องจักรกล พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์และส่งเสริมเทคโนโลยีพื้นบ้าน

ประมวล วะสี (2542 หน้า 51-57) กล่าวถึง แนวทางการส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจชุมชนไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. นโยบายและกระแสสังคม เนื่องจากเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน และเศรษฐกิจ ชุมชน เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่ออนาคตประเทศ ควรที่ทุกฝ่ายในสังคมควรจะศึกษาให้เข้าใจ และรณรงค์เคลื่อนไหวให้เกิดเป็นทิศทางและกระแสสังคม กระแสสังคมจะขับเคลื่อนนโยบายและการกระทำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจชุมชน

2. สำรวจผังชุมชนและเครือข่ายในแต่ละจังหวัด ควรมีการสำรวจและทำผัง (Mapping) ให้ทราบว่ามีชุมชนและเครือข่ายของชุมชนที่เข้มแข็งอยู่แล้วอย่างไรบ้าง ในเรื่องอะไร เพื่อจะได้สนับสนุนได้ถูกต้องและเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชาวบ้านในที่อื่น ๆ เพื่อให้มีชุมชนเข้มแข็งขยายตัวเพิ่มขึ้น

3. ส่งเสริมการขยายตัวเครือข่ายชุมชน ส่งเสริมให้หมู่บ้านอื่นหรือตำบลอื่น เรียนรู้จากเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง ถ้ามีผังชุมชนเข้มแข็งก็ทราบว่าจะไปเรียนรู้เรื่องอะไรจากที่ไหนได้บ้าง ถ้าเข้าใจตรงกันและใช้ผังเดียวกันการส่งเสริมนี้จะทำโดยหน่วยงานใดก็ได้ ไม่ว่าจะ เป็นกระทรวงมหาดไทย เกษตร ศึกษา สาธารณสุข องค์กรพัฒนาเอกชน พระ และภาคธุรกิจ

4. สร้างศูนย์บริการวิชาการเบ็ดเสร็จ (One -Stop Service) เมื่อชาวบ้านรวมตัวกันทำกิจกรรม เช่น เกษตรผสมผสาน หรือการค้าขายต้องการความรู้ทางวิชาการด้วยความยากลำบาก เช่น จะเริ่มต้นอย่างไร จะได้พันธุ์จากที่ไหน ขุดสระอย่างไร ค่าขายอย่างไร คุณภาพดิน คุณภาพน้ำ ฯลฯ เพราะแหล่งวิชาการอยู่ห่างไกลและกระจายในแต่ละอำเภอควรมีศูนย์วิชาการเบ็ดเสร็จ ทั้งเรื่องเกษตร อุตสาหกรรมชุมชน การค้าขาย รวมกันอยู่ที่เดียว โดยใช้กำลังคนที่มีอยู่แล้วมารวมกันที่นี้

5. เชื่อมต่อการค้าขาย ชุมชนมีกำลังน้อยและช่วงสั้น ควรจะมีการเชื่อมต่อให้มีกำลังและมีช่วงยาวขึ้น โดยกระทรวงมหาดไทยจัดลานค้าในระดับอำเภอทุกอำเภอ ให้เกษตรกรสามารถนำผลิตผลของเขามาขาย บริษัทใหญ่ ๆ เพื่อชุมชน สามารถรับผลิตผลของ ชุมชนไปขายศูนย์การค้าในเมืองและส่งออกต่างประเทศ ระบบการค้าขายเชื่อมต่อเช่นนี้จะทำให้หน้าที่เป็นระบบข้อมูลข่าวสารให้ชุมชนว่าอะไรขายได้ อะไรขายไม่ได้ ราคาเท่าไร

6. สื่อเพื่อสังคม รัฐบาลควรส่งเสริมสนับสนุนและใช้กฎหมาย ให้สื่อต่างๆ ทำความเข้าใจเรื่องชุมชนและสื่อเรื่องชุมชน ตลอดจนให้มีวิทยุชุมชนที่ชุมชนจะใช้สื่อสารกันไปได้ สื่อเพื่อสังคมหรือสื่อเพื่อชุมชนนี้จะทำให้เกิดกระแสสังคม และเป็นเครื่องมือเรียนรู้ของชุมชนที่จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งโดยรวดเร็ว

7. ปรับวิธีงบประมาณและตั้งกองทุนเพื่อชุมชนมีกำลังทางราชการที่ทำงานในชุมชนเป็นอันมาก แต่กำลังเหล่านี้เอากองเป็นตัวตั้งมากกว่าเอาชุมชนเป็นตัวตั้ง จึงไม่ค่อยได้ผลเกิดความสูญเปล่ามาก ไม่ประสานกันในพื้นที่ ควรมีการปรับวิธีการงบประมาณให้เอาพื้นที่หรือชุมชนเป็นตัวตั้งกองทุนเพื่อชุมชนที่เป็นอิสระและมีประสิทธิภาพ จะเป็นเครื่องมือให้ชุมชนเข้มแข็ง

8. ออกกฎหมายเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีโครงสร้างที่จะส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ควรมีการศึกษาให้ดีและนำมาออกกฎหมายให้มีการปฏิบัติ รวมทั้งการศึกษาโครงสร้างและกระบวนการที่จะส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ยกเลิกกฎหมายที่ขัดกับบัญญัติกฎหมายที่ส่งเสริม

9. การฝึกอบรมทักษะการสร้างความเป็นชุมชน ในการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มสร้างความเป็นชุมชนทั่วประเทศ ต้องการผู้มีทักษะเป็นจำนวนมาก ในขั้นต้นควรรวมกำลังกันให้การฝึกอบรมอย่างเข้มกับคนจำนวนหนึ่งประมาณ 100-200 คน เพื่อเป็นกำลังใจในการประสานงานในระยะต่อไป ควรจะมีการตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาทักษะการสร้างความเป็นชุมชนในมหาวิทยาลัย และสถาบันราชภัฏทุกแห่ง รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชน ภาคธุรกิจ หรือแม้หน่วยราชการ ศูนย์เหล่านี้ควรรวบรวมความรู้เกี่ยวกับวิธีการที่ส่งเสริมให้คนทำงานแบบรวมกลุ่ม

10. การวิจัยเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและการประเมินผล กิจกรรมตั้งแต่ 1 ถึง 9 ล้วนต้องการการวิจัยเพื่อสร้างความรู้และเอาความรู้ไปใช้จะได้ทำงานได้ ถูกต้อง ควรมีการเพิ่มงบประมาณ การวิจัยเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน โดยมีกลไกการจัดการที่อิสระ และมีคุณภาพ

ปัจจัยเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2541 หน้า 133-135) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ เสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่เป็นจริง ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถานการณ์ จะต้องร่วมมือกันระหว่างชาวบ้าน ผู้นำ ชาวบ้าน นักพัฒนา นักวิชาการ ในเรื่องคอยสนใจและความร่วมมือของชุมชน รอบตัวความต้องการของผู้บริโภคและตลาด
2. การเตรียมคนที่จะเข้าร่วมทำกิจกรรม เพื่อร่วมกันสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน
3. การสร้างกติการ่วมของผู้นำชาวบ้าน และภาคีผู้บริโภค โดยมีการจัดสรรความรับผิดชอบ ระดมทุน การผลิต แปรรูป การค้า การใช้ทุน และอื่น ๆ อันเป็นกติกาที่ตกลงร่วมกัน
4. การระดมหุ้นและทุนจากชุมชน ในรูปของการออมทรัพย์ อันเป็นการระดมหุ้นและในรูปของทุน แล้วนำเงินมาลงทุนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการระดมทุนจากภายในชุมชน อันทำให้กิจกรรมเกิดความยั่งยืน
5. การควบคุมคุณภาพสินค้า มีการควบคุมคุณภาพที่มีระดับ ความสม่ำเสมอ โดยการควบคุมการผลิต และกระบวนการคัดเลือกผลผลิต/ สินค้าที่มีประสิทธิภาพ
6. การแบ่งผลกำไรตามกติกา ตามกติกาที่กลุ่มได้ร่วมกันจัดตั้งขึ้น การมีพี่เลี้ยงที่ไว้วางใจกันได้ เพื่อช่วยวิเคราะห์สภาพปัญหา สถานการณ์การผลิต การแปรรูป การค้า และเทคนิควิธีการต่างๆ อาจจะเป็นนักวิชาการเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภูมิปัญญาชาวบ้านและผู้เชี่ยวชาญ ต่าง ๆ

มงคล ตำนานินทร์ (2541 หน้า 27) ได้กล่าวถึงปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน กระบวนการเศรษฐกิจชุมชนและกำไรจากส่วนเกินเศรษฐกิจชุมชน ดังนี้

1. ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน ปัจจัยต่อไปนี้อาจถือว่าเป็นปัจจัยที่จำเป็นยิ่งที่จะเป็นแรงผลักดันให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ หากละเลยจะทำให้กิจกรรมเศรษฐกิจชุมชนเกิดขึ้นยากและไม่ยั่งยืนด้วย

1.1 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง 1) การพัฒนาผู้นำเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ ให้มีความรู้และสามารถในการวิเคราะห์ความจำเป็นที่ต้องทำการผลิต การแปรรูป การค้า และการติดต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอก ความสามารถในการระดมคน เงินทุน การบริหารและการจัดการ กระบวนการผลิต การแปรรูป และการใช้ทุน 2) การพัฒนาชาวบ้าน ที่สนใจในกิจกรรมเศรษฐกิจชุมชนนั้นให้มีความรู้และความสามารถด้านเทคนิคการผลิตและ การแปรรูป และ 3) การพัฒนาเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ให้รู้สึกซึ่งในอุดมการณ์และเทคนิคการกระตุ้นเชื่อมโยงประสานเพื่อเศรษฐกิจชุมชน

1.2 การพัฒนากลุ่มและองค์กรชุมชน ต้องเข้าใจว่าการสร้างกลุ่มและดำเนินกิจกรรมในรูปกลุ่มที่มีผู้นำชาวบ้านและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันทำงานเป็นหัวใจของเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งการทำงานโดย

วิธีการนี้สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยที่คนชนบทยังเกื้อหนุนจนเจือซึ่งกันและกัน และสอดคล้องกับข้อจำกัดทางเศรษฐกิจของคนในชนบท เพราะต่างฝ่ายต่างก็มีทุนทรัพย์และเครื่องมือการทำงานที่ไม่มากนัก

1.3 การพัฒนาพื้นฐานเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้มาซึ่งเงินทุนว่าเงินทุนที่ได้จากการระดมทุนภายในหมู่บ้าน จากชาวบ้านผู้สนใจจริงจังในการผลิตและการแปรรูปจะถูกนำไปใช้อย่างสมเหตุสมผล มีความต่อเนื่องและไม่ค่อยเสียหายจากการคดโกงด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งผิดกับเงินทุนที่รัฐสนับสนุนผ่านหน่วยงานราชการและเงินของภาคเอกชนที่ถูกนำไปใช้อย่างไม่ระมัดระวัง เพราะชาวบ้านมักถือว่าไม่ใช่เงินของเขา การได้มาซึ่งเงินทุนอาจได้จากกิจกรรมออมทรัพย์ การระดมทุน การระดมทุน การตั้งธนาคารหมู่บ้านหรือจากการรับทุนช่วยเหลือจากภายนอกสมทบกับทุนภายในชุมชนนั้น

1.4 การพัฒนาพื้นฐานกายภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งน้ำเพื่อการบริโภคและการผลิต มีผู้กล่าวไว้ว่าในช่วงฤดูแล้งหรือกระทั่ง ฤดูฝนขาดช่วง ชาวบ้านส่วนใหญ่จะใช้เวลากับการหาน้ำเพื่อกินเพื่อใช้ด้วยความลำเค็ญ เมื่อขาดน้ำคนหนุ่ม-สาว และคนที่ยังมีร่างกายแข็งแรงจะอพยพหางานทำนอกพื้นที่ ดังนั้นจะหวังให้ชาวบ้านทำกิจกรรมเศรษฐกิจชุมชนอย่างเนืองแน่นเป็นไปได้ยากยิ่ง

2. กระบวนการเศรษฐกิจชุมชน เมื่อได้เหตุปัจจัยทั้ง 4 ข้างต้นนั้นแล้วกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนก็พร้อมจะดำเนินการได้ ในการนี้จะเห็นกิจกรรมการผลิต การบริโภค การแปรรูป และ การขาย (ในหมวดเศรษฐกิจชุมชน) ดำเนินไปอย่างเป็นรูปธรรม อนึ่งหากพื้นที่ใดมีปัจจัยที่จำเป็นยิ่งพร้อมแล้ว ก็อาจดำเนินการกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนได้เลย แต่ในความจริงนั้นคงหาพื้นที่ที่มีความพร้อมเช่นนั้นยาก อาจมีปัจจัยบางอย่างที่ยังไม่ดีพอก็ต้องพัฒนาปัจจัยนั้นๆ ก่อนแล้วจึงค่อยดำเนินการผลิตต่อไป

เพื่อความเข้าใจในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนนี้จะขอขยายความพร้อมยกตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงในภาคอีสาน กล่าวคือกิจกรรมในกระบวนการนี้อาจจำแนกได้ดังต่อไปนี้

2.1 ผลิตภัณฑ์จากผ้า เช่น การทำผ้าฝ้ายทอมือย้อมสีธรรมชาติ ผ้าไหม มัดหมี่ ผ้าขาวม้า ผ้าโสร่ง และกระเป๋าชนิดต่างๆ

2.2 ผลิตภัณฑ์ตัดเย็บเสื้อผ้า เช่น การตัดเย็บเสื้อผ้าและผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ภายในบ้านและสำนักงาน และเสื้อผ้าเครื่องแบบของพนักงานบริษัท และข้าราชการ

2.3 ผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่และหวาย เช่น ตะกร้า เข่ง กระจาด เสื้อหวาย ก่องข้าว กระจัง และหัตถกรรมไม้ไผ่อีกมาก

2.4 ผลิตภัณฑ์อาหารและการแปรรูป เช่น ผัก ผลไม้ ที่ปลอดสารเคมี ผลิตภัณฑ์จากผลไม้พร้อมดื่ม หัวเชื้อเครื่องดื่มเข้มข้นจากผลไม้ชนิดต่างๆ (เช่น มะยม มะเฟือง มะขาม สับปะรด เป็นต้น) สมุนไพรผง ข้าวปลอดสารพิษ และน้ำตาลก้อนปลอดสารเคมี

2.5 ผลิตภัณฑ์วัสดุ เช่น เครื่องปั้นดินเผา ผลิตภัณฑ์โลหะ (เช่น มีด เสียม เคียว ขวาน จอบ) ผลิตภัณฑ์เครื่องเงิน ผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง ผลิตภัณฑ์วัสดุก่อสร้าง (เช่น อิฐบล็อก อิฐทนไฟ กระเบื้องมุงหลังคา และกรอบประตูหน้าต่างเหล็ก)

3. กำไรส่วนเกินจากเศรษฐกิจชุมชน สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มชาวบ้านที่ทำกิจกรรมเศรษฐกิจชุมชนและได้ผลดี จะมีกำไรส่วนเกินซึ่งได้หักค่าใช้จ่ายออกแล้ว คณะกรรมการดำเนินงานจะแบ่งส่วนกำไรเพื่อสนับสนุนกิจกรรมในชุมชนโดยไม่เรียกเงินคืนในภายหลังกิจกรรมที่มักได้รับการอุดหนุนได้แก่

3.1 การให้การศึกษ แก่เยาวชนในระบบโรงเรียนในรูปของหนังสือเรียน อาหารกลางวัน อุปกรณ์กีฬา อีกทั้งได้ให้การอุดหนุนในรูปการศึกษา ดูงาน การพัฒนา แก่เยาวชนและชาวบ้าน

3.2 การให้ความอนุเคราะห์ในชุมชน แก่เยาวชนหญิง-ชายที่เมื่อออกจากการศึกษาภาคบังคับแล้วต้องการมีเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพ แก่คนชราในรูปการให้เงินช่วยเหลือการรักษาพยาบาล และแก่คนพิการในรูปการสนับสนุนกิจกรรมที่เหมาะสมกับเขาเหล่านั้น

3.3 การสร้างสาธารณูปโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการสร้างประปาหมู่บ้าน การสร้างถนนคอนกรีตขนาดเล็ก และการขุดสระ โดยทั้งหมดไม่ได้ใช้ งบประมาณแผ่นดินโดยผ่านองค์การบริหารส่วนตำบล หากแต่ได้จากการแบ่งกำไรจากกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน และกิจกรรมเศรษฐกิจมาสนับสนุน (ในหมวดสาธารณูปโภค)

3.4 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กลุ่มพัฒนาอาชีพจำนวนไม่น้อยในปัจจุบันนี้ได้เห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนกับทรัพยากรดิน น้ำ และป่า กลุ่มเหล่านี้ได้สนับสนุนทุนบางส่วนร่วมกับโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานจากภายนอกส่งเสริมเยาวชนในชุมชนร่วมกิจกรรม เพื่อให้เขาเหล่านั้นเห็นคุณค่ากับทรัพยากรดังกล่าวนี้

สรุปได้ว่า ปัจจัยการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวิเคราะห์สถานการณ์ การเตรียมความพร้อมทั้งกับชาวบ้าน การระดมทุนทั้งทุนทางสังคมและ การระดมทุน มีการวางระเบียบอย่างง่าย ๆ ในการบริหารจัดการ ทั้งนี้จะต้องวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ผลักดันของเศรษฐกิจชุมชน เช่น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ภาวะภาพ เศรษฐกิจ และ การพัฒนากลุ่ม/ องค์การชุมชน ที่ก่อให้เกิดกระบวนการของเศรษฐกิจชุมชน และการจัดสรรส่วนเกินจากการทำกิจกรรม เพื่อจัดสรรเป็นสวัสดิการของชุมชนในด้านต่าง ๆ อันเป็นหนทางที่สร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มเศรษฐกิจหรือชุมชน ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาอาชีพ และ การกระจายรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนนั่นเอง

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของไทย

การพัฒนาชนบท หรือการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของไทยได้เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญเป็นครั้งแรกตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งพระองค์ได้ทรงปฏิบัติการบริหารราชการและการปกครองแบบอารยประเทศ ส่งผลให้ราชการไทยมีความสนใจเขตชนบทมากขึ้น การดำเนินงานในขณะนั้นได้มีการแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านช่วยกันรับผิดชอบในพื้นที่ของตน แต่มีปัญหาว่าเจ้าหน้าที่ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินงาน แผนการบูรณะชนบทดังกล่าวดำเนินการได้เพียง 2 ปี ก็ต้องยุบเลิกไปด้วยสาเหตุเพราะมีสงครามโลก และมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลใหม่

ต่อมาในปี พ.ศ. 2494 รัฐบาลได้อริ่แผนการบูรณะชนบทขึ้นมาอีก โดยปรับปรุงวิธีการบริหารใหม่ โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการบูรณะชนบท ซึ่งประกอบด้วยปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการอีก 3 คน ซึ่งได้รับเลือกจากประชาชนในเขต กรรมการชุดนี้มีหน้าที่แบ่งเป็นฝ่ายๆ เช่น หน้าที่ทั่วไปเกี่ยวกับความเป็นระเบียบเรียบร้อย หน้าที่ฝ่ายโยธา ฝ่ายสาธารณสุข และฝ่ายการศึกษา สังคมและกีฬา แต่แผนดังกล่าวมิได้มีการนำไปปฏิบัติ เนื่องจากไม่ได้รับอนุมัติด้านงบประมาณ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2523)

ในปี พ.ศ. 2499 กรมประชาสงเคราะห์ได้ส่งเจ้าหน้าที่ไปดูงานการพัฒนาท้องถิ่นในประเทศสหภาพพม่าและอินเดีย และกลับมาร่างโครงการพัฒนาท้องถิ่นซึ่งได้รับมติเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีพร้อมกับแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นและตั้งสำนักงานพัฒนาการท้องถิ่นขึ้นที่สโมสรศาลากลางจังหวัดธนบุรีเพื่อบริหารตามโครงการ สำนักงานดังกล่าวขึ้นตรงต่อกระทรวงมหาดไทย ในปี พ.ศ. 2501 มีการอบรมปลัดอำเภอรวม 89 คน เพื่อไปดำเนินงานใน 29 จังหวัด ต่อมาในปี พ.ศ. 2503 กระทรวงมหาดไทยได้ปรับปรุงโครงการพัฒนาท้องถิ่นให้รวมไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยยกฐานะเป็นส่วนราชการพัฒนาท้องถิ่นแห่งชาติ และยกฐานะอีกครั้งหนึ่งใน พ.ศ. 2505 ให้เป็นกรมการพัฒนาชุมชน สังกัดกระทรวงมหาดไทย เมื่อมีการบรรจุโครงการพัฒนาท้องถิ่นไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแล้วก็เปลี่ยนชื่อเป็นแผนพัฒนาชุมชนแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ 6 ประการ อาทิเช่น ส่งเสริมให้ประชาชนรู้สึกภาคภูมิใจที่จะอยู่อาศัยและประกอบอาชีพ จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกอันจำเป็นแก่การดำรงชีพในหมู่บ้าน ให้การศึกษา ส่งเสริมวัฒนธรรมและการปกครองส่วนท้องถิ่น การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น มีทุกกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาส่วนกลาง กับส่วนภูมิภาคร่วมกัน โดยกรมการพัฒนาชุมชนเป็นผู้ประสานงานและดำเนินงานระดับสนาม นอกจากนี้ก็มีการปรับปรุงประสิทธิภาพของกลไกของรัฐบาล และที่สำคัญคือให้หมู่บ้านดำเนินการช่วยเหลือตนเองเป็นหลัก โดยมีพัฒนากรร่วมทำงานกับคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน และคณะกรรมการพัฒนาตำบล หลังจากนั้นได้มีการจัดตั้งสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทขึ้นอีกในปี พ.ศ. 2506 เพื่อสร้างทางหลวงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและต่อต้านการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ ตามแผนพัฒนาภาคปี พ.ศ. 2505 มีการจัดตั้งกองอำนวยการรักษาความปลอดภัยเพื่อป้องกันภัยคอมมิวนิสต์ (กอบค.) โดยใช้มาตรการเข้าถึงประชาชน

คือดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นกันดาร หลังจากนั้นก็มีโครงการพัฒนาท้องถิ่นและประชาชนให้มีงานทำในฤดูแล้ง (โครงการเงินผัน สมัยรัฐบาลคึกฤทธิ์) ปี พ.ศ. 2518 ซึ่งต่อมาได้กลายมาเป็นโครงการพัฒนาตำบล (ปี พ.ศ. 2519) โครงการฟื้นฟูเศรษฐกิจชนบทที่ประสบภัยธรรมชาติ (กพช.) (ปี พ.ศ. 2521) และโครงการสร้างงานในชนบท (กสช.) (ปี พ.ศ. 2523) การพัฒนาสังคมโดยใช้ความคิดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) (ปี พ.ศ. 2524) และแผนพัฒนาชนบทยากจนในปี พ.ศ. 2525 - 2529 ต่อมาในปี พ.ศ. 2538 ได้มีการยกฐานะสภา ตำบลให้เป็นนิติบุคคล โดยมีพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2538 พร้อมกับมีแผนงานพัฒนาสภาตำบล รวมทั้งโครงการกระจายความเจริญไปสู่ชนบท โดยการส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรมไปสู่ชนบทมากยิ่งขึ้น

การพัฒนาชนบทไทยในช่วงปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา รูปแบบของการพัฒนาชนบทไทยช่วงนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากการที่ให้รัฐบาลกำหนดนโยบายแล้วนำการพัฒนาไปสู่ระดับล่าง ไปเป็นการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 โดยมีหลักการที่สำคัญคือ รัฐต้องการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง ตัดสินใจในกิจกรรมของท้องถิ่นเอง การพัฒนาชนบทของประเทศไทยช่วงนี้ เกิดโครงการต่างๆ ที่เป็นการช่วยเหลือเกษตรกรส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเป็นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โครงการที่สำคัญได้แก่โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โครงการฟื้นฟูเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ และโครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตของชุมชน เป็นต้น

ทางด้านเอกชนก็มีมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ซึ่งเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2486 สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ พ.ศ. 2501, โครงการไทย - อิสราเอลเพื่อพัฒนาชนบท พ.ศ. 2507 โดยพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาล 9, โครงการสารภี โดยบริษัทเซลล์ พ.ศ. 2508, สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2508, มูลนิธิพัฒนาชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ พ.ศ. 2510, สมาคมวายเอ็มซีเอ เชียงใหม่ พ.ศ. 2513, สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นสมาคมพัฒนาประชากรแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2513, มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2513, ศูนย์สังคมพัฒนา

สังฆมณฑลอุดรธานี พ.ศ. 2515, สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน พ.ศ. 2517, โครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแม่กลอง โดยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหิดล และธรรมศาสตร์ โดยได้รับความช่วยเหลือทางด้านเงินทุนจากมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ พ.ศ. 2517 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิทธิเสรีภาพในประเทศ หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ทำให้มีการตื่นตัวในงานพัฒนาชนบทขององค์กรเอกชนเพิ่มมากขึ้น นอกจากนั้นยังมีงานของเอกชนที่มีได้ดำเนินการในรูปของมูลนิธิหรือองค์กร ซึ่งส่วนมากจะได้แก่พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาอีกจำนวนหนึ่งและนักพัฒนาอิสระ ซึ่งทำงานพัฒนาในกลุ่มที่ได้มีการจัดตั้งเป็นทางการ คือกลุ่ม

เกษตรในที่แตกต่างกัน เป็นต้น จากเอกสารทำเนียบองค์กรสมาชิกคณะกรรมการประสานงานองค์กรเอกชนพัฒนาชนบท (กป.อพช.) ในเฉพาะภาค กทม. เพียงแห่งเดียว นั่นคือไม่ได้รวมภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคใต้ และภาคกลาง ในปี พ.ศ. 2535 ได้ระบุว่าเมืององค์กรสมาชิก 63 องค์กร และองค์กรเครือข่ายอีก 6 องค์กร ซึ่งมีสมาชิกในเครือข่ายรวมกันทั้งสิ้น 72 องค์กร และจากเอกสารประกอบการสัมมนาสิ่งแวดล้อม (2536) จัดพิมพ์โดยองค์กรพัฒนาเอกชนได้ระบุว่าเมืององค์กรพัฒนาเอกชนร่วมจัดทั้งสิ้น 130 องค์กร เป็นภาคกลาง 55 องค์กร ภาคเหนือ 32 องค์กร ภาคอีสาน 20 องค์กร ภาคใต้ 23 องค์กร ซึ่งกล่าวถึงการขยายตัวของการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนมีมากยิ่งขึ้นในระยะหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานด้านสิ่งแวดล้อม เมื่อพิจารณาในแง่นี้จะเห็นได้ว่าองค์กรของเอกชนได้มีประวัติในการเริ่มดำเนินงานพัฒนาชนบทเป็นเวลายาวนานแล้วเช่นกัน เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2486 เป็นต้นมา แต่เนื่องจากงานขององค์กรเอกชนนั้นมีขอบเขตจำกัด เพราะมีงบประมาณจำกัด และมิได้รับการโฆษณาประชาสัมพันธ์เท่ากับงานของรัฐบาล จึงไม่ค่อยเป็นที่ทราบโดยทั่วไปมากนัก งานพัฒนาชนบทที่สำคัญที่ถือได้ว่าเป็นหน่วยงานของมูลนิธิเอกชนคือ โครงการต่างๆ โดยมูลนิธิที่อยู่ในความอุปถัมภ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ และพระราชวงศ์ต่างๆ อันได้แก่ โครงการหลวง งานศูนย์ศิลปาชีพ งานของมูลนิธิชัยพัฒนา และงานของมูลนิธิจุฬาภรณ์ เป็นต้น

3. แนวความคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

แนวความคิดในการพัฒนาชนบทหรือการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของโลกนั้น อยู่ภายใต้กรอบความคิดเรื่องการพัฒนาประเทศซึ่งได้เริ่มขึ้นประมาณปี ค.ศ. 1950 เป็นต้นมา ณ เวลานั้นแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศได้ ปรากฏขึ้นอย่างเด่นชัด แต่ถ้าจะมองถึงแนวทางการพัฒนาชนบทหรือการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในขณะนั้นยังไม่ ปรากฏให้เห็นอย่างเป็นทางการเป็นรูปร่างแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามในช่วงเวลาดังกล่าวได้ เกิดทฤษฎีหรือแนวความคิดการพัฒนาแบบดั้งเดิมเกิดขึ้นมาหลายทฤษฎีด้วยกัน เช่น ทฤษฎีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้น (The Stages of Economic Growth Theory) ทฤษฎีเกี่ยวกับการสะสมทุน (Capital Accumulation Theory) ทฤษฎีความทันสมัย (Modernization Theory) และทฤษฎีทวิภาค (Dualism Theory) ซึ่งทฤษฎีทั้งหลายเหล่านี้จะเน้นการพัฒนาเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวมเป็นหลัก จากการศึกษาของณัฐพล ชันธไชยในปี พ.ศ. 2527 ได้ชี้ให้เห็นว่าหลังจากที่ทฤษฎีดังกล่าวนี้ถูกนำไปใช้พัฒนาเศรษฐกิจของประเทศด้อยพัฒนา (Under Development) หรือประเทศโลกที่สาม ทั้งหลายแล้ว ผลปรากฏว่าการพัฒนาตามแนวคิดดังกล่าวได้ก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างชนบทกับเมืองเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ อีกทั้งประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลายเหล่านั้นก็ อดตกอยู่ในสภาพที่ต้องพึ่งพาอาศัยประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นสำคัญ ในขณะที่ประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่อยู่ทางซีกโลกตะวันตกและถูกรอบงำโดยระบบ

ทุนนิยม เมื่อผลของการพัฒนาในประเทศด้อยพัฒนาต่างๆเป็นเช่นนี้ นักวิชาการในประเทศตะวันตก จึงได้ตระหนักถึงข้อผิดพลาดของทฤษฎีทั้งหลายเหล่านี้ และได้หันมาให้ความสนใจกับการพัฒนาชนบท หรือการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพิ่มมากขึ้น และได้มีการกล่าวถึงทฤษฎีหรือพัฒนาแนวคิดขึ้นมาซึ่งทฤษฎีและแนวคิดทั้งหลายเหล่านี้ได้แก่ ทฤษฎีความด้อยการพัฒนา (Underdevelopment Theory) ทฤษฎีการพัฒนาอีกรูปแบบหนึ่ง (Another Development Theory) และทฤษฎีการกระจายรายได้ และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Redistribution with Growth Theory)

ต่อมาในช่วงปี ค.ศ. 1950 - 1960 ได้มีการพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทดั้งเดิมเกิดขึ้นที่สำคัญ ได้แก่ แนวคิดการพัฒนาชนบทโดยการพัฒนาการเกษตร (Rural Development as Agricultural Development) และแนวคิดการพัฒนาชนบทด้วยการพัฒนาชุมชน (Rural Development as Community Development) รวมทั้งแนวความคิดทางวิทยาศาสตร์และวิทยาการ (The Scientific/ Technical Approach) (ดิเรก ฤกษ์ หรัย, 2527) ในการดำเนินการพัฒนาชนบทนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ ประกอบหลักที่สำคัญคือ นโยบาย (Policy) แนวคิด (Concept) หรือเป้าประสงค์ ของผู้ที่ริเริ่มการพัฒนาชนบทหรือการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าผู้ที่เกี่ยวข้อง องค์กรหรือผู้ริเริ่มผลักดันให้ เกิดการพัฒนาชนบทหรือการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนนั้น มีความเห็น มีความเข้าใจในการพัฒนาชนบทหรือการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนว่าเป็นอย่างไร หรือมีความต้องการให้การพัฒนาดังกล่าวเป็นไปอย่างไร ผู้ริเริ่มเหล่านี้อาจต้องการให้ชนบทไทยเป็นชนบทแบบอเมริกันแบบเกาหลี หรือแบบญี่ปุ่น หรือผู้ริเริ่มมีความเข้าใจ ว่าการพัฒนาชนบท คือการยกระดับรายได้ของคนในชนบท และมีความเห็นว่าการพัฒนาชนบทเป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการจากบุคคลหรือหน่วยงานที่อยู่ภายนอกชุมชน เช่น โดยรัฐบาลและหน่วยงานราชการเป็นผู้กำหนดให้ หรืออาจจะเป็นกรณีที่ผู้ริเริ่มเป็นคนในชนบทเอง เช่น เป็นผู้นำหมู่บ้านก็อาจจะมองว่าการพัฒนาชนบทเป็นเรื่องที่รัฐบาลต้องดำเนินการให้ หรือผู้นำหมู่บ้านอาจจะต้องการลอกเลียนแบบจากหมู่บ้านอื่นว่าเขาพัฒนาอะไรกันบ้าง ผู้นำหมู่บ้านเหล่านี้ก็อยากจะให้หมู่บ้านของตนเองได้พัฒนาในลักษณะเดียวกับหมู่บ้านอื่นโดยไม่ได้คำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของหมู่บ้านตนเอง ดังนั้นความคิดความเข้าใจ ตลอดจนนโยบายที่เกี่ยวกับการพัฒนาชนบท ที่ผู้ริเริ่มได้กำหนดไว้ในใจจะเป็น นวัตกรรมที่สำคัญที่จะช่วยผลักดันให้ทิศทางและยุทธวิธีของการพัฒนาชนบท หรือการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของประเทศไทยเกิดขึ้นในเวลาต่อมา (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2534)

ปัญหาการพัฒนาชนบท หรือการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของไทยเกิดจากความผิดพลาดของนโยบายและแนวคิดที่นำมาใช้ในการพัฒนา ยกตัวอย่างเช่น ผู้ริเริ่มการพัฒนาที่คิดว่าแนวคิดการพัฒนาชนบท หรือการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คือ การยกระดับรายได้ ของประชาชนในชนบทและมีความเชื่อว่ารายได้ เฉลี่ยที่สูงขึ้นของประชาชนในชนบทจะเป็นตัวชี้วัดถึงความสำเร็จของการพัฒนาชนบท ดังนั้นการดำเนินการพัฒนาจึงพุ่งเป้าหมายไปที่การยกระดับรายได้เฉลี่ยของประชาชนใน

ชนบทให้สูงขึ้น และแนวคิดนี้ยังคิดต่อไปว่า การเพิ่มขึ้นของรายได้เฉลี่ยของผู้คนในชนบทจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิต (Quality of life) ความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบทส่วนใหญ่ ให้ดีขึ้น หรือกรณีตัวอย่างของผู้ นำที่ องค์กรที่มีความเข้าใจว่าการพัฒนาชนบทเป็นหน้าที่ของรัฐบาล ดังนั้นหน่วยงานของรัฐจะต้องทำถนนเข้าสู่หมู่บ้านหรือตำบลของเขา การพัฒนาดังกล่าวก็จะเน้นให้หน่วยงานของรัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการหลักโดยมิได้มีการระดมความร่วมมือจากคนที่อยู่ในหมู่บ้านหรือตำบลของตนแต่อย่างใด จากการพัฒนาชนบท หรือการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของไทยในอดีตที่ผ่านมา หากจะมองถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาชนบทจะพบว่า มีกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องที่สำคัญ 3 กลุ่มด้วยกัน ดังนี้

1) หน่วยงานของภาครัฐ (Government Service) ซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบาย และเป็นหน่วยงาน หรือสถาบันของรัฐที่เป็นกลไกสำคัญที่สุดที่มีบทบาทในการพัฒนาชนบทของประเทศ เพราะว่าการพัฒนาชนบทเป็นการลงทุนในระยะยาว ดังนั้นจึงไม่สามารถจะคาดหวังผลกำไรหรือผลตอบแทนที่เกิดในระยะสั้นได้เลย ด้วยเหตุนี้ในแทบทุกประเทศ หน่วยงานของรัฐบาลจึงเป็นผู้แบกรับภาระในการลงทุน โดยมีกลไกการบริหารคือระบบราชการที่เป็นฝ่ายรับผิดชอบ เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นผู้สร้างบรรยากาศที่เหมาะสมกับการพัฒนาเป็นผู้จัดสรรทรัพยากรต่างๆ ตลอดจนเป็นผู้ดำเนินการในการพัฒนาตามโครงการต่างๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นในส่วนของรัฐบาลในฐานะผู้ดำเนินการ ได้แก่ การปฏิบัติงานพัฒนาชนบทหรือการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่มีลักษณะของความซ้ำซ้อน มีการก้าวก่ายกัน หรือไม่ประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่เกิดจากวิธีการดำเนินงานที่อยู่ภายใต้กฎระเบียบต่างๆ มากมาย ในขณะที่เดียวกันปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างของระบบราชการที่มีการรวบอำนาจ มีการยึดมั่นกับกฎระเบียบมากเกินไปจนขาดความยืดหยุ่นตลอดจนปัญหาการปรับตัวของระบบราชการ ที่จะสนองต่อการเรียกร้องและความต้องการของชาวชนบท การทำงานของข้าราชการในการพัฒนาชนบทจำนวนไม่น้อย หรือมีข่าวบ่อยครั้งที่พบว่า ข้าราชการชอบกดขี่ข่มเหงชาวบ้าน แสวงหาผลประโยชน์ใส่ตนช่วยเหลือผู้มีอิทธิพลบางคน ไม่รับฟังความคิดเห็น และความต้องการของชาวบ้านในชนบท และมีข้าราชการจำนวนไม่น้อยที่ไม่ มีประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นต้น

ดังนั้นจึงเป็นประเด็นคำถามที่สำคัญว่าจะทำอย่างไรถึงจะให้ ข้าราชการที่มีความรับผิดชอบในการพัฒนาชนบทเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเข้าใจปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชาวชนบท รวมทั้งมีทัศนคติที่ดีและเอื้อต่อ การพัฒนาชนบท เพราะการพัฒนาชนบทนั้นควรมุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถของชาวชนบทให้สามารถช่วยเหลือตนเองให้ได้ มิใช่ไป ยัดเยียดความต้องการส่วนตัวของข้าราชการให้ ชาวชนบทปฏิบัติตามและแสวงหาผลประโยชน์ จากการไม่รู้เท่าทันของชาวบ้านในชนบท และนอกจากนี้ยังมีคำถามต่อไปอีกว่า จะทำอย่างไรถึงจะได้ ข้าราชการที่มีคุณสมบัติทั้งในแง่ความรู้ความสามารถและทัศนคติที่ส่งเสริมการพัฒนาชนบท คำถามนี้ผู้ที่รับผิดชอบนโยบายการพัฒนาชนบทโดยตรงจะต้องเป็นผู้ตอบและจะต้องมีการดำเนินงานให้ บรรลุผลให้จงได้

2) หน่วยงานที่มีใช้รัฐบาล ปี จวบนี้การพัฒนาชนบทจำนวนหนึ่งได้ ดำเนินการโดย หน่วยงานที่มีใช้ รัฐบาล (Non-government Organization: NGOs) ซึ่งมีจำนวนมากภายในประเทศไทย หน่วยงานดังกล่าวอาจเป็น นมูลนิธิ สมาคม กลุ่ม หรือชมรมต่างๆ ซึ่งกระจายอยู่ ทั่วประเทศ ทำหน้าที่ทั้งในแง่ให้ บริการชุมชน เช่น การรักษาพยาบาล การศึกษา การพัฒนาอาชีพ หรืออาจส่งเสริมให้มีการจัดกลุ่ม ดำเนินกิจกรรมเฉพาะเรื่อง เช่น การจัดตั้งศูนย์ เยาวชน การส่งเสริมกิจกรรมสันตนา การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และประเพณี หน่วยงานที่มีใช้รัฐบาลหรืออาจเรียกว่าองค์กร เอกชน เหล่านี้อาจได้ รับการจัดตั้งและสนับสนุนจากองค์กร การทั้งภายในหรือนอกประเทศก็ได้ นอกเหนือ จากปี ฎุหาการกำหนดเป้าหมายการดำเนินการและทรัพยากรแล้ว ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งในการปฏิบัติงานพัฒนาชนบทของหน่วยงานเอกชน โดยเฉพาะหน่วยงานซึ่งมิได้ ถูกควบคุมดูแลโดยระบบราชการ ก็คือ การประสานงานระหว่างหน่วยราชการกับบุคลากรของหน่วยงานเอกชน ตลอดจนปัญหาความไม่ไว้ วางใจของหน่วยราชการซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบ ดูแลความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ ซึ่งหน่วยงานเอกชนลงไปปฏิบัติงาน มีหลายกรณีซึ่งบุคลากรของหน่วยงานเอกชนไม่ได้รับความร่วมมือ ถูกกลั่นแกล้ง ถูกสั่งให้ ออกจากพื้นที่ หรือถูกกล่าวหาว่ามีการกระทำที่เข้าลักษณะ บ่อนทำลายประเทศ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้จะต้องมีการคลี่คลายโดยการทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐบาลกับหน่วยงานเอกชนเพื่อส่งเสริมให้องค์กรเอกชนปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนาชนบท

3) กลุ่มเป้าหมาย (Target Group) คือประชาชนที่อยู่ในชนบทหรืออยู่ในชุมชน ซึ่งมีบทบาทที่สำคัญยิ่ง หรืออาจจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็น นกลไกสำคัญที่จะช่วยผลักดันหรือบ้นทอนความพยายามเพื่อให้ บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาชนบท ความสำเร็จของการพัฒนาชนบทส่วนใหญ่ นั้นเป็ นการพัฒนาที่เกิดจากความต้องการของประชาชนชาวชนบทเอง ถ้าการพัฒนาชนบทนั้นเป็นการพัฒนาที่เกิดขึ้นจากความต้ องการของบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกชุมชนแล้วการพัฒนา ดังกล่าวมักจะอยู่ได้เพียงระยะสั้นเท่านั้น เช่น การสร้างสาธารณูปโภคต่างๆ ให้กับชาวบ้าน โดยที่ชาวบ้านเหล่านั้นไม่ มีความต้องการอย่างแท้จริง สาธารณูปโภคดังกล่าวก็จะขาดการเอาใจใส่ บำรุงรักษา ซ่อมแซมและใช้อย่างถูกวิธี ทำให้อายุการใช้งานของสาธารณูปโภคต่างๆ นั้นสั้น หรือบาง หน่วยงานของรัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร เช่น สหกรณ์การเกษตร ถูกจัดตั้งขึ้นทุก อำเภอในประเทศไทย โดยที่การจัดตั้งนั้นไม่ได้ เกิดจากความต้องการของเกษตรกร และเกษตรกร ส่วนใหญ่ก็ไม่เข้าใจในหลักการสหกรณ์อย่างแท้จริง จึงทำให้การดำเนินงานของสหกรณ์ การเกษตร ส่วนใหญ่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้นกระบวนการพัฒนาชนบทหรือการพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชนที่ต้องการให้เกิดผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจะต้องสร้างบรรยากาศที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ของประชาชนในชนบทซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ ประชาชนในชนบทนี้มีได้ จำกัดเฉพาะคนส่วนน้อยที่มี ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม และมีสติปัญญา ความสามารถในการดำเนินการสูงเท่านั้น แต่ ยังรวมถึง

ประชาชนผู้ยากไร้ ส่วนใหญ่ด้วยไม่ว่าประชาชนเหล่านั้นจะเข้าร่วมในฐานะผู้ออกความคิด ออกแรงกาย ออกทุนทรัพย์ หรือร่วมดำเนินการในรูปใดก็ตามที่ทำให้ การพัฒนาบรรลุผลปัญหาของการมีส่วนร่วมของประชาชนในชนบท เกิดจากประชาชนในชนบทส่วนใหญ่ มีฐานะยากจน ขาดแคลนกำลังทรัพย์ ที่จะร่วมในการพัฒนา มีสุขภาพอนามัยที่ไม่ค่อยดีมีความรู้ที่น้อย มีความเชื่อมั่นในตนเองน้อย ไม่ค่อยชอบแสดงความคิดเห็นหรือร่วมดำเนินการได้อย่างจริงจัง ยิ่งในประเทศที่รัฐบาลรับภาระการพัฒนาชนบทเสียเอง โดยประชาชนเป็นเพียงผู้รับเท่านั้นไม่มีปากเสียงด้วยแล้ว การเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนก็ถูกจำกัดลงไปมาก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงวิธีการที่จะช่วยให้ชาวบ้านได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาอย่างแข็งขันด้วยความเต็มใจ การพัฒนาชนบทนั้นควรเป็นไปโดยมีเป้าหมายที่แน่ชัด และมีการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายนั้นๆ ยกตัวอย่างเช่น การมีโครงการปฏิบัติงานในพื้นที่ชนบท จะต้องมีการกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน มีแผนการบริหารจัดการ ทรัพยากรต่างๆที่เหมาะสมมีการดำเนินงาน ตลอดจนการประเมินผล เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขโครงการ โครงการปฏิบัติงานนี้อาจกระทำโดยหน่วยงานของรัฐบาล องค์กรเอกชนหรือดำเนินงานโดยคนในหมู่บ้านได้ กล่าวมาแล้วว่าความสามารถของชาวชนบทในด้านการจัดการยังด้อยอยู่ในอดีตที่ผ่านมา โครงการปฏิบัติงานในพื้นที่ชนบทมักจะถูกกำหนดโดยผู้ดำเนินการจากภายนอกชุมชน โดยคนในหมู่บ้านมีโอกาสส่วนน้อยมากหรือแทบไม่มีเลย ดังนั้นหากจะให้การพัฒนาชนบท หรือการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนประสบความสำเร็จ บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และมีความยั่งยืนอยู่ได้ จะต้องเปิดโอกาส หรือกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เป้าหมายของการพัฒนาชนบท หากจะมองในมิติของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวชนบทส่วนใหญ่แล้ว สามารถที่จะกำหนดเป็นดัชนีเป้าหมายของคุณภาพชีวิตในเชิงปริมาณได้ ในบางเรื่อง เช่น

- 1) ลักษณะการดำรงอยู่ของมนุษย์ ลดอัตราการอาชญากรรมในหมู่บ้าน ลดอัตราการตายของทารกและเด็กก่อนวัยเรียน ลดภาวะทุพโภชนาการ เพิ่มแคลอรีต่อวันโดยกำหนดอัตราร้อยละเป็นต้น
- 2) ลักษณะความเป็นอยู่ลดปัญหามลพิษ มีส่วนที่ถูกสุขลักษณะ มีเสื้อผ้า หรือมีเครื่องป้องกันความหนาวอย่างเพียงพอ
- 3) ลักษณะการพัฒนา มีการศึกษาถึงระดับที่กฎหมายบังคับทุกคน สามารถแสดงความคิดเห็นต่างๆ ได้ โดยปราศจากการขู่คุกคาม สามารถดำเนินกิจกรรมทางสังคม วัฒนธรรมและการบันเทิงโดยปราศจากการขัดขวาง

ดัชนีคุณภาพชีวิตเหล่านี้เป็นสิ่งที่พึงกำหนดได้ และแตกต่างกันไปในแต่ละหมู่บ้านทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับของการพัฒนาและปัญหาที่แต่ละหมู่บ้านประสบอยู่แต่อย่างน้อยรัฐบาลควรประกันให้ มีการตอบสนองคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานของประชาชนในชนบทโดยทั่วไปนอกเหนือจากเป้าหมายนั้นไปแล้ว อาจมีการกำหนดเป้าหมายขั้นต้น ในการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมด้านต่างๆ อีกด้วย โดยคาดว่าเป้าหมายขั้นต้น จะนำไปสู่ การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ได้

ซึ่งเป้าหมายขั้นต้นดังกล่าว อาจเป็นไปได้ในรูปแบบต่างๆ กัน เช่น การมีไฟฟ้าเข้าในหมู่บ้านสามารถผันน้ำเพื่อการเพาะปลูกได้ ตลอดทั้งปี มีการจัดตั้งสหกรณ์ การเกษตร มีสถานีอนามัยอย่างน้อยหนึ่งแห่งต่อตำบล มีโรงเรียนอย่างน้อยหนึ่งโรงเรียนในระยะที่ห่างจากหมู่บ้านไม่เกินสามกิโลเมตร เป็นต้น

ข้อพึงระวังในเรื่องเป้าหมายขั้นต้นของการพัฒนาชนบทก็คือ ส่วนใหญ่แล้วผู้ที่ดำเนินการพัฒนาชนบทได้ยึดมั่นเป้าหมายขั้นต้นมากกว่าเป้าหมายตอนปลาย ด้วยความเชื่อที่ว่าเป้าหมายขั้นต้นจะนำไปสู่ เป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่โดยข้อเท็จจริงแล้วอาจไม่เป็นเช่นนั้นก็ได้ ยกตัวอย่างเช่น การสร้างถนนเชื่อมโยงระหว่างหมู่บ้านต่างๆ อาจก่อให้เกิดความมั่งคั่งแก่คนส่วนใหญ่ที่ต้องพึ่งพาสังคมภายนอกมากขึ้น เป็นต้น ปัญหาที่เกิดขึ้นกับการพัฒนาชนบท ก็คือหน่วยราชการมักจะวัดความสำเร็จของผลงานจากสิ่งทีพวกเขาได้เข้าไปพัฒนา เช่น การนับจำนวนห้วงคุ่มก่าเนิดหรือเม็ดยาคุมก่าเนิดที่ใช้ หรือนับจำนวนกลุ่มเยาวชน หรือกลุ่มสตรีที่ได้รับการจัดตั้งหรือนับจำนวนพื้นที่ซึ่งได้รับการฉีดพ่นยาฆ่าแมลง เป็นต้น สิ่งนำเข้าไปเหล่านี้อาจส่งผลถึงคุณภาพชีวิตของแต่ละหมู่บ้านโดยตรงในท้ายที่สุดการพัฒนาชนบทก็ไม่มีที่ยั่งยืนแต่ประการใด แต่ในทางกลับกันอาจจะก่อให้เกิดปัญหาขึ้นในชนบทก็ได้

4. ทฤษฎีใหม่

ทฤษฎีใหม่ คือ ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงที่เด่นชัดที่สุด ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรินี้ เพื่อเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรที่มักประสบปัญหาทั้งภัยธรรมชาติและปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อการทำงานเกษตร ให้สามารถผ่านพ้นช่วงเวลาวิกฤตไปได้ โดยเฉพาะการขาดแคลนน้ำได้โดยไม่เดือดร้อนและยากลำบากนัก ความเสี่ยงที่เกษตรกรมักจะพบอยู่เป็นประจำ ประกอบด้วย

- 1) ความเสี่ยงด้านราคาสินค้าเกษตร
- 2) ความเสี่ยงในราคาปัจจัยการผลิต และการพึ่งพาปัจจัยการผลิตสมัยใหม่จากต่างประเทศ

ประเทศ

- 3) ความเสี่ยงด้านน้ำ ฝนทิ้งช่วง ฝนแล้ง
- 4) ภัยธรรมชาติอื่นๆ และโรคระบาด
- 5) ความเสี่ยงด้านแบบแผนการผลิต
 - (1) ความเสี่ยงด้านโรคและศัตรูพืช
 - (2) ความเสี่ยงด้านการขาดแคลนแรงงาน
 - (3) ความเสี่ยงด้านหนี้สินและการสูญเสียที่ดิน

ทฤษฎีใหม่ จึงเป็นแนวทางหรือหลักการในการบริหารการจัดการที่ดินและน้ำ เพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด

4.1 ความสำคัญของทฤษฎีใหม่

ตามหลักการของทฤษฎีใหม่จะมีกระบวนการและขั้นตอนในการปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

- 1) มีการบริหารและจัดแบ่งที่ดินแปลงเล็กออกเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน เพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกร ซึ่งไม่เคยมีใครคิดมาก่อน
- 2) มีการคำนวณโดยใช้หลักวิชาการเกี่ยวกับปริมาณน้ำที่จะกักเก็บให้พอเพียงต่อการเพาะปลูกได้อย่างเหมาะสมตลอดปี
- 3) มีการวางแผนที่สมบูรณ์แบบสำหรับเกษตรกรรายย่อย โดยมีถึง 3 ขั้นตอน อันได้แก่

(1) ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น

ในขั้นต้นนี้ ให้แบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน ตามอัตราส่วน 30:30:30:10 ซึ่งหมายถึง พื้นที่ส่วนที่หนึ่ง ประมาณ 30% ให้ขุดสระเก็บกักน้ำเพื่อใช้เก็บกักน้ำฝนในฤดูฝน และใช้เสริมการปลูกพืชในฤดูแล้ง ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์และพืชน้ำต่างๆ

พื้นที่ส่วนที่สอง ประมาณ 30% ให้ปลูกข้าวในฤดูฝนเพื่อใช้เป็นอาหารประจำวันสำหรับครอบครัวให้เพียงพอตลอดปี เพื่อตัดค่าใช้จ่ายและสามารถพึ่งตนเองได้

พื้นที่ส่วนที่สาม ประมาณ 30% ให้ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร ฯลฯ เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน หากเหลือบริโภคนำไปจำหน่าย

พื้นที่ส่วนที่สี่ ประมาณ 10% เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ ถนนหนทาง และโรงเรียน อื่นๆ

(2) ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สอง

เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและได้ปฏิบัติในที่ดินของตนจนได้ผลแล้ว ก็ต้องเริ่มขั้นที่สอง คือให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่ม หรือสหกรณ์ ร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินการในด้านต่างๆ ดังนี้

การผลิต (พันธุ์พืช เตรียมดิน ซลประทาน ฯลฯ) เกษตรกรจะต้องร่วมมือในการผลิต โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นเตรียมดิน การหาพันธุ์พืช ปุ๋ย การจัดหาปุ๋ย และอื่นๆ เพื่อการเพาะปลูก

การตลาด (ลานตากข้าว ยุ้งฉาง เครื่องสีข้าว การจำหน่ายผลผลิต) เมื่อมีผลผลิตแล้ว จะต้องเตรียมการต่างๆ เพื่อการขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น การเตรียมลาน

ตากข้าวร่วมกัน การจัดหาถังฉางเพื่อรวบรวมข้าว เตรียมหาเครื่องสีข้าว ตลอดจนการรวมกันขาย ผลผลิตให้ได้ราคาดีและลดค่าใช้จ่ายลงด้วย

การเป็นอยู่ (กะปิ น้ำปลา อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ) ในขณะเดียวกันเกษตรกร ต้องมีความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหารการกินต่างๆ กะปิ น้ำปลา เสื้อผ้า ที่พอเพียง

สวัสดิการ (สาธารณสุข เงินกู้) แต่ละชุมชนควรมีสวัสดิการและบริการที่จำเป็น เช่น มีสถานอนามัยเมื่อยามป่วยไข้ หรือมีกองทุนไว้กู้ยืมเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

การศึกษา (โรงเรียน ศูนย์การศึกษา) ชุมชนควรมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เยาวชนของชุมชนเอง

สังคมและศาสนา ชุมชนควรเป็นศูนย์รวมในการพัฒนาสังคมและจิตใจ โดยมี ศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว

โดยกิจกรรมทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นส่วนราชการ องค์กรเอกชน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนนั้นๆ เป็นสำคัญ

(3) ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สาม

เมื่อดำเนินการผ่านพ้นขั้นที่สองแล้ว เกษตรกร หรือกลุ่มเกษตรกรก็ควรพัฒนา ก้าวหน้าไปสู่ขั้นที่สามต่อไป คือติดต่อประสานงาน เพื่อจัดหาทุน หรือแหล่งเงินทุน เช่น ธนาคาร หรือ บริษัท ห้างร้านเอกชน มาช่วยในการลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ฝ่ายเกษตรกรและฝ่าย ธนาคาร หรือบริษัทเอกชนจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน กล่าวคือ

- 1) เกษตรกรขายข้าวได้ราคาสูง (ไม่ถูกกดราคา)
- 2) ธนาคารหรือบริษัทเอกชนสามารถซื้อข้าวบริโภคในราคาต่ำ (ซื้อข้าวเปลือก ตรงจากเกษตรกรและมาสีเอง)
- 3) เกษตรกรซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคได้ในราคาต่ำ เพราะรวมกันซื้อเป็นจำนวนมาก (เป็นร้านสหกรณ์ราคาขายส่ง)
- 4) ธนาคารหรือบริษัทเอกชน จะสามารถกระจายบุคลากร เพื่อไปดำเนินการใน กิจกรรมต่างๆ ให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

4.2 หลักการและแนวทางที่สำคัญ

- 1) เป็นระบบการผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ใน ระดับที่ประหยัดก่อน ทั้งนี้ ชุมชนต้องมีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำนองเดียวกับการ “ลงแขก” แบบดั้งเดิมเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานด้วย

2) เนื่องจากข้าวเป็นปัจจัยหลักที่ทุกครัวเรือนจะต้องบริโภค ดังนั้น จึงประมาณว่าครอบครัวหนึ่งทำนาประมาณ 5 ไร่ จะทำให้มีข้าวพอกินตลอดทั้งปี โดยไม่ต้องซื้อหาในราคาแพง เพื่อยึดหลักพึ่งตนเองได้อย่างมีอิสรภาพ

3) ต้องมีน้ำเพื่อการเพาะปลูกสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้ง หรือระยะฝนทิ้งช่วงได้อย่างพอเพียง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกันที่ดินส่วนหนึ่งไว้ขุดสระน้ำ โดยมีหลักว่าต้องมีน้ำเพียงพอที่จะเพาะปลูกได้ตลอดปี ทั้งนี้ ได้พระราชทานพระราชดำริเป็นแนวทางว่า ต้องมีน้ำ 1,000 ลูกบาศก์เมตรต่อการเพาะปลูก 1 ไร่ โดยประมาณ ฉะนั้น เมื่อทำนา 5 ไร่ ทำพืชไร่ หรือไม้ผลอีก 5 ไร่ (รวมเป็น 10 ไร่) จะต้องมีน้ำ 10,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี

ดังนั้น หากตั้งสมมติฐานว่า มีพื้นที่ 15 ไร่ ก็จะสามารถกำหนดสูตรคร่าวๆ ว่า แต่ละแปลงประกอบด้วย

(1) นาข้าว 5 ไร่

(2) พืชไร่ พืชสวน 5 ไร่

(3) สระน้ำ 3 ไร่ ขุดลึก 4 เมตร จุน้ำได้ประมาณ 19,000 ลูกบาศก์เมตร ซึ่งเป็นปริมาณน้ำที่เพียงพอที่จะสำรองไว้ใช้ยามฤดูแล้ง

(4) ที่อยู่อาศัยและอื่นๆ 2 ไร่

แต่ทั้งนี้ ขนาดของสระเก็บน้ำขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศและสภาพแวดล้อม ดังนี้

1) ถ้าเป็นพื้นที่ทำการเกษตรอาศัยน้ำฝน สระน้ำควรมีลักษณะลึก เพื่อป้องกันไม่ให้น้ำระเหยได้มากเกินไป ซึ่งจะทำให้มีน้ำใช้ตลอดทั้งปี

2) ถ้าเป็นพื้นที่ทำการเกษตรในเขตชลประทาน สระน้ำอาจมีลักษณะลึก หรือตื้นและแคบ หรือกว้างก็ได้ โดยพิจารณาตามความเหมาะสม เพราะสามารถมีน้ำมาเติมอยู่เรื่อยๆ

การมีสระเก็บน้ำก็เพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้อย่างสม่ำเสมอทั้งปี (ทรงเรียกว่า Regulator หมายถึงการควบคุมให้ดี มีระบบน้ำหมุนเวียนใช้เพื่อการเกษตรได้โดยตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน้าแล้งและระยะฝนทิ้งช่วง แต่มิได้หมายความว่า เกษตรกรจะสามารถปลูกข้าวนาปรังได้ เพราะหากน้ำในสระเก็บน้ำไม่พอ ในกรณีมีเขื่อนอยู่บริเวณใกล้เคียงก็อาจจะต้องสูบน้ำมาจากเขื่อน ซึ่งจะทำให้น้ำในเขื่อนหมดได้ ดังนั้นเกษตรกรควรทำนาในหน้าฝน และเมื่อถึงฤดูแล้งหรือฝนทิ้งช่วงให้เกษตรกรใช้น้ำที่เก็บตุนนั้นให้เกิดประโยชน์ทางการเกษตรอย่างสูงสุด โดยพิจารณาปลูกพืชให้เหมาะสมกับฤดูกาล เพื่อจะได้มีผลผลิตอื่นๆ ไว้บริโภคและสามารถนำไปขายได้ตลอดทั้งปี

4) การจัดแบ่งแปลงที่ดินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงคำนวณและคำนึงจากอัตราการถือครองที่ดินทั่วเฉลี่ยครัวเรือนละ 15 ไร่ อย่างไรก็ตาม หากเกษตรกรมีพื้นที่ถือครองน้อยกว่านี้ หรือมากกว่านี้ ก็สามารถใช้อัตราส่วน 30:30:30:10 เป็นเกณฑ์ปรับใช้ได้ กล่าวคือ

(1) ร้อยละ 30 ส่วนแรก ขุดสระน้ำ (สามารถเลี้ยงปลา ปลุกพืชน้ำ เช่น ผักบุ้ง ผักกะเฉด ฯลฯ ได้ด้วย) บนสระอาจสร้างเล้าไก่ และบนขอบสระน้ำอาจปลูกไม้ยืนต้นที่ไม่ใช้น้ำมากโดยรอบได้

(2) ร้อยละ 30 ส่วนที่สอง ทำนา

(3) ร้อยละ 30 ส่วนที่สาม ปลุกพืชไร่ พืชสวน (ไม้ผล ไม้ยืนต้น ไม้ใช้สอย ไม้เพื่อเป็นเชื้อฟืน ไม้สร้างบ้าน พืชไร่ พืชผัก สมุนไพร เป็นต้น)

(4) ร้อยละ 10 สุดท้าย เป็นที่อยู่อาศัยและอื่นๆ (ทางเดิน คันดิน กองฟาง ลานตาก กองปุ๋ยหมัก โรงเรือน โรงเพาะเห็ด คอกสัตว์ ไม้ดอกไม้ประดับ พืชสวนครัวหลังบ้าน เป็นต้น) อย่างไรก็ตาม อัตราส่วนดังกล่าวเป็นสูตรหรือหลักการโดยประมาณเท่านั้น สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม โดยขึ้นอยู่กับสภาพของพื้นที่ดิน ปริมาณน้ำฝน และสภาพแวดล้อม เช่น ในกรณีภาคใต้ที่มีฝนตกชุก หรือพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำมาเติมสระได้ต่อเนื่อง ก็อาจลดขนาดของบ่อ หรือสระเก็บน้ำให้เล็กลง เพื่อเก็บพื้นที่ไว้ใช้ประโยชน์อื่นต่อไปได้

5) การดำเนินการตามทฤษฎีใหม่ มีปัจจัยประกอบหลายประการ ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศ สภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น ดังนั้น เกษตรกรควรขอรับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ด้วย และที่สำคัญ คือ ราคาการลงทุนค่อนข้างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขุดสระน้ำ เกษตรกรจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากส่วนราชการ มูลนิธิ และเอกชน

6) ในระหว่างการขุดสระน้ำ จะมีดินที่ถูกขุดขึ้นมาจำนวนมาก หน้าดินซึ่งเป็นดินดีควรนำไปกองไว้ต่างหากเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการปลูกพืชต่างๆ ในภายหลัง โดยนำมาเกลี่ยคลุมดินชั้นล่างที่เป็นดินไม่ดี หรืออาจนำมาถมทำขอบสระน้ำ หรือยกร่องสำหรับปลูกไม้ผลก็ได้ประโยชน์อีกทางหนึ่ง

5. ข้อมูลทั่วไปจังหวัดชัยนาท

1. สภาพภูมิศาสตร์

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดชัยนาทเป็นจังหวัดหนึ่งของภาคกลางตอนบน ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี ลพบุรี สระบุรี และชัยนาท ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งของแม่น้ำเจ้าพระยาและเป็นตอนเหนือสุดของภาคกลาง ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 195 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 2,469.746 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,543,591 ไร่ หรือเท่ากับร้อยละ 15.5 ของพื้นที่ในภาคกลางตอนบน

จังหวัดชัยนาทมีลักษณะภูมิประเทศ โดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีพื้นที่ประมาณ ร้อยละ 99.06 ของพื้นที่ทั้งหมด มีแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำน้อย ไหลผ่านพื้นที่

ต่างๆ ทั่วทุกอำเภอ นอกจากลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบแล้ว ยังมีเนินเขาเล็กๆ ขนาดประมาณ 1 - 3 กิโลเมตรกระจายอยู่ทั่วไป ที่สำคัญได้แก่ เขาธรรมามูล ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์สำคัญของจังหวัดชัยนาท เขาพลอง เขาขยาย เขาท่าพระ เขากระดี่ เขาใหญ่ เขารัก เขาดิน เขาหลัก เขาไก่อ้อย เขาสารพัดดี เขาราวเทียน เขาสรรพยา และเขาแก้ว เป็นต้น

2. ทรัพยากรธรรมชาติ

ที่ดิน

จังหวัดชัยนาทมีพื้นที่ทั้งหมดจำนวน 1,543,591 ไร่ เป็นพื้นที่เกษตรกรรม 1,228,455 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 79.29 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยพื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์ในการทำนา ปลูกพืชไร่ นอกนั้นเป็นพื้นที่ทำสวน ปลูกผัก ไม้ดอกไม้ประดับ

ป่าไม้

จังหวัดชัยนาทมีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 2 แห่ง คือ

1) ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาช่องลม และป่าเขาหลัก ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 188 (พ.ศ.2506) ออกตามความในพระราชบัญญัติคุ้มครองและสงวนป่า พุทธศักราช 2481 เนื้อที่ประมาณ 54.99 ตารางกิโลเมตร หรือ 34,368.75 ไร่ อยู่ในพื้นที่ตำบลวังตะเคียน ตำบลหนองมะโมง และตำบลสะพานหิน กิ่งอำเภอหนองมะโมง จังหวัดชัยนาท

2) ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาราวเทียน ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 406 (พ.ศ.2512) ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 เนื้อที่ประมาณ 70.34 ตารางกิโลเมตร หรือ 43,962 ไร่ อยู่ในท้องที่ ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา ตำบลเนินฆ้อ ตำบลสุขเดือนห้า และตำบลกระบกเตี้ย กิ่งอำเภอเนินฆ้อ จังหวัดชัยนาท

แหล่งน้ำผิวดิน

แบ่งออกเป็น แหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำชลประทาน แหล่งน้ำธรรมชาติ จังหวัดชัยนาท มีแหล่งน้ำสำคัญไหลผ่าน 3 สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีนและแม่น้ำน้อย แหล่งน้ำชลประทานมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งน้ำเพื่อการเกษตร มีโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาต่าง ๆ มีหน้าที่ในการบริหารงาน ด้านการจัดสรรน้ำใช้ให้ถึงมือเกษตรกร

แหล่งน้ำใต้ดิน

จากรายงานและแผนที่อุทกธรณีวิทยาของจังหวัดชัยนาท แสดงให้เห็นถึงปริมาณและคุณภาพของน้ำบาดาล ในท้องที่ต่าง ๆ ของจังหวัด สำหรับชั้นน้ำบาดาลในจังหวัดชัยนาทสามารถสรุปได้ดังนี้

1. น้ำบาดาลระดับตื้น (Qcp) เป็นชั้นบาดาลที่อยู่ระดับความลึกตั้งแต่ 40 - 60 ฟุต บางแห่งลึกถึง 100 ฟุต ปริมาณน้ำอยู่ในอัตรา 60 - 80 แกลลอนต่อนาที พบในบริเวณที่ลุ่มน้ำหลากทั้งสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่อำเภอโมโนรมย์ อำเภอเมือง และอำเภอสรรคบุรี

2. น้ำบาดาลระดับลึกปานกลาง (Qcr) ชั้นน้ำอยู่ที่ระดับลึก 150-300 ฟุต ปริมาณน้ำอยู่ในอัตรา 30 - 50 แกลลอนต่อนาที พบส่วนใหญ่ทางตอนกลางของจังหวัด

3. ชั้นน้ำบาดาลในหินแข็ง (Pcms,D - Emm,Gr & Vc) จัดเป็นประเภทไม่เหมาะสมเป็นแหล่งน้ำบาดาลที่ดี เนื่องจากโอกาสเก็บน้ำจะได้ในช่องว่างที่เกิดรอยหินแตกเท่านั้น ปริมาณน้ำอัตราไม่เกิน 10 แกลลอนต่อนาที

3. สภาพทางเศรษฐกิจ

เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดชัยนาทเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ จึงเหมาะสมสำหรับการประกอบอาชีพทางการเกษตร ดังนั้น ประชากรส่วนใหญ่ ประมาณร้อยละ 80 จึงประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรม รองลงมาได้แก่ ด้านการพาณิชย์ ประมาณร้อยละ 6 ด้านการอุตสาหกรรมและการตัดถกรรมประมาณร้อยละ 3

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดและรายได้ประชาชาติของจังหวัด

ปี	รายได้ต่อหัว หน่วย : บาท	ผลิตภัณฑ์มวลรวม หน่วย:ล้านบาท
2551	45,895	17,027
2552	40,739	15,155
2553	41,327	15,415
2554	43,346	16,168

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

4. การเกษตรกรรม

จังหวัดชัยนาทมีพื้นที่เกษตรกรรมรวมทั้งหมด 1,228,455 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 79.29 ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตชลประทาน 777,991 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 63.33 ของพื้นที่การเกษตร ซึ่งสามารถจำแนกประเภทพื้นที่การเกษตรได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 การจำแนกพื้นที่การเกษตร จังหวัดชัยนาท ปี 2556/2557

อำเภอ/ กิ่งอำเภอ	พื้นที่ การเกษตร	พื้นที่ปลูก ข้าว	พืชไร่	ไม้ผล	ไม้ดอก/ ไม้ประดับ	พืชผัก	ไม้โต เร็ว	อื่น ๆ
เมืองชัยนาท	14,040	105,726	557	9,996	2	467	1,795	5,497
มโนรมย์	124,080	97,870	8,497	9,801	154	533	-	7,233
วัดสิงห์	96,448	88,294	4,695	2,249	-	150	-	1,060
สรรพยา	124,512	118,756	-	5,541	45	170	-	-
สรรคบุรี	172,405	151,900	4,865	9,373	163	265	22	5,817
หันคา	265,285	203,465	50,226	9,803	25	180	-	1,586
กิ่งหนองมะโมง	167,037	132,797	27,300	1,840	-	-	2,100	3,000
กิ่งเนินขาม	154,650	64,280	86,044	1,780	-	-	1,459	1,085
รวม	1,228,457	963,088	182,184	50,383	389	1,765	5,376	25,278

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยนาท 2557

5. การผลิตพืชเศรษฐกิจ

นอกจากข้าวซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัด ซึ่งสามารถปลูกได้ทั้งนาปีและนาปรังแล้ว ยังมีการผลิตพืชไร่/พืชผักที่สำคัญ ๆ ได้แก่ มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน และถั่วเขียวผิวมัน รวมพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจดังกล่าว จำนวน 196,218 ไร่ สำหรับข้าวซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดชัยนาท สามารถปลูกได้ตลอดทั้งปี โดยในฤดูเพาะปลูกปี 2545/46 มีพื้นที่ปลูกข้าวนาปี 1,181,151 ไร่ และพื้นที่ปลูกข้าวนาปรัง 669,433 ไร่

6. การปศุสัตว์

จังหวัดชัยนาท มีเกษตรกรประกอบอาชีพปศุสัตว์ ประมาณ 8,385ครัวเรือน หรือร้อยละ 17.16% ของจำนวนครัวเรือน ผู้ประกอบอาชีพภาคเกษตรกรรมทั้งหมด (48,854 ครัวเรือน) หรือร้อยละ 9.13 % ของจำนวนครัวเรือนทั้งจังหวัด (91,828 ครัวเรือน) เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ประกอบอาชีพการเลี้ยงไก่ มากที่สุด รองลงมาได้แก่ การเลี้ยงเบ็ด สุนัข และโคเนื้อ ตามลำดับ

1) โคเนื้อ

มีการเลี้ยงกระจายไปทั่วทุกอำเภอ ซึ่งมีการปรับปรุงพันธุ์จากพันธุ์พื้นเมืองมาเป็นพันธุ์ลูกผสม ซึ่งได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยวิธีผสมเทียม และใช้พ่อพันธุ์ผสม ปัจจุบันมีโคเนื้อจำนวน 23,098 ตัว ซึ่งลดลงจากปี 2544 ซึ่งมีจำนวน 40,964 ตัว แต่มีแนวโน้มการเลี้ยงเพิ่มขึ้นในอนาคต เพราะราคาโค - กระบือ มีชีวิตสูงขึ้น แม้ว่าพื้นที่เลี้ยงสัตว์ลดลง

2) โคนม

ปัจจุบันมีการเลี้ยงโคนม ปี 2545 มีจำนวน 1,597 ตัว ให้ผลผลิตน้ำนมดิบ 6,423.20 ก.ก./วัน จากแม่โครีตนม 794 ตัว เฉลี่ยแม่โค 1 ตัว ให้ผลผลิต 8.09 ก.ก./วัน ซึ่ง การเลี้ยงของเกษตรกรดำเนินการในรูปของสหกรณ์ คือ สหกรณ์โคนมหันคา กลุ่มผู้เลี้ยงโคนมบ้าน ดอนกระพี กลุ่มผู้เลี้ยงโคนมไพรนกยูง

3) กระบือ

ปัจจุบันการเลี้ยงกระบือของจังหวัดมีแนวโน้มลดลงในปี 2545 ซึ่งมีจำนวน 8,481 ตัว มี เกษตรกรผู้เลี้ยง จำนวน 632 ราย จากเดิมปี 2544 มีจำนวน 13,404 ตัว สาเหตุเนื่องจากกระบือ เมื่อคิดราคาตามน้ำหนักจะมีราคาสูงกว่าโค กระบือที่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นพันธุ์พื้นเมือง

4) สุกร

สุกรเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้จังหวัดปีหนึ่งหลายสิบล้านบาท ลักษณะการเลี้ยงจำแนก ได้ดังนี้

(1) การเลี้ยงสุกรพันธุ์ จะมีการเลี้ยงแม่สุกรพันธุ์สำหรับผลิตลูกสุกร เมื่อมีลูกสุกร ก็ จะขายลูกสุกรหรือขุนขายเอง

(2) ลักษณะการเลี้ยงแม่สุกรในครอบครัว ซึ่งจะมีการเลี้ยงแม่สุกรไม่เกิน 1 – 2 ตัว เพื่อผลิตลูกเมื่อมีลูกสุกรก็จะขายลูกให้ผู้เลี้ยงลูกสุกรขุนรายย่อยต่อไป แถบตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี

(3) การเลี้ยงสุกรขุน จะมีการซื้อลูกสุกรจากฟาร์ม และเกษตรกรผู้เลี้ยงแม่สุกร เพื่อผลิตลูกนำมาขุนจนได้ขนาดแล้วขายต่อไปกับพ่อค้า

(4) การเลี้ยงสุกรขุนในลักษณะรับจ้างเลี้ยง บริษัทเอกชนจะจ้างเกษตรกรเลี้ยง สุกรขุน โดยบริษัทจะลงลูกสุกรหย่านมให้ และให้เกษตรกรเลี้ยงจนน้ำหนักได้ประมาณ 100 ก.ก. บริษัทก็จะมาจับสุกร โดยบริษัทจะออกพันธุ์สุกร อาหารสัตว์ แล้วเกษตรกรจะได้ค่าจ้างเลี้ยง มีกระจายในพื้นที่ หมู่ 5 ตำบลบ่อแร่ อำเภอวัดสิงห์ หมู่ 6 ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา

5) ไก่

จังหวัดชัยนาท มีการเลี้ยงไก่หลายลักษณะ มีทั้งไก่เนื้อ ไก่ไข่ และไก่พื้นเมือง ซึ่งทำ รายได้ให้จังหวัดปีละหลายสิบล้านบาท กล่าวคือ มีไก่ทุกประเภทรวมกัน 887,997 ตัว การเลี้ยงไก่ เนื้อ เพื่อส่งตลาดในจังหวัดแล้วยังมีการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออก ก ฟาร์มที่เลี้ยงส่งออก มีจำนวน รวม 125 ฟาร์ม

6) แพะ, แกะ

จังหวัดชัยนาทมีการเลี้ยงแพะ, แกะน้อยมาก แต่ก็มีมีการเลี้ยงแพะเพิ่มขึ้นจากเดิม กล่าวคือ ในปี 2545 มีจำนวนแพะ 1,901 ตัว เลี้ยงมากที่ หมู่ 2 ต.ไร่พัฒนา อ.มโนรมย์ จังหวัด

ชัยนาท มีแหล่งสนับสนุนการเลี้ยงสัตว์ภายในจังหวัด โดยภาครัฐมีหน่วยผสมเทียมของกรมปศุสัตว์ 8 หน่วย โรงฆ่าสุกร 16 แห่ง โรงฆ่าสัตว์ปีก 7 แห่ง ภาคเอกชนมีโรงสีข้าวขนาดใหญ่ 23 โรง โรงสีขนาดเล็ก 29 แห่ง โรงงานมันเส้น 19 แห่ง และร้านขายอาหารสัตว์ 47 แห่ง

7. การประมง

จังหวัดชัยนาทมีแหล่งน้ำเพื่อการประมง 291 แห่ง เนื้อที่ประมาณ 44,183.5 ไร่ มีผู้ประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงปลาน้ำจืด จำนวน 6,531 ราย จำนวน 7,447 บ่อ เนื้อที่ 5,396 ไร่ จำนวนกระชัง 1,388 กระชัง เนื้อที่ 63.27 ไร่ ปลาที่นิยมเลี้ยงกันมากตามลำดับ ได้แก่ ปลานิล ปลาทับทิม ปลาอุก ปลาดุก ปลาตะเพียน ปลาสวาย ตามลำดับ

8. การพาณิชย์กรรม

ภาวะการค้าโดยทั่วไปของจังหวัดชัยนาท ยังอยู่ในเกณฑ์ขยายตัว เนื่องจากในภาคเกษตรกรรมมีผลผลิตข้าวเปลือกของจังหวัด มีปริมาณเพิ่มขึ้น และราคาอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง ภาคการลงทุนและการก่อสร้าง ในเขตเทศบาลเมืองชัยนาท มีการขยายตัวภาคบริการทั้งการท่องเที่ยว และการประกอบการ ร้านอาหาร มีแนวโน้มดีขึ้น เนื่องจากมีการปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพมากขึ้นโดยในปี 2544 สาขาพาณิชย์กรรมมีมูลค่า 3,717 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 8.58 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด

9. สภาพทางสังคม

ประชากร

ขนาดพื้นที่และความหนาแน่นของประชากรในแต่ละพื้นที่ของจังหวัด ปัจจุบันจังหวัดชัยนาท มีประชากร จำนวน 349,761 คน แยกเป็นชาย 169,902 คน เป็นหญิง 179,859 คน แบ่งตามเขตการปกครอง ดังนี้

จำนวนประชากรแยกรายเทศบาล/อำเภอ/กิ่งอำเภอ

รายชื่อ	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนราษฎร		
		ชาย	หญิง	รวม
เทศบาลเมืองชัยนาท	6.061	7,504	8,096	15,600
เทศบาลตำบลวัดสิงห์	2.000	1,836	2,025	3,861
อำเภอเมืองชัยนาท	249.316	29,041	30,841	59,882
อำเภอมโนรมย์	225.644	16,785	17,988	34,773
อำเภอวัดสิงห์	313.318	11,330	11,843	23,173
อำเภอสรรพยา	228.277	23,235	24,941	48,176
อำเภอสรรคบุรี	354.796	33,971	36,195	70,166
อำเภอหันคา	529.334	27,813	29,149	56,962
กิ่ง อ.หนองมะโมง	291.000	9,682	9,704	19,386
กิ่ง อ.เนินขาม	270.000	8,566	8,973	17,539
	2,469.746	169,763	179,755	349,518

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดชัยนาท มิถุนายน 2557

10. การปกครองและการบริหารราชการ

จังหวัดชัยนาทแบ่งเขตการปกครองภูมิภาคและท้องถิ่น ดังนี้

1) เขตการปกครองภูมิภาค แบ่งเป็น 6 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ 51 ตำบล 502 หมู่บ้าน

จำนวนตำบลและหมู่บ้านในแต่ละอำเภอ

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	เทศบาล	อบต.	ตำบล	หมู่บ้าน
อำเภอเมืองชัยนาท	1	8	8	80
อำเภอมโนรมย์	2	7	7	40
อำเภอวัดสิงห์	1	6	6	47
อำเภอสรรพยา	2	7	7	55
อำเภอสรรคบุรี	1	8	8	92
อำเภอหันคา	2	8	8	99
กิ่งอำเภอหนองมะโมง	-	4	4	41

กิ่งอำเภอเนินขาม	-	3	3	48
รวม	9	51	51	502

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัด ,สิงหาคม 2557

2. ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 เทศบาล 8 เทศบาลตำบล และ 51 องค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยราชการประจำจังหวัดชัยนาท มีส่วนราชการบริหารส่วนภูมิภาค ส่วนกลาง และ รัฐวิสาหกิจที่สังกัดกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ คือ ราชการบริหารส่วนภูมิภาค 28 ส่วนราชการ ราชการบริหารส่วนกลาง 47 ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ 8 แห่ง

11. สถานที่ที่น่าสนใจและท่องเที่ยว

สวนนกชัยนาท

สวนนกชัยนาท เป็นสวนนกขนาดใหญ่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีกรงนกใหญ่ที่สุดในเอเชีย เป็นตาข่ายครอบคลุมพื้นที่จากเขาพลองลงมาถึงที่ราบ กว้างถึง 20 ไร่ มีความสูง 24 เมตร กว้าง 120 เมตร ยาว 240 เมตร นอกจากนี้สวนนกชัยนาทยังมีกรงนกนานาชนิดที่มีปริมาณเพิ่มขึ้น ตั้งอยู่ก่อนเข้าตัวเมืองชัยนาท ประมาณ 2 กม.

เขื่อนเจ้าพระยา

เขื่อนเจ้าพระยาเป็นเขื่อนเพื่อการชลประทานขนาดใหญ่ที่สร้างขึ้นเป็นเขื่อนแรกของประเทศไทย ลักษณะเขื่อนมีความยาว 237.50 เมตร มีช่องระบายน้ำ 16 ช่อง มีประตูเรือติดกับเขื่อนด้านขวา กว้าง 14 เมตร ให้เรือขนาดใหญ่ผ่านเข้าออกได้ เขื่อนเจ้าพระยาเป็นเขื่อนชลประทาน ประเภททดน้ำ - ส่งน้ำ และผลิตกระแสไฟฟ้าในกิจการของเขื่อน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ยังมีทัศนียภาพสวยงามมาก

วัดธรรมามูลวรวิหาร

เป็นพระอารามหลวงตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาด้านทิศตะวันออก ห่างจากจังหวัดชัยนาท ขึ้นไป 8 กิโลเมตร ตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาธรรมามูลอำเภอเมืองชัยนาท เป็นวัดเก่า ที่ถือเป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดชัยนาท มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา

วัดพระบรมธาตุวรวิหาร

ตั้งอยู่ที่บ้านท้ายเมืองฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา มีเจดีย์พระธาตุที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ตลอดจนเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สำหรับประกอบพิธีพุทธาภิเษกของพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ และเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติชัยนาทมุนี

วัดปากคลองมะขามเต่า

ตั้งอยู่ที่อำเภอวัดสิงห์ เป็นวัดเก่าแก่ที่มีชื่อเสียงทางพระเครื่อง คือ หลวงปู่ศุข ซึ่งเป็นที่รู้จักและเคารพสักการะของประชาชนทั่วไป

เขาสรรพยา

ตั้งอยู่ที่อำเภอสรรพยา ห่างจากตัวเมืองชัยนาทประมาณ 20 กิโลเมตร เป็นภูเขาที่เป็นแหล่งสมุนไพร มีทิวทัศน์สวยงาม

สวนลิง

เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจอีกแห่งหนึ่งของอำเภอสรรคบุรี อยู่ในบริเวณวัดธรรมิกาวาส (วัดค้างคาว) ตำบลโพงาม สภาพเป็นยางสูงสลับซับซ้อน มีฝูงลิงอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากโดยแยกกันอยู่เป็นกลุ่ม ๆ ไม่รวมกัน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชวาวุฒิ ลาภมาก (2553) ศึกษา รูปแบบการจัดระบบความรู้และกระบวนการขับเคลื่อนความรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนชนวนี่คำ แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร พบว่า ชุมชนมีรูปแบบในการจัดระบบความรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงานใน 2 มิติ คือ มิติด้านผู้ร่วมดำเนินการและมิติด้านขั้นตอนการจัดระบบความรู้ ในการจัดระบบความรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมี 10 ขั้นตอน คือ (1) การกำหนดเป้าหมายและการค้นหาความรู้ (2) การสร้างและการแสวงหาความรู้ (3) การพัฒนาความรู้ (4) การเผยแพร่ความรู้ (5) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ (6) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (7) การเข้าถึงความรู้ (8) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (9) การเรียนรู้และการใช้ความรู้ (10) การประเมินผลการเรียนรู้

จิราณีย์ พันมูล (2554) ศึกษากระบวนการพัฒนาชุมชนสู่วิถีพอเพียง: กรณีศึกษาบ้านนาเวียง อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง พบว่า ชุมชนนาเวียงมีการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาชุมชนสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง 5 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ (1) การศึกษาชุมชน (2) การวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการของชุมชน (3) การวางแผนโครงการพัฒนาชุมชน (4) การดำเนินการพัฒนาชุมชน และ (5) การติดตามและประเมินผล

อัจฉรา มลิวงศ์ และ ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช (2554) ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวดแผนไทยบ้านแม่ทะ อำเภอมะทะ จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาศักยภาพของกลุ่มในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และเพื่อศึกษาแนวทาง และพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวดแผนไทยบ้านแม่ทะสู่กระบวนการรับรองตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

พบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขนาดแผนไทยบ้านแม่ทะ มีความร่วมมือร่วมใจในการดำเนินงาน มีความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม รวมทั้งมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ภายใต้การสร้างการเรียนรู้แนวทางการนำผลิตภัณฑ์ชุมชนเข้าสู่การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่วนแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์พบว่า ต้องให้สมาชิกกลุ่มมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อเข้าสู่การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยได้รับคำแนะนำจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดลำปาง และให้เป็นหน่วยงานหนุนเสริมผลักดันและสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ คือ การสร้างองค์ความรู้ให้แก่สมาชิกและให้สมาชิกในกลุ่มเลือกผลิตภัณฑ์ที่มีความเหมาะสมที่สุดเพื่อพัฒนาไปสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยมีสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดลำปางเป็นหน่วยงานหนุนเสริม

ณัฐนันท์ ฐิติยาปราโมทย์ (2554) ศึกษาการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนเพาะและแปรรูปเห็ดบ้านสวนแม่วะ ตำบลสันดอนแก้ว อำเภอแม่ทะจังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงผลการดำเนินงาน ปัญหา และเหตุปัญหาของการบริหารจัดการ เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพาะและแปรรูปเห็ดบ้านสวนแม่วะมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 25 คน โดยแบ่งความรับผิดชอบเป็นกลุ่มทำก้อนเชื้อเห็ด กลุ่มหยอดเชื้อเห็ด และกลุ่มแปรรูปเห็ด มีผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเห็ดนางฟ้าจำนวน 6 ชนิด ได้แก่ น้ำพริกเผาเห็ด แหนมเห็ด เห็ดสวรรค์ เห็ดสามรส เห็ดทอดกรอบ และเห็ดแดดเดียว จากการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มพบว่าจุดแข็งของกลุ่มคือมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย วัตถุดิบปลอดภัยมีอยู่ในชุมชน เป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จุดอ่อนของกลุ่ม ได้แก่ รสชาติที่ไม่ได้มาตรฐานขึ้นอยู่กับผู้ปรุงรส บรรจุภัณฑ์ที่ไม่ดึงดูดใจลูกค้า ผลผลิตของเห็ดนางฟ้าซึ่งเป็นวัตถุดิบหลักมีปริมาณลดลง โอกาส ได้แก่ กระแสการบริโภคผลิตภัณฑ์อาหารมังสวิรัตและผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีสารพิษ อุปสรรคของกลุ่ม ได้แก่ ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศทำให้ยอดขายลดลง ราคาเครื่องปรุงอื่นๆ มีราคาแพงเพิ่มขึ้น ความต้องการและความคาดหวังของกลุ่ม ได้แก่ การเพิ่มปริมาณเห็ดนางฟ้าให้มากขึ้นและการเพิ่มผลิตภัณฑ์ใหม่ ด้านการตลาดคือการปรับปรุงบรรจุภัณฑ์เพื่อให้ได้มาตรฐานสากล ด้านการเงินและบัญชีคือการทำบัญชีรายรับรายจ่ายที่ถูกต้อง ผู้วิจัยจึงได้ใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมไปขับเคลื่อนและพบว่า ด้านการจัดการกลุ่มส่วนใหญ่มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบชัดเจน ตามลักษณะโครงสร้างขององค์กร ด้านวัตถุดิบปัจจุบันปริมาณเห็ดนางฟ้าเพิ่มมากขึ้น ด้านการผลิตทางกลุ่มมีการกำหนดปริมาณการใส่เครื่องปรุงเพื่อให้ได้มาตรฐานเพิ่มผลิตภัณฑ์น้ำพริกป่นสวรรค์เจ และน้ำพริกป่นเห็ดทอดกรอบเจ ด้านการตลาดปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ใหม่และด้านการเงินและบัญชีมีการจัดทำระบบการทำบัญชีรับจ่าย

นันทนา บุญล่อ และวรุณ ชื่นฤติมล (2554) ศึกษาการเรียนรู้ร่วมกันอย่างยั่งยืน ระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนช่างฝีมือ อำเภอบ้านอ้อย จังหวัดชัยนาท และนักศึกษาออกแบบเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าหัตถกรรมเชิงพาณิชย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาหลักการเรียนรู้ร่วมกันที่เหมาะสมและยั่งยืนระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอบ้านอ้อยจังหวัดชัยนาท และนักศึกษาออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ในการพัฒนาศักยภาพด้านการออกแบบให้กับกลุ่มชุมชนผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรมเชิงพาณิชย์ ผลการวิจัยพบว่า กลไกการเรียนรู้ร่วมกันด้านการออกแบบดังกล่าว เป็นกลไกที่สร้างความเท่าเทียมกันในบทบาทของผู้เรียนรู้ให้กับทั้งสองฝ่ายส่งผลต่อการเรียนรู้ร่วมกัน และทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างเป็นธรรมชาติ ที่ช่วยสร้างความต่อเนื่องของการเรียนรู้ในรอบต่อไป โดยขั้นตอนการร่วมทำและการร่วมสรุปบทเรียนเป็นขั้นตอนที่สำคัญสำหรับการเรียนรู้ด้านการออกแบบที่ทั้งสองฝ่ายได้ซึมซับความรู้จากการทำงานจริงลงมือทดลองให้เห็นผล และการได้พิจารณาร่วมกันเพื่อปรับรูปแบบผลิตภัณฑ์ ในการเปรียบเทียบขั้นตอนการออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรม กับการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พบว่าการออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรม เป็นการออกแบบที่เกิดจากการขึ้นรูปต้นแบบจริง การตัดหรือจับเพื่อศึกษาขนาดสัดส่วน การทาบวัสดุหรือการทดลองสีมีความแตกต่างกันกับการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการออกแบบให้ กับช่างฝีมือหัตถกรรม ควรใช้ชิ้นงานจริงเป็นสื่อและแรงบันดาลใจในการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ และใช้การพูดคุยสื่อสารที่เป็นธรรมชาติที่สุด สิ่งสุดท้ายที่พบคือการเรียนรู้ร่วมกันในบริบทสังคมไทยมีความแตกต่างจากวัฒนธรรมสังคมอื่น โดยตัวแปรที่สำคัญคือความละเอียดอ่อนในการแบ่งปันผลประโยชน์ การยอมรับในตัวผู้นำกลไกการแลกเปลี่ยนส่งทอดความรู้ และความยืดหยุ่นในกิจกรรม

Blatchford E. (1994) ศึกษาการทำงานร่วมกันเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนชนบทออสเตรเลีย ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์หลักในการทำงานร่วมกันคือการตั้งเป้าหมายของชุมชนร่วมกันเพื่อดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในชนบทออสเตรเลีย โดยมีแนวทางร่วมกันคือ 1) กำหนดความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติเพื่อให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างบุคคลกับสังคมชุมชน ซึ่งมุ่งเน้นไปที่ชุมชนท้องถิ่น โดยให้คนในชุมชนตระหนักว่าอะไรคือสิ่งที่ดีที่สุดที่สามารถปฏิบัติได้จริง 2) รัฐบาลควรมีบทบาทในการทำหน้าที่กระตุ้นเพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน 3) การพัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึงงานของคนในท้องถิ่น ซึ่งโอกาสในการสร้างงานจะไม่เกิดขึ้น ถ้าทักษะของงานนั้นไม่ตรงกับทักษะของคนในท้องถิ่น และ 4) แนวทางที่ดีที่สุดคือ การสร้างงาน แต่อย่างไรก็ตามวิธีการปฏิบัติควรดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนเช่น การดำรงชีพด้วยการล่าสัตว์ และตกปลาของคนในชุมชน แต่การสร้างงานเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ การจะทำให้ชุมชนมีความยั่งยืนควรสนับสนุนในปัจจัยด้านอื่นๆ ได้แก่ น้ำสะอาดเพื่อการบริโภค การสุขภาพ การให้การศึกษา การ

สร้างคุณภาพให้แก่เด็กในชุมชน การมีโปรแกรมการฝึกอบรม และมีการบริการเพื่อสุขภาพให้แก่คนในชุมชน

Raymond L. C. (1996) ศึกษาผลกระทบความเป็นผู้ประกอบการในชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์ความเป็นผู้ประกอบการของคนในชุมชนเป็นลักษณะเฉพาะที่มีผลต่อด้านเศรษฐกิจ โดยเน้นในเรื่องของผลการดำเนินงานและความสามารถในการแสวงหาประโยชน์จากการลงทุนของรัฐบาล มุ่งความสนใจในเรื่องของประโยชน์ที่นอกเหนือจากความเชื่อมโยงในรูปแบบพื้นฐานของผลลัพธ์ ที่เน้นในเรื่องการขยายผลการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนธุรกิจอย่างเหมาะสม เช่น การวางแผนธุรกิจและการขอความช่วยเหลือด้านเทคนิคกองทุนกู้ยืมเพื่อการทำธุรกิจ การรักษาธุรกิจและการขยายโครงการ การตั้งเป้าหมายเพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้ธุรกิจ สร้างโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ การวัดผลการฝึกอบรมแรงงาน และการสนับสนุนทางการศึกษา ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับโลกนั้นยังมีความไม่ชัดเจน ซึ่งกลยุทธ์ความเป็นผู้ประกอบการของคนในชุมชนจะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจเกิดความชัดเจนขึ้นโดยการมุ่งเน้นภาวะความเป็นผู้นำที่นำมาเป็นเครื่องชี้วัดของการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน

Markusen A. (2004) ศึกษาเป้าหมายด้านอาชีพในการพัฒนาภูมิภาคและเศรษฐกิจชุมชนผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมด้านแรงงานของชุมชน นำมาซึ่งการเปิดโอกาสทางการค้า และการได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ โดยกิจกรรมด้านแรงงานดังกล่าวเกี่ยวข้องกับทุนมนุษย์ซึ่งจะมีความสำคัญเพิ่มมากยิ่งขึ้น และมีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ แต่การพัฒนาเศรษฐกิจส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับทุนมนุษย์ในระดับน้อยประชาชนในชุมชนหรือผู้ประกอบการภายในชุมชนมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของท้องถิ่นโดยกลุ่มคนดังกล่าวสามารถเรียนรู้กับการที่จะเป็นสมาชิกในกลุ่มอาชีพ ซึ่งการที่จะทำให้เกิดความสำเร็จได้นั้นควรมีการวางแผนและมีนโยบายอย่างสมเหตุสมผล และมีการกำหนดเป้าหมายของการประกอบอาชีพได้แก่ การทำให้แรงงานมีทักษะสูงขึ้น ให้ความสำคัญกับการเติบโตของธุรกิจ การรวมกลุ่ม การมีส่วนร่วม มีการสนับสนุนการประกอบการ และการพิจารณาศักยภาพของพื้นที่ ปัจจัยผลักดันในการพัฒนามี 3 ประการ โดยประการแรกคือ ต้องมีการวางแผน เนื่องจากผู้ประกอบการยังมีความสับสนในเรื่องการก้าวสู่มาตรฐาน และการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อท้องถิ่น ประการที่สองคือ ยังไม่มีความเข้าใจในลักษณะของศักยภาพความอุดมสมบูรณ์ของท้องถิ่นและภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งความไม่เข้าใจในห่วงโซ่อุปทานของสินค้า และประการสุดท้ายคือ ความสำคัญของความรู้ในการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นความรู้ที่จำเป็นสำหรับการเลือกอาชีพให้เหมาะสม

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาทในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีการกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล การวัดตัวแปร การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
6. ระยะเวลาทำการวิจัยและแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย
7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีรูปแบบการศึกษาโดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนที่รวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนในท้องถิ่น คือ (1) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของชุมชนบ้านวัดใหญ่ ตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์จังหวัดชัยนาท (2) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของชุมชนบ้านสระไม้แดง ตำบลบางแพรกศรีราชา อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท (3) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของชุมชนบ้านโรงวัว ตำบลเสือโฮก อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท

โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้แก่ ตัวแทนจากกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนทั้ง 3 กลุ่มๆ ละ 10 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตัวแทนจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม/สนับสนุนให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนหรือในการสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนในเรื่องต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น นักพัฒนาชุมชน ปลัดอำเภอ นายอำเภอ

ผู้นำชุมชน ราษฎรชาวบ้าน เป็นต้น ซึ่งวิธีการนี้เหมาะกับการวิจัยภาคสนาม (จุมพล หนีพานิช, 2550 หน้า 234)

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท โดยมีหัวข้อในการศึกษาคลอบคลุมตั้งแต่บริบทชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาทในปัจจุบัน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท และการแสวงหาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาทให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน

ขอบเขตด้านพื้นที่ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ (นายธรรมบุญ พินิจการ นักพัฒนาชุมชน, 2558) จังหวัดชัยนาทในการเลือกพื้นที่ในการศึกษาวิจัย โดยเลือกชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่ผ่านเกณฑ์การประเมินจากกรมพัฒนาชุมชนในระดับมั่งมี ศรีสุขของจังหวัดชัยนาท ซึ่งมีบริบทชุมชนแตกต่างกัน จำนวน 3 แห่ง เป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัย

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยวางแผนในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ 12 เดือน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารกรอบแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งประเด็นคำถามออกเป็น ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็น โดยแบ่งออกเป็น 9 ประเด็นคำถาม ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของการก่อตั้งเศรษฐกิจชุมชนของท่าน
2. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านการตลาด (ยกตัวอย่างเช่น การประชาสัมพันธ์ การออกบูธแสดง การใช้สื่อออนไลน์ เป็นต้น)
3. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านบุคลากร (ยกตัวอย่างเช่น ภาวะผู้นำกลุ่ม การมีส่วนร่วมของสมาชิก เป็นต้น)
4. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านเงินทุน (ยกตัวอย่างเช่น เงินทุนหมุนเวียน แหล่งทุนจากหน่วยงานภายนอก เป็นต้น)
5. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น (ยกตัวอย่างเช่น การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นของตนเองเพื่อลดต้นทุน เป็นต้น)

6. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านเทคโนโลยี (ยกตัวอย่างเช่น การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของท่าน เป็นต้น)
7. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านคู่แข่ง (ยกตัวอย่างเช่น คู่แข่งทางการตลาด มีผลิตภัณฑ์คล้ายกัน หรืออยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง เป็นต้น)
8. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านปัจจัยภายนอก (ยกตัวอย่างเช่น สภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน เป็นต้น)
9. ปัญหาสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นของท่าน (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษา กรอบแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ จากนั้นร่างแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยตามที่กำหนดไว้เบื้องต้น
2. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความตรง ความสอดคล้อง และความเหมาะสมในส่วนที่เป็นเนื้อหา รูปแบบและภาษาที่ใช้ ปรับปรุงแก้ไข
3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความตรง ความสอดคล้อง และความเหมาะสมในส่วนที่เป็นเนื้อหา รูปแบบและภาษาที่ใช้ ปรับปรุงแก้ไข นำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ปรับปรุงแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาทผู้วิจัยได้เลือกใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation research) โดยมีการเก็บข้อมูลจากการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Study) และเก็บข้อมูลจากการวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษาผ่านการรวบรวมเอกสารและข้อมูลต่าง ๆ ทั้งในเชิงปฐมภูมิ (Primary source) และทุติยภูมิ (Secondary source) ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจากระดับต่าง ๆ หรือใช้ในองค์กรและหน่วยงาน ได้แก่ ข้อมูล

ที่ได้จากการค้นคว้าหนังสือ เอกสารทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยทำการ รวบรวมและประมวลเพื่อจัดทำเป็นรายงานการวิจัย

2. การศึกษาข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ดำเนินการศึกษาและค้นคว้าข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยวิธีการต่างๆ อาทิเช่น การสัมภาษณ์ประธานหรือผู้ก่อตั้งกลุ่มเศรษฐกิจชุมชน สมาชิกในกลุ่ม และตัวแทนจากภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย (Focus group) และการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมสมอง (Brainstorming) และการรับฟังความคิดเห็นจากชุมชนท้องถิ่นพร้อมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เหมาะสมเพื่อผลักดันแนวพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้ประสบผลสำเร็จและยั่งยืน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่กำหนดคำถามไว้เรียบร้อยแล้ว โดยมีข้อความเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คือ ปัจจัยด้านการตลาด ด้านบุคลากร ด้านแหล่งเงินทุน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสม ด้านคู่แข่ง และด้านปัจจัยภายนอก และข้อความเกี่ยวกับการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งสามห่วงและสองเงื่อนไข คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล ความมีภูมิคุ้มกันที่ดี ภายใต้เงื่อนไขความรอบรู้และคุณธรรม มาใช้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากวิธีการต่างๆ ข้างต้นนั้น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเรียนรู้ไปกับการเก็บข้อมูลตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยจากการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนข้างต้น อันได้แก่ การค้นคว้าผ่านเอกสาร (documentary study) และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field Research) โดยการสังเกตการณ์ (observation) การจัดประชุมกลุ่มย่อย (focus group) และวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth Interview) ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์โดยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (analytic induction) ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงได้มีการนำเอาแนวคิดทฤษฎีที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 เพื่อไปประยุกต์ใช้ในการอธิบายเหตุการณ์และปรากฏการณ์มาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ปรากฏหรือแสดงออกมาโดยเริ่มต้นศึกษาจากข้อมูลโดยทั่วไป (general statement) นั่นคือ จากข้อมูลทั้งในเชิงเอกสารเพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา และข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์ (observation) ไปยังข้อเสนอหรือข้อวินิจฉัยจากการสนทนากลุ่ม (focus group) และวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth Interview) ในประเด็นที่เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คือ ปัจจัยด้านการตลาด ด้านบุคลากร ด้านแหล่งเงินทุน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสม ด้านคู่แข่ง และด้านปัจจัยภายนอก และข้อความเกี่ยวกับการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งสามห่วงและสองเงื่อนไข คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล ความมีภูมิคุ้มกันที่ดี ภายใต้เงื่อนไขความรอบรู้และคุณธรรม มาใช้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน แล้วนำผลจากการศึกษาทั้งหมดนี้ไปสร้างข้อสรุปเป็นภาพรวม เพื่อให้

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

องค์ความรู้ใหม่/นวัตกรรมที่เกิดขึ้น

ผลของการวิจัยนี้ จะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้จากการมีรายได้ได้อย่างเพียงพอต่อการดำรงชีวิต โดยอยู่บนพื้นฐานของความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อที่จะสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างยั่งยืนท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่โลกนี้ไม่หยุดนิ่ง เต็มไปด้วยการแข่งขันและเตรียมรับมือกับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

คุณค่าหรือประโยชน์ของงานวิจัยต่อชุมชน องค์กร ท้องถิ่น สังคม ประเทศชาติ หรือประโยชน์ของงานวิจัยเชิงพาณิชย์

1. ผลของการวิจัยจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการที่ใช้ในการอธิบายถึงความสำเร็จของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนของตนเองให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน มีภูมิคุ้มกันจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกได้ รวมทั้งการเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อรับมือกับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)
2. หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน สามารถนำองค์ความรู้และผลจากการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นได้
3. การสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการที่สามารถนำมาต่อยอดและเชื่อมโยงกับเนื้อหาของรายวิชาในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิชาการสาขาที่เกี่ยวข้องได้
4. กรมพัฒนาชุมชนสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบแห่งอื่นได้
5. สอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีที่ส่งเสริมองค์ความรู้สู่ชุมชน ท้องถิ่นและสนับสนุนให้มีการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในทุกกระดับ

บทที่ 4 ผลการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท ในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล และประมวลผลอย่างมีระบบในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจังหวัดชัยนาท

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตามตาราง 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	12	40
หญิง	18	60
รวม	30	100
อายุ	จำนวน	ร้อยละ
20 - 30 ปี	2	7
30 - 40 ปี	5	17
40 - 50 ปี	11	36
50 - 60 ปี	9	30
60 ปีขึ้นไป	3	10
รวม	30	100
การศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	10	33
มัธยมศึกษา	13	44
ปริญญาตรี	6	20

ตาราง 1 (ต่อ)

การศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
สูงกว่าปริญญาตรี	1	3
รวม	30	100

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 60 ส่วนใหญ่มีอายุ 40 – 50 ปี คิดเป็น ร้อยละ 36 มีการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา 44 คน คิดเป็นร้อยละ 44

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจังหวัดชัยนาท

1. ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านวัดใหญ่

“บ้านวัดใหญ่” ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1 ตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท เป็นหมู่บ้านเก่าแก่มานานหลายชั่วอายุคนมีวัดเป็นที่ตั้งมีมากกว่า 100 ปี ประวัติความเป็นมา มีหลวงพ่อบึง หลวงพ่อไกร หลวงพ่อนาค เป็นเจ้าอาวาสวัดใหญ่ซึ่งปัจจุบันได้มรณภาพไปแล้วแต่ประชาชนก็ยังเลื่อมใส ประชาชนวัดใหญ่อยังได้มีวัฒนธรรมในการแห่หลวงพ่อก็เป็นประจำทุกปีบางคนไปอยู่ที่อื่นเมื่อถึงเทศกาลแห่หลวงพ่อก็ประชาชนก็จะกลับมาบ้านเพื่อแห่หลวงพ่อก็ ถือว่าเป็นประเพณีและทางวัดยังมีประเพณีลอยกระทงและการแห่โขนซึ่งทำให้เหมือนเป็นงานใหญ่โต จึงทำให้หมู่บ้านนี้เป็นบ้านวัดใหญ่

ตำบลท่าฉนวน เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอมโนรมย์ ประกอบไปด้วย 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านวัดใหญ่ หมู่ 2 บ้านท่าฉนวน หมู่ 3 บ้านท่าฉนวน หมู่ 4 บ้านหล่น หมู่ 5 บ้านห้วยยาง หมู่ 6 บ้านดอนฉนวน หมู่ 7 บ้านทางน้ำหนองแถม หมู่ 8 บ้านทางน้ำหนองแถม หมู่ 9 บ้านสะพานหิน พ.ศ. 2544 ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบเฉลิมพระเกียรติ 84 ในปี 2549

เขตพื้นที่

ทิศเหนือ	ติดกับ	ต.ม่วงหัก อ.พยุหะคีรี จ.นครสวรรค์
ทิศใต้	ติดกับ	ต.ศิลาदान อ.มโนรมย์ จ.ชัยนาท
ทิศตะวันออก	ติดกับ	ต.ไร่พัฒนา อ.มโนรมย์ จ.ชัยนาท
ทิศตะวันตก	ติดกับ	แม่น้ำเจ้าพระยา เขตติดต่อกับจ.อุทัยธานี

ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นดินตะกอนที่มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน เหมาะแก่การทำการเกษตร เช่น ทำนา ปลูกไม้ผล และพืชผักหลากหลายชนิด อากาศไม่ร้อนจนเกินไป ในฤดูร้อน ฤดูหนาวเป็นปกติ และในฤดูฝนมีฝนตกค่อนข้างชุกพอสมควร

จำนวนหมู่บ้านในเขตพื้นที่รับผิดชอบ มีทั้งหมด 10 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านวัดใหญ่	หมู่ที่ 2 บ้านวัดจวน
หมู่ที่ 3 บ้านวัดโรงช้าง	หมู่ที่ 4 บ้านหลั่น
หมู่ที่ 5 บ้านห้วยยาง	หมู่ที่ 6 บ้านดอนฉนวน
หมู่ที่ 7 บ้านทางน้ำหนองแถมหมู่ที่	หมู่ที่ 8 บ้านทางน้ำหนองแถม
หมู่ที่ 9 บ้านสะพานหิน	หมู่ที่ 10 บ้านดอนสำราญ

จำนวนประชากร

ข้อมูลจากสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ณ เดือน มกราคม พ.ศ. 2559

หมู่ที่	ชื่อ	จำนวนประชากร			จำนวน หลังคาเรือน
		ชาย	หญิง	รวม	
1	บ้านวัดใหญ่	280	349	629	219
2	บ้านวัดจวน	482	535	1,017	456
3	บ้านวัดโรงช้าง	469	533	1,002	311
4	บ้านหลั่น	267	277	544	152
5	บ้านห้วยยาง	556	598	1,154	314
6	บ้านดอนฉนวน	248	262	510	200
7	บ้านทางน้ำหนองแถม	79	87	166	58
8	บ้านทางน้ำหนองแถม	473	538	1,011	428
9	บ้านสะพานหิน	266	291	577	177
10	บ้านดอนสำราญ	83	89	172	55
รวม		3,203	3,026	6,782	2,370

การประกอบอาชีพ

ประชาชนตำบลท่าฉนวนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่และเลี้ยงสัตว์ นอกจากนี้ประชาชนยังประกอบอาชีพเสริมประเภทต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมรายได้แก่ครอบครัว เช่น ทอเสื่อกก จักรสาน ปลูกดอกไม้ ร้อยพวงมาลัย เป็นต้น

หน่วยธุรกิจ

1. ปั้มน้ำมัน 2 แห่ง คือ
 - ปั้ม ปตท. หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 10
2. โรงงานอุตสาหกรรม มี 5 แห่ง
 - บริษัทบางกอกรับเบอร์ สหรัฐ - โรงผสมปูน
 - โรงสีข้าวมโนรมย์ธัญกิจ - หจก.บุญเลิศเฟอร์นิเจอร์
 - หจก. วีระนันท์
3. ร้านค้าจำนวน 96 ร้าน

การศึกษา

สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวนมี 5 แห่ง ดังนี้
ข้อมูล ณ วันที่ 11 มีนาคม 2559

1. โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 57 เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 205 คน
2. โรงเรียนวัดใหญ่ เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 129 คน
3. โรงเรียนวัดห้วยาง เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 104 คน
4. โรงเรียนบ้านทางน้ำหนองแวม หมู่ที่ 8 เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 24 คน

ศูนย์เด็กเล็ก มี 3 ศูนย์

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 57 จำนวนเด็กเล็ก 50 คน ครูผู้ดูแลเด็กเล็ก 3 คน
 2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนวัดใหญ่ จำนวนเด็กเล็ก 29 คน ครูผู้ดูแลเด็กเล็ก 1 คน
 3. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนวัดห้วยาง จำนวนเด็กเล็ก 25 คน ครูผู้ดูแลเด็กเล็ก 1 คน
- ห้องสมุดประชาชนประจำตำบลท่าฉนวน หมู่ที่ 1 วัดใหญ่
- ศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบลท่าฉนวน หมู่ที่ 4 บ้านหลั่น

- ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมู่ที่ 5 บ้านห้วยยาง
- กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลท่าฉนวน

ด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม

ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน นับถือศาสนาพุทธ และมีศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่มีวัดและสำนักสงฆ์ที่สำคัญหลายแห่ง เช่น

1. วัดใหญ่	2. วัดจวน
3. วัดโรงช้าง	4. วัดสำเภาแก้ว
5. วัดห้วยยาง	6. วัดดอนฉนวน
7. วัดสะพานหิน	8. วัดโพธิ์นิมิต

การจัดงานประเพณีท้องถิ่น ดังนี้

- ประเพณีแห่หลวงพ่อไกร หมู่ที่ 1 วัดใหญ่
- ประเพณีแห่ขุนสิริสิทธิภัณฑ์ หมู่ที่ 2 วัดจวน
- ประเพณีแห่พ่อปู่แก้ว หมู่ที่ 3
- ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ หมู่ที่ 4
- ประเพณีแห่หลวงพ่อกรัมย์ หมู่ที่ 9
- ประเพณีแห่หลวงพ่อเชย หมู่ที่ 5
- ประเพณีแห่หลวงปู่พุทธ หมู่ที่ 6
- ประเพณีแห่หลวงพ่อโอ หมู่ที่ 8 วัดทางน้ำหนองแวม

ด้านสาธารณสุข

มีสถานอนามัยประจำตำบล จำนวน 2 แห่ง คือ

1. สถานอนามัยตำบลท่าฉนวน หมู่ที่ 1 รับผิดชอบ หมู่ที่ 1,2,3,4 และหมู่ที่ 9
2. สถานอนามัยตำบลบ้านทางน้ำหนองแวม หมู่ที่ 8 รับผิดชอบ หมู่ที่ 5,6,7,8 และหมู่ที่ 10

3. มีศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน 10 แห่ง
4. กองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นฯ อบต.ท่าฉนวน 1 กองทุน
5. มีร้านขายยาแผนปัจจุบัน 3 แห่ง
6. ร้านขายยาแผนโบราณ 2 แห่ง

การคมนาคม

การคมนาคมมีถนนติดต่อระหว่างหมู่บ้านทุกหมู่บ้านและมีเส้นทางติดต่อกับอำเภอ 2 เส้นทาง คือ ถนนสายแม่น้ำเจ้าพระยาและถนนสายพหลโยธิน ระยะทางจากองค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวนถึงอำเภอมโนรมย์ระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร

ไฟฟ้า

ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวนได้รับบริการกระแสไฟฟ้าจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอมโนรมย์และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอพยุหะคีรี มีครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ จำนวนประมาณ 2,080 ครัวเรือน ส่วนการซ่อมแซมบำรุงรักษาไฟฟ้าสาธารณะในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวนอยู่ในการดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน

แหล่งน้ำธรรมชาติ

- แม่น้ำ 1 แห่ง (แม่น้ำเจ้าพระยา)
- หนอง/บึง/คลอง 7 แห่ง

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- สระน้ำ 120 แห่ง
- บ่อบาดาล/บ่อดอก/บ่อเจาะ/บ่อน้ำตื้น

กลุ่มอาชีพ

กลุ่มดอกไม้ หมู่ที่ 1,2,9	จำนวน	3	กลุ่ม
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมู่ที่ 1 - 10	จำนวน	10	กลุ่ม
กลุ่มทอเสื่อกก หมู่ที่ 2	จำนวน	1	กลุ่ม
กองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 - 10	จำนวน	10	กลุ่ม
อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) หมู่ที่ 1 - 10	จำนวน	10	กลุ่ม
กลุ่มปุ๋ยอัดเม็ดชีวภาพ หมู่ที่ 3,5	จำนวน	2	กลุ่ม
กลุ่มบ้านหลังเพื่อการผลิต หมู่ที่ 4	จำนวน	1	กลุ่ม
กลุ่มวิสาหกิจ (น้ำพริก) หมู่ที่ 8	จำนวน	1	กลุ่ม
กลุ่มเลี้ยงปลากระชัง หมู่ที่ 9	จำนวน	1	กลุ่ม

ชมรม

- ผู้สูงอายุ
- ชมรมฟุตบอลท่าฉนวนคัพ

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านการตลาด

2.1 กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่มีการใช้หอกระจายข่าวของชุมชนในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้กับสมาชิกและบุคคลทั่วไปได้รับฟังอยู่เป็นประจำ อาทิเช่น ผลการประกอบการ การดำเนินงานของกลุ่มสมาชิกในรอบหนึ่งเดือน เป็นต้น

2.2 กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่การใช้ไลน์กลุ่มจังหวัดในการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มสมาชิกด้วยกัน เช่น การนัดประชุมประจำเดือน การพูดคุยสนทนาระหว่างสมาชิกด้วยกัน

2.3 กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่มีการออกบูธจังหวัดเคลื่อนที่อยู่เป็นประจำ โดยส่วนใหญ่ประธานกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่จะเป็นผู้ไปด้วยตนเองทุกครั้ง

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านบุคลากร

ผู้นำและประชาชนในชุมชนมีความสามัคคีและพร้อมใจเข้าร่วมประชุม เข้าอบรมในกิจกรรมต่างๆ แสดงความคิดเห็นมีการรวมกลุ่มอาชีพและปรับปรุงสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ อยู่เสมอรวมทั้งการทำประชาคม มีการถ่ายทอดความรู้ไปสู่เยาวชนรุ่นหลัง เช่น การอบรมให้โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านเงินทุน

4.1 กรมพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองชัยนาท สนับสนุนงบจำนวน 4,000 บาท เพื่อนสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่ม

4.2 กองทุนหมู่บ้าน 2,000,000 บาท ซึ่งได้รับงบประมาณจากรัฐบาล และใช้งบประมาณจากธนาคารออมสิน เพื่อจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชนต้นแบบบ้านวัดใหญ่ และจัดทำดอกไม้

4.3 กระทรวงมหาดไทย สนับสนุนงบประมาณ จำนวน 200,000 บาท เพื่อจัดซื้อเครื่องสีข้าว

5. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาของชุมชนของชุมชน คือ การสืบสานศิลปวัฒนธรรมโชน ซึ่งในปัจจุบันมีการถ่ายทอดให้กับเด็กและเยาวชนในตำบลบ้างแล้ว แต่ยังไม่เคยออกแสดงที่ใดมาก่อนและต้องการทุนมนุษย์สนับสนุนอีกจำนวนมาก

6. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านเทคโนโลยี

กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่มีการนำความรู้จากการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นของตนเองมาใช้เพื่อลดต้นทุนหลายรายการ รวมทั้งมีการศึกษาดูงานตามแผนพัฒนาของกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง อาทิ เช่น

- 6.1 เครื่องสีข้าว
- 6.2 เครื่องคอมพิวเตอร์
- 6.3 เครื่องจักรทางการเกษตร

7. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านคู่แข่ง

กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่คู่แข่งภาคเอกชนหลายกลุ่มภายในอำเภอ ซึ่งทางผู้นำกลุ่มเองได้ยื่นเตือนสมาชิกในกลุ่มในเรื่องของการควบคุมคุณภาพของสินค้าตลอดเวลา ว่าต้องมีคุณภาพและที่สำคัญต้องซื้อตรงต่อลูกค้าเสมอ

8. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ปัจจัยภายนอก

- 8.1 ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ และปัญหาราคาปุ๋ยยาเพิ่มขึ้น
- 8.2 วัตถุดิบมีราคาแพง และได้ผลกำไรน้อย

9. ปัญหาสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นของท่าน

- 9.1 การขนส่งต้องเสียค่านายหน้า
- 9.2 ต้นทุนสูงแต่ผลการผลิตตกต่ำ
- 9.3 ได้กำไรน้อยแต่กลุ่มสมาชิกอยู่ได้

10. วันที่สัมภาษณ์ วันที่ 15 พฤษภาคม 2559 เวลา 09.30 น.

ผลการวิจัยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย นักวิชาการ ผู้นำชุมชน ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับกลุ่มอาชีพพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท

ชื่อผู้ให้ข้อมูล

1. นายวันชัย	รุ่งสังข์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 16
2. นางไพจิตร	ชื่นอารมย์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 16
3. นางสุมาลี	เพชรมณี	
4. นางทัศนีย์	สุริกี้	
5. นางอร่าม	แสงระยับ	
6. นางธัญลักษณ์	ช่วยประดิษฐ์	
7. นายประจวบ	ปั้นช่าง	
8. นางทองสุข	มาเสนาะ	
9. นางฉวีวรรณ	คนกล้า	
10. นางสุนัน	รุ่งซังข์	

1. ประวัติความเป็นมาของการก่อตั้งเศรษฐกิจชุมชนบ้านสระไม้แดง

“บ้านสระไม้แดง” ตั้งอยู่ หมู่ที่ 16 ตำบลแพรกศรีราชา อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท ชุมชนมีอายุ 130 กว่าปี แต่เดิมชาวบ้านสระไม้แดงได้ร่วมใจกันสร้างวัด เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้าน และหมู่บ้าน ใกล้เคียง ได้มาร่วมกันทำบุญตักบาตรและทำพิธีกรรมทางศาสนา แต่ก่อนมีวิหารดิน มี พระหลวงพ่อด่าง ประดิษฐ์ อีกทั้งได้ร่วมแรงร่วมใจกันขุดสระน้ำ เพื่อใช้ประโยชน์ต่างๆภายในวัด ต่อมาภายหลัง มีไม้แดง ขึ้นอยู่ทั่วบริเวณวัด ชาวบ้านจึงได้ตั้งชื่อวัดว่า วัดสระไม้แดง และในปี 2523 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยรัตน์ เสด็จเป็นองค์ ประธานในการตัดทวยลูกนิมิตอุโบสถวัดสระไม้แดง และใช้เรียกชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านสระไม้แดง” ตามชื่อวัดจนถึงปัจจุบัน ส่วนท้ายบ้านไปทางใต้ เรียกว่าบ้านคิ่งอ้ายม่อง เป็นที่ตั้งของชุมชนที่ 29 ชุมชนหมู่ที่ 16 ร่วมใจพัฒนา เกิดจากชาวบ้านได้บุกกรุก ถางป่า จับจองที่ทำมาหากินและที่อยู่อาศัย และเรียกว่า บ้านคิ่งอ้ายม่อง

ในปี 2549 หมู่บ้านสระไม้แดงได้รับคัดเลือกให้เข้าประกวดหมู่บ้านต้นแบบเพื่อการพัฒนา “บ้านชัยนาทน่าอยู่” เพื่อเป็นหมู่บ้านต้นแบบตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชัยนาท ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง และการบริหารจัดการ เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่มีศักยภาพในการพัฒนา หมู่บ้าน เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2549 ท่านนายอำเภอยุทธนา พันธุ์ศรีวิลาส ได้เป็นประธานเปิด

โครงการบ้านชียนาพนาอยู่บ้านสระไม้แดง และในปี 2552 ได้รับการคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านสายใยรักแห่งครอบครัว และวันที่ 19 มีนาคม 2552 พระองค์เจ้า ศรีรัศมีฯ ได้ทรงเสด็จมาเยี่ยมเยียน และปี 2553 ได้รับรางวัลรองชนะเลิศลำดับ 2 หมู่ บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

พื้นที่

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มในเขตชลประทานเขื่อนเจ้าพระยา ตอนบนสภาพดินโดยทั่วไปเป็นดินเหนียวและดินร่วนปนทราย มีแม่น้ำน้อยไหลผ่าน พื้นที่ประมาณ 45,350 ไร่

เขตพื้นที่

ทิศเหนือ	ติดกับ	ต.นางสีอ อ.เมือง จ.ชียนาพ
ทิศใต้	ติดกับ	ต.ดงคอน อ.สรรคบุรี จ.ชียนาพ
ทิศตะวันออก	ติดกับ	ต.เที่ยงแท้ อ.สรรคบุรี จ.ชียนาพ
ทิศตะวันตก	ติดกับ	ต.วังไก่อื่อน อ.หันคา จ.ชียนาพ

การปกครองและประชากร

จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 179 ครัวเรือน จ านวนประชากรรวม 644 คน โดยมีจำนวน ชาย 299 คน จ านวนหญิง 345 คน (ข้อมูล ปี พ.ศ.2559) การเดินทาง

การเดินทางเข้าสู่ตำบล

- สายที่ 1 ทางหลวง ชียนาพ-สรรคบุรี ผ่าน อ.เดิมบาง-กทม.
- สายที่ 2 ทางหลวง ชียนาพ-พักหัน ผ่าน ต.ดงคอน-อ.บางระจัน จ.สิงห์บุรี
- สายที่ 3 ทางหลวง ชียนาพ-ชัยสูตร ผ่าน ต.เที่ยงแท้-อ.บางระจัน จ.สิงห์บุรี
- สายที่ 4 ทางหลวง สรรคบุรี-ชัยสูตร ผ่าน ต.เที่ยงแท้-จ.สิงห์บุรี

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(1) ทรัพยากรดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน เนื้อที่ทั้งหมด 175 ไร่ พื้นที่ราบลุ่ม ลักษณะดินมีกรวด ดินดาน ดินเค็ม ดินเปรี้ยว มีพื้นที่ดินสาธารณะว่างเปล่า 2 แห่ง ได้แก่ ที่คลองลาว การใช้ประโยชน์ ได้แก่ 1 ส่วนเป็นที่สาธารณะ 1 ส่วนเป็นที่เลี้ยงปลา คลองอัมบ้า การใช้ประโยชน์ ได้แก่ เป็นบ่อเลี้ยงปลาของหมู่บ้าน เมื่อครบ 3 ปี จะเปิดให้ ชาวบ้านเข้าไปทอดแห โดยคิดหัวละ 200 บาท/คน/วัน และ ปลุกผักสวนครัวตามแนวคันคลอง

(2) ทรัพยากรน้ำ / แหล่งน้ำ มีแหล่งน้ำสาธารณะ 2 แห่ง ได้แก่ คลองอบ้า และคลองลำหนองวัว

(3) ทรัพยากรป่าไม้ / ป่าชายเลน ป่าชุมชน 1 แห่ง จำนวน 20 ไร่ ปลูกยางนา

การคมนาคม

มีถนนสายหลัก ชัยนาท - สุพรรณ 1 สาย เป็นถนนใหญ่ การเข้าสู่พื้นที่เกษตรหรือบ้านเรือน บางแห่ง มีถนนเป็นดินลูกรัง

ระบบสาธารณูปโภค

(1) ประปา ทัวถึงทุกพื้นที่ ยกเว้นที่ชุมชนสร้างใหม่ แต่คาดว่าจะมีการวางท่อให้แล้วเสร็จในภายหลัง

(2) ไฟฟ้า เป็นไฟฟ้าภูมิภาค มีใช้ครบทุกครัวเรือน

(3) โทรศัพท์ โทรศัพท์สาธารณะ 3 แห่ง

สภาพเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพเกษตรกรรม

ทำไร่	17	ครัวเรือน
ทำนา	150	ครัวเรือน
ทำสวน	15	ครัวเรือน
เลี้ยงสัตว์(เลี้ยงปลา)	10	ครัวเรือน
ประมง	50	ครัวเรือน
ค้าขาย	10	ครัวเรือน
บริการ	5	ครัวเรือน
รับจ้าง	45	ครัวเรือน
รับราชการ	21	คน
เอกชนบริษัท	78	ครัวเรือน
อาชีพอื่น	20	ครัวเรือน

อาชีพเสริม

อาชีพเลี้ยงสุกร แปรรผลผลิตทางการเกษตร อาชีพผูกผ้ามัดดอกไม้ และอาชีพ เลี้ยงปลา

รายได้

รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อครัวเรือนของหมู่บ้าน 65,293 บาท ต่อปีต่อคน

การศึกษา

การศึกษาของคนในหมู่บ้านมีผู้มีการศึกษาในระดับต่างๆ ดังนี้

ไม่ได้เรียนหนังสือ	-	คน
ประถมศึกษา	625	คน
มัธยมศึกษา	150	คน
อนุปริญญา (ปวส. ปวช. ปวท.)	30	คน
ปริญญาตรี	25	คน
สูงกว่าปริญญาตรี	15	คน

ศาสนา

ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธเป็นศาสนาหลัก

ประเพณีวัฒนธรรม / เทศกาลประจำปี

- วันสงกรานต์ จะทำพิธีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ แข่งขันกีฬา ที่โรงเรียนวัดสระไม้แดง
- วันแม่แห่งชาติ จัดกิจกรรมไหว้แม่ และปลูกต้นไม้เฉลิมพระเกียรติ ที่บ้านสระไม้แดง
- งานวันลอยกระทง ที่บ้านสระไม้แดง
- วันพ่อ จัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ และพัฒนาหมู่บ้าน ปลูกต้นไม้ ที่บ้านสระไม้แดง
- งานแห่นางแมว จัดเมื่อเกิดภัยแล้ง - ประเพณีแข่งขันตาว้าวเมา ที่วัดพระแก้ว หมู่ที่ 10

สถานที่สำคัญในหมู่บ้าน

มีสถานที่สำคัญดังนี้ คือ

โรงเรียนวัดสระไม้แดง	จำนวน	1 แห่ง
วัดสระไม้แดง	จำนวน	1 แห่ง
ศูนย์เรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง	จำนวน	1 แห่ง
วัดสระแควนาราม	จำนวน	1 แห่ง
ประปา	จำนวน	1 แห่ง

โทรศัพท์สาธารณะ	จำนวน	3 แห่ง
หอกระจายข่าว	จำนวน	2 แห่ง

สวัสดิการชุมชน มีจำนวนผู้สูงอายุ 107 คน โดยได้รับเบี้ยยังชีพ คนละ 500 – 1,000 บาท ต่อเดือน มีจำนวนผู้พิการ 13 คน โดยได้รับเบี้ยยังชีพ คนละ 500 บาทต่อเดือน

คุณภาพชีวิต (จปฐ.)

รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนของหมู่บ้าน 65,293 บาท ต่อปีต่อคน รายได้ไม่ผ่านเกณฑ์ ข้อมูล จปฐ. (ข้อมูลปัจจุบันที่มีการสำรวจ) จำนวน 1 ครัวเรือน

ข้อมูลการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ

- 1) กลุ่มออมทรัพย์/สวัสดิการ/กองทุน 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มกองทุน กลุ่มออมทรัพย์
- 2) กลุ่มอาชีพ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มเลี้ยงไก่ กลุ่มสมุนไพรไฉ่ยง
- 3) เครือข่าย 1 กลุ่ม ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน
- 4) กลุ่มอาสาสมัคร 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอปพร. กลุ่มพลังแผ่นดิน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอสม.
- 5) กลุ่มเยาวชน 1 กลุ่ม ได้แก่ เล่นกีฬาประเภทต่างๆ 6) กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากร/สิ่งแวดล้อม 1 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเลี้ยงปลา

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านการตลาด

ชุมชนจะใช้หอกระจายข่าวของชุมชนในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ และมีการถ่ายรายการโทรทัศน์ของช่อง 7 เรื่อง การทำอาหารไก่

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านบุคลากร

ผู้นำและประชาชนในชุมชนมีความสามัคคี พร้อมใจเข้าร่วมประชุม เข้าอบรมในกิจกรรมต่างๆ แสดงความคิดเห็น มีการรวมกลุ่มอาชีพและปรับปรุงสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพอยู่เสมอ

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านเงินทุน

4.1 โครงการ SML จัดซื้อเครื่องจับเหยื่อกระโดด อนุรักษ์การปลูกยางนา ปรับภูมิทัศน์ในบริเวณพื้นที่โดยชุดบ่อดิน ให้ชาวบ้านเลี้ยงปลา เป็นจำนวนเงิน 4 แสนบาท

4.2 กองทุนหมู่บ้าน (ประธาน/เงินทุน/จำนวนสมาชิก/การจัดสรรประโยชน์จากกำไร/ปัญหา) ได้รับงบประมาณจากรัฐบาลเป็นจำนวน 2.2 ล้านบาท ปัจจุบันมีเงินในกองทุนประมาณ 1

แสน กว่าบาท สมทบเข้ากองทุนปีละ 10 % ไม่มีหนี้เสีย ส่วนใหญ่ถูกไปเพื่อทำนา อัตราดอกเบี้ย กองทุน ร้อยละ 6 มีการออกกฎระเบียบหมู่บ้านให้ชำระคืนภายในวันที่ 20 ธันวาคม ของทุกปี ใน อดีตที่ผ่านมาไม่พบคนผิดนัด ชำระหนี้

4.3 กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ได้รับงบประมาณ 70 ล้านบาท แบ่งเป็น 14 ล้านบาท และ ปล่อยก 56 ล้านบาท คิดอัตรา ดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปี ชำระคืนไม่เกิน 1 ปี ทำให้กลุ่มสตรีมีอาชีพ เสริมจากการจำหน่ายสินค้าต่างๆ เช่น กล้วยตากพลังงาน กล้วยกวน กล้วยฉาบ กล้วยหวาน สมุนไพรไผ่ล่อง ถั่วกรอบแก้ว เป็นต้น

5. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

5.1 การทำปุ๋ยหมัก น้ำหมัก เพื่อใส่ในไร่นาเพื่อต้องการลดการใช้ยาฆ่าแมลง

5.2 การทำน้ำเชื้อบิวเวอร์เรียกำจัดเพี้ยกระโดดสีน้ำตาล

5.3 การนำผักบุ้งและแห่นมาต้มกับข้าวสุกให้ปลา ไข่ เป็น กินเป็นอาหาร เพื่อลดต้นทุน การผลิต

5.4 การเลี้ยงไก่และเปิดโดยการทำเล้าบนบ่อน้ำ เพื่อให้ไข่เปิดไข่ไก่ตกลงในน้ำ เพื่อให้เป็น อาหารของปลาเป็นการประหยัดค่าอาหารปลา

6. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น เทคโนโลยี

ชุมชนนำเทคโนโลยีเกี่ยวกับเครื่องยนต์มาใช้ในด้านการเกษตร

7. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านคู่แข่ง

ชุมชนไม่มีผลกระทบในข้อนี้

8. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ปัจจัยภายนอก

8.1 ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ ราคาไม่ได้ตามที่ตกลงกันไว้

8.2 ปัญหาราคาปุ๋ยยาเพิ่มขึ้น

9. ปัญหาสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นของท่าน

9.1 ขาดน้ำใช้เพื่อการทำเกษตรในหน้าแล้ง ทำให้พืชเกษตรแห้งแล้ง เก็บเกี่ยวผลผลิตได้ น้อยลง ความอุดมสมบูรณ์ของดินน้อยลง ยาก แก่การเพาะปลูก

9.2 กลุ่มคัดค้านของกลุ่มทนาย มีการคัดขวางในการทำงานของชุมชน คอยจับจ้องผิดใน การทำงานของผู้นำชุมชนในแต่ละครั้งคอยจะคัดแย้งและขัดขวางในการทำงาน

9.3 การตั้งหมู่บ้านใหม่เพิ่มขึ้นในหมู่ที่ 16 โดยการนำคนจากตำบลแพรงศรีราชา ที่ไม่มีที่อยู่อาศัย มาสร้างบ้านในที่สาธารณะจำนวน 50 ไร่ โดยแบ่งให้คนละ 2 งาน เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยในการทำมาหาเงิน ซึ่งยังต้องสร้างกฎกติกาและกฎเกณฑ์ของหมู่บ้าน

10. ชื่อผู้ให้ข้อมูล วันที่สัมภาษณ์ วันที่ 17 กรกฎาคม 2559 เวลา 10.30 น.

1.นางสมจิตร	ข้าดำ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4
2.นายฐี	ข้าดำ	สารวัตรกำนันตำบลเสื่อโฮก
3.นางจรัส	เกียรตินบตี	อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4
4.นางสาตรี	อิงวะระ	
5.นางสำลี	เมตรกัน	
6.นางอุจเงิน	เพ็งแสน	
7.นางจรรุวรรณ	แก้วเวียง	
8.นางบุญธรรม	ศรีชะเดช	
9.นายบุญส่ง	ขันทอง	
10.นายสมัคร	กลั่นนารีศรี	

1. ประวัติความเป็นมาของการก่อตั้งเศรษฐกิจชุมชนบ้านโรงวัว

“บ้านโรงวัว” ตั้งอยู่ หมู่ที่ 4 ตำบลเสื่อโฮก อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท เดิมชื่อ “บ้านดงวัว” ตั้งหมู่บ้านมาแล้วประมาณร้อยกว่าปี สภาพภูมิประเทศสมัยนั้นเป็นป่าดงรก้างเต็มไปด้วยต้นไม้ขนาดใหญ่พันธุ์มากมายหลายชนิดและชุกชุมไปด้วยสัตว์ป่ามากมายหลายชนิด ต่อมาเมื่อพบเห็นก้อนหินขนาดใหญ่โผล่ขึ้นมาจากพื้นดินลักษณะคล้ายวัว โผล่ขึ้นมาจากพื้นดินประมาณครึ่งของลำตัวที่ด้านข้างลำตัวมีรูพอที่จะสอดนิ้วสักสองนิ้วเข้าไปข้างในได้ เล่าต่อกันมาว่ามีเงินแท่ง เงินกลม อยู่ในท้องวัวไม่สามารถเอาออกมาได้ เช้าวันหนึ่งก็มีผู้พบเห็นว่าหินแตกเนื่องจากถูกทำลาย พบกระทงหน้าวัวและของเช่นไขว้ร่องรอยคือเป็นการทำพิธีในบริเวณนั้น คาดว่ามีคนตีมีขามาทำลายเพื่อหวังเอาทรัพย์สมบัติและของมีค่าไป จะด้วยเหตุนี้จึงได้เรียกว่า “บ้านดงวัว” ซึ่งเป็นดงรก้าง ชาวบ้านก็นำสัตว์เลี้ยงเช่น วัว ความ ไปเลี้ยงที่ดงเป็นประจำประกอบกับมีหินคล้ายวัวที่ดง จึงเรียกกันว่า “บ้านดงวัว” ปัจจุบันเพี้ยนไปเป็น บ้านโรงวัว จนถึงปัจจุบัน บ้านโรงวัว เดิมมีการปกครองเพียงหมู่เดียว คือหมู่ที่ 4 และได้ปกครองอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2475 ต่อมาประชากรเพิ่มขึ้น หมู่บ้านขยายขอยออกเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ เวลาแจ้งข่าวสารทางราชการก็ต้องตีเกราะ ได้ยินบ้างไม่ได้ยินบ้าง ดังนั้นทางราชการจึงได้แบ่งหมู่บ้านออกเป็น หมู่ที่ 8 อีกหมู่หนึ่งโดยมีผู้ใหญ่เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคน

ปัจจุบัน หมู่บ้านโรงวัว ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเสื่อโฮก อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท และต่อมาในปี พ.ศ. 2554 วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2544 ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเฉลิมพระเกียรติ 84 ในปี 2549

พื้นที่

ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม จึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การทำนาและเพาะปลูกพืชหลายชนิด อากาศไม่ร้อนจนเกินไป ในฤดูร้อน ฤดูหนาวอากาศเย็นปกติ และในฤดูฝนมีฝนตกค่อนข้างชุกพอสมควร

เขตพื้นที่

ทิศเหนือ	ติดกับ	ต.อุตะเถา, ต.ไร่พัฒนา อ.มโนรมย์ จ.ชัยนาท
ทิศใต้	ติดกับ	ต.ตลุก, ต.หาดอาษา อ.สรรพยา จ.ชัยนาท
ทิศตะวันออก	ติดกับ	ต.ตาคลี อ.ตาคลี จ.นครสวรรค์
ทิศตะวันตก	ติดกับ	ต.เขาท่าพระ, ต.บ้านกล้วย อ.เมือง จ.ชัยนาท

เขตการปกครอง

พื้นที่มีสภาพเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำเจ้าพระยาและคลองมหาธาตุไหลผ่าน เหมาะแก่การทำ การเกษตร โดยเฉพาะการทำนา และทำสวน ประชาชนตั้งบ้านเรือน เรียงรายเลียบริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และบางส่วนตั้งบ้านเรือนเรียงรายตามถนนสายหลักในพื้นที่ตำบล อากาศไม่ร้อนหรือแห้งจนเกินไปในฤดูร้อน ฤดูหนาวอากาศเย็นปกติและฤดูฝนมี ฝนค่อนข้างชุก

อาชีพ

อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ ประกอบ อาชีพเกษตรกร เป็นหลัก ได้แก่ การทำนา ข้าว ไร่ อ้อย ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ดอกทาน ตะวัน พืชตระกูลถั่วและงา

สาธารณูปโภค

จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. 2,067 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 90.00 จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 270 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 14.00 ของจำนวนหลังคาเรือน

การเดินทาง

เส้นทางถนนพหลโยธิน ระยะทาง 10 กิโลเมตร องค์การบริหารส่วนตำบลเสื่อโฮก มีถนนลาดยาง ติดต่อกับอำเภอได้สะดวกมีถนนสายสำคัญ เช่น ถนนสายพหลโยธิน ถนนสายเอเชีย ระยะห่างจากองค์การบริหารส่วนตำบลเสื่อโฮก ถึงที่ว่าการอำเภอเมืองชัยนาท 9 กิโลเมตร

ผลิตภัณฑ์

ตะกร้า, ถังกลม, ถาดหุเปียบ, ก่องสี่เหลี่ยม จากผักตบชวา

สถานที่ราชการ

สถานีอนามัยตำบล , ศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน , อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, โรงเรียนประถมศึกษา , โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา , ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน , ศูนย์พัฒนา

ธุรกิจภายในชุมชน

ปั้มน้ำมัน	จำนวน	16 แห่ง
โรงสี	จำนวน	3 แห่ง
ตลาดนัด	จำนวน	5 แห่ง
ร้านค้าขนาดเล็ก	จำนวน	100 แห่ง
ร้านค้าขนาดใหญ่	จำนวน	5 แห่ง

สภาพสังคม

เนื่องจากบ้านโรงวัวอยู่ในเขตของชนบทประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร กรรมชาวเทศบาลตำบลดุกยั้งยึดถือการใช้ชีวิต แบบชนบทที่ เรียบง่าย ตามปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงมีการพึ่ง พก อาศัยกันช่วยเหลือเกื้อกูล อยู่กัน อย่างพี่น้อง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ทุกๆ ครอบครัวในบ้านโรงวัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีที่จะช่วยสรรค์ สร้างให้ สังคมไทยให้น่าอยู่

การศึกษาภายในชุมชน

- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 4 แห่ง
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนวัดอินทาราม

- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหนอง
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กชุมชนวัดโคกเข้ม
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนบางไถ่เถื่อน
- โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดอินทาราม โรงเรียนชุมชนวัด

โคกเข้ม

- โรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนระดับมัธยม (ขยายโอกาส) จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบางไถ่เถื่อน โรงเรียนวัดบ้านหนอง
- ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 1 แห่ง
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน จำนวน 12 แห่ง

ความปลอดภัยในทรัพย์สิน

ป้อมตำรวจ	จำนวน	1	แห่ง
อปพร.	จำนวน	183	คน

สาธารณสุขภายในชุมชน

สถานีนอนามัย จำนวน 2 แห่ง ได้แก่

1. สถานีนอนามัยตำบลตลุก
2. สถานีนอนามัยบ้านหนอง

ศาสนาภายในชุมชน

ประชากรทั้งหมดในตำบลตลุกส่วนใหญ่นับ ถือนศาสนาพุทธ และมีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนทั้งตำบล และการใช้ชีวิตโดยยึดหลักพระพุทธร ศาสนาในการดำเนินชีวิต ซึ่งในตำบลตลุกมีสถาบันและองค์กรศาสนา ประกอบด้วย

วัด จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ วัดอินทาราม (วัดตลุก) วัดคิ่งตาล วัดโคกเข้ม วัดศาลาขาว วัดบ้านหนอง

ศาลเจ้า จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ ศาลเจ้าบ้านตลุก หมู่ที่ 1 ศาลเจ้าปู่เกิด หมู่ที่ 3 ศาลเจ้าวังแม่ลูกอ่อน หมู่ที่ 4

การคมนาคม

การคมนาคม มีอยู่ 2 ทางทางบกมีถนนสายเอเชียเป็นถนนคอนกรีต ขนาด 4 ช่องทาง มีถนนสายพหลโยธิน (ชัยนาท - ตาคลี) ขนาด 4 ช่องทาง ผ่าน ม, 7 - 10 มีถนนลาดยางคั่นคลอง

มหาราช ขนาด 2 ช่องทางติดต่ออำเภอและจังหวัดคมนาคมในหมู่บ้านเป็นถนน คสล. ถนนลาดยาง และถนนลูกรังบางส่วน ทางน้ำมีแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นทาง คมนาคมมีเรือข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา

แหล่งน้ำ			
แหล่งน้ำธรรมชาติ			
แม่น้ำ	จำนวน	1	สาย
บึง , หนอง และอื่น ๆ	จำนวน	30	แห่ง
แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น			
ฝาย	จำนวน	1	แห่ง
คลองส่งน้ำ	จำนวน	3	สาย
บ่อน้ำตื้น	จำนวน	2	แห่ง
บ่อน้ำบาดาล	จำนวน	28	แห่ง
ประปาหมู่บ้าน	จำนวน	12	แห่ง

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านการตลาด

มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำตะกร้า และกระเป่า โดยหอบรรยาย ชาวของชุมชน

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านบุคลากร

ผู้นำและประชาชนในชุมชนมีความสามัคคี พร้อมใจเข้าร่วมประชุม เข้าอบรมในกิจกรรม ต่างๆ แสดงความคิดเห็น มีการรวมกลุ่มอาชีพและปรับปรุงสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพอยู่เสมอ และมีการรวมกลุ่มกันทำตะกร้าและกระเป่าจำนวน 5 คน

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านเงินทุน

ชุมชนยังไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานใด ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้สำรองจ่ายไปก่อน ทุกครั้ง ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานของกลุ่ม

5. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

การนำกระป๋องเบอร์ดี และหลอดกาแฟ ขวดน้ำ มารีไซเคิลมาทำเป็นเครื่องใช้เช่นตะกร้า และกระเป่า เป็นเทคนิคในการลดต้นทุนของกลุ่ม

6. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านเทคโนโลยี

อุปกรณ์ของกลุ่มค่อนข้างมีความพร้อมต่อการดำเนินงานของกลุ่ม อาทิเช่น เครื่องจักร เครื่องหนีบตาไก่ กรรไกรตัดลวด เป็นต้น

7. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านคู่แข่ง

ชุมชนไม่มีผลกระทบ

8. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ปัจจัยภายนอก

ไม่มีผลกระทบต่อสถานะเศรษฐกิจ เนื่องจากมีการส่งสินค้าอยู่ตลอดเวลา สามารถเลี้ยงตัวเองได้

9. ปัญหาสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นของท่าน

- 9.1 ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ และหน่วยงานอื่นๆ
- 9.2 ประชาชนไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง
- 9.3 ประชาชนต้องออกไปหากินนอกหมู่บ้าน (ต้องไปรับจ้างนอกบ้าน)

10. ชื่อผู้ให้ข้อมูล วันที่สัมภาษณ์ วันที่ 1 พฤศจิกายน 2559 เวลา 09.30 น.

1.นางสมจิตร	คำดำ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4
2.นายฐี	คำดำ	สารวัตรกำนันตำบลเสื่อโฮก
3.นางจำรัส	เกียรติธนบดี	อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4
4.นางสาตรี	อิงวระระ	
5.นางสำลี	เมตรกัน	
6.นางถุงเงิน	เพ็งแสน	
7.นางจารุวรรณ	แก้วเวียง	
8.นางบุญธรรม	ศรีษะเดช	
9.นายบุญส่ง	ชั้นทอง	
10.นายสมัคร	กลั่นนารีศรี	

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาทในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท และ 3) เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาทให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่รวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนในท้องถิ่น คือ (1) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของชุมชนบ้านวัดใหญ่ ตำบลท่าฉนวน อำเภอโนนรมย์จังหวัดชัยนาท (2) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของชุมชนบ้านสระไม้แดง ตำบลบางแพรงศรีราชา อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท (3) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของชุมชนบ้านโรงวัว ตำบลเสือโฮก อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท ซึ่งเลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้แก่ ตัวแทนจากกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนทั้ง 3 กลุ่มๆ ละ 10 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตัวแทนจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม/สนับสนุนให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนหรือในการสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนในเรื่องต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น นักพัฒนาชุมชน ปลัดอำเภอ นายอำเภอ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น ซึ่งวิธีการนี้เหมาะกับการวิจัยภาคสนาม (jumplol hanimpanich, 2550 หน้า 234) การนำเสนอผลการวิจัย ซึ่งมี 3 ตอน ได้แก่

- สรุปผลการศึกษา
- อภิปรายผล
- ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 60 คนคิดเป็นร้อยละ 60 ส่วนใหญ่มีอายุ 40 – 50 ปี คิดเป็น ร้อยละ 36 และมีการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา 44 คน คิดเป็นร้อยละ 44

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจังหวัดชัยนาท
ตารางที่ 5.1 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจังหวัดชัยนาท

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านวัดใหญ่	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านสระไม้แดง	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านโรงวัว
ด้านการตลาด	<ol style="list-style-type: none"> มีการใช้หอกระจายข่าวของชุมชนในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ มีการใช้ไลน์กลุ่มจังหวัดในการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มสมาชิกด้วยกัน การออกบูธจังหวัดเคลื่อนที่ อยู่เป็นประจำ 	<ol style="list-style-type: none"> ชุมชนจะใช้หอกระจายข่าวของชุมชนในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้กับสมาชิกในกลุ่มได้รับทราบ 	<ol style="list-style-type: none"> มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำตะกร้าและกระเป่า โดยหอกระจายข่าวของชุมชน
ด้านบุคลากร	<ol style="list-style-type: none"> ผู้นำและประชาชนในชุมชนมีความสามัคคีและพร้อมใจเข้าร่วมประชุม เข้าอบรมในกิจกรรมต่างๆ มีการถ่ายทอดความรู้ไปสู่เยาวชนรุ่นหลัง 	<ol style="list-style-type: none"> ผู้นำและประชาชนในชุมชนมีความสามัคคี พร้อมใจเข้าร่วมประชุม เข้าอบรมในกิจกรรมต่างๆ การร่วมแสดงความคิดเห็น ผลิตภัณฑ์ใหม่ วิธีการผลิต และการตลาดใหม่ มีการรวมกลุ่มอาชีพและปรับปรุงสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพอยู่เสมอ 	<ol style="list-style-type: none"> ผู้นำและประชาชนในชุมชนมีความสามัคคี พร้อมใจเข้าร่วมประชุม เข้าอบรมในกิจกรรมต่างๆ การรวมกลุ่มอาชีพ และปรับปรุงสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพอยู่เสมอ และมีการรวมกลุ่มกันทำตะกร้าและกระเป่าจำนวน 5 คน

ตารางที่ 5.1 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจังหวัดชัยนาท (ต่อ)

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านวัดใหญ่	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านสระไม้แดง	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านโรงวัว
ด้านเงินทุน	1. กรมพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองชัยนาทสนับสนุนงบจำนวน 4,000 บาท 2. กองทุนหมู่บ้าน 2,000,000 บาท 3. กระทรวงมหาดไทยสนับสนุนงบประมาณจำนวน 200,000 บาท	1. โครงการ SML จัดซื้อเครื่องจับเพลี้ยกระโดด อนุรักษ์การปลูกยางนาปรับภูมิทัศน์ในบริเวณพื้นที่โดยจุดบอดินให้ชาวบ้านเลี้ยงปลาเป็นจำนวนเงิน 4 แสนบาท 2. กองทุนหมู่บ้านได้รับงบประมาณจากรัฐบาลเป็นจำนวน 2.2 ล้านบาท ปัจจุบันมีเงินในกองทุนประมาณ 1 แสนกว่าบาท สมทบเข้ากองทุนปีละ 10 % ไม่มีหนี้เสียส่วนใหญ่จะไปเพื่อทำนา อัตราดอกเบี้ยกองทุนร้อยละ 6 มีการออกกฎระเบียบหมู่บ้านให้ชำระคืนภายในวันที่ 20 ธันวาคม ของทุกปี	1. ชุมชนยังไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานใด ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้สำรองจ่ายไปก่อนทุกครั้ง ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานของกลุ่ม

ตารางที่ 5.1 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจังหวัดชัยนาท (ต่อ)

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านวัดใหญ่	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านสระไม้แดง	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านโรงวัว
		<p>3. กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ได้รับงบประมาณ 70 ล้านบาท แบ่งเป็น 14 ล้านบาท และปล่อยกู้ 56 ล้านบาท คัดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปี ชำระคืนไม่เกิน 1 ปี ทำให้กลุ่มสตรีมีอาชีพเสริมจากการจำหน่ายสินค้าต่างๆ เช่น กล้วยตากพลังงาน กล้วยกวน กล้วยฉาบ กล้วยหวาน สมุนไพร ไล้ยุง ถั่วกรอบแก้ว เป็นต้น</p>	
ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น	<p>1. การสืบสานศิลปวัฒนธรรมจีน 2. การปลูกผักปลอดสารพิษ</p>	<p>1. การทำปุ๋ยหมัก น้ำหมัก เพื่อใส่ในไร่นา เพื่อต้องการลดการใช้ยาฆ่าแมลง 2. การทำน้ำเชื้อบิวเวอร์เรียกำจัดเหี้ย กระโดดสีน้ำตาล</p>	<p>1.การนำกระป๋องเบอร์ดี และหลอดกาแฟ ขวดน้ำ มารีไซเคิลมาทำเป็นเครื่องใช้เช่นตะกร้า และกระเป่า เป็นเทคนิคในการลดต้นทุนของกลุ่ม</p>

ตารางที่ 5.1 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจังหวัดชัยนาท (ต่อ)

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านวัดใหญ่	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านสระไม้แดง	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านโรงวัว
		3. การนำผักบั้งและแห่นมาต้มกับข้าวสุกให้ปลา ไข่ เป็น กินเป็นอาหาร เพื่อลดต้นทุนการผลิต 4. การเลี้ยงไก่และเปิดโดยการทำเล้าบนบ่อน้ำ	
ด้านเทคโนโลยี	1. กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่มีการนำความรู้จากการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นของตนเองมาใช้เพื่อลดต้นทุนหลายรายการ	1. ชุมชนนำเทคโนโลยีเกี่ยวกับเครื่องยนต์มาใช้ในด้านการเกษตร	1. อุปกรณ์ของกลุ่มค่อนข้างมีความพร้อมต่อการดำเนินงานของกลุ่ม อาทิเช่น เครื่องจักร เครื่องหนีบตาไก่ กรรไกรตัดลวด เป็นต้น
ด้านคู่แข่ง	1. กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่คู่แข่งภาคเอกชนหลายกลุ่มภายในอำเภอ	1. ชุมชนไม่มีผลกระทบในขณะนี้	1. ชุมชนไม่มีผลกระทบในขณะนี้

ตารางที่ 5.1 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจังหวัดชัยนาท (ต่อ)

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านวัดใหญ่	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านสระไม้แดง	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านโรงวัว
ปัจจัยภายนอก	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ และปัญหาราคาปุ๋ยยาเพิ่มขึ้น 2. วัตถุดิบมีราคาแพง และได้ผลกำไรน้อย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ ราคาไม่ได้ตามที่ตกลงกันไว้ 2. ปัญหาราคาปุ๋ยยาเพิ่มขึ้น 	ไม่มีผลกระทบต่อสถานะเศรษฐกิจ เนื่องจากมีการสั่งสินค้าอยู่ตลอดเวลา สามารถเลี้ยงตัวเองได้
ปัญหาและอุปสรรค	<ol style="list-style-type: none"> 1. การขนส่งต้องเสียค่านายหน้า 2. ต้นทุนสูงแต่ผลผลิตตกต่ำ 3. ได้กำไรน้อยแต่กลุ่มสมาชิกอยู่ได้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ขาดน้ำใช้เพื่อการทำเกษตรในหน้าแล้ง ทำให้พืชเกษตรแห้งแล้ง 2. กลุ่มคัดค้านของกลุ่มทนาย มีการคัดขวางในการทำงานของชุมชน คอยจับจ้องผิดในการทำงานของผู้นำชุมชนในแต่ละครั้งคอยจะคัดแย้งและขัดขวางในการทำงาน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ และหน่วยงานอื่นๆ 2. ประชาชนไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง 3. ประชาชนต้องออกไปหากินนอกหมู่บ้าน (ต้องไปรับจ้างนอกบ้าน)

ตารางที่ 5.1 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจังหวัดชัยนาท (ต่อ)

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านวัดใหญ่	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านสระไม้แดง	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านโรงวัว
		3. การตั้งหมู่บ้านใหม่เพิ่มขึ้นในหมู่ที่ 16 โดยการนำคนจากตำบลแพรกศรีราชาที่ไม่มีที่อยู่อาศัยมาสร้างบ้านในที่ดินสาธารณะจำนวน 50 ไร่ เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยในการทำมาหาเงิน ซึ่งยังต้องสร้างกฎกติกาและกฎเกณฑ์ของหมู่บ้าน	

การอภิปรายผล

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท

จากการศึกษาข้อมูลพบว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาททั้งสามแห่งมีการดำเนินงานที่แตกต่างกันแต่มีวัตถุประสงค์คล้ายกันในส่วนของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน ในส่วนของกรมการพัฒนาชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญในการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิตของสังคมไทย ได้ริเริ่มคิดค้นและพัฒนารูปแบบกิจกรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงมาตั้งแต่ ปี 2549 โดยดำเนินโครงการและปรับปรุงพัฒนาเป็น “หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ” ในปี 2552 จำนวน 160 หมู่บ้าน จนถึงปี 2557 มีหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จำนวน 5,427 หมู่บ้าน กระจายอยู่ทุกอำเภอทุกจังหวัดทั่วประเทศอย่างน้อยอำเภอละ 6-7 หมู่บ้าน ที่พร้อมจะเป็นพี่เลี้ยงสำหรับถ่ายทอด

ประสบการณ์ให้แก่หมู่บ้านต่างๆ ที่ต้องการ ดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบโดยทุนของตนเองเป็น การขยายแนวคิดการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติให้ บังเกิดผล อย่างเป็นรูปธรรมทั่วทั้งประเทศให้แผ่นดินไทยได้ชื่อว่า “แผ่นดินแห่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

หมู่บ้านและชุมชนสามารถบริหารจัดการตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ เป็นหมู่บ้าน “อยู่เย็นเป็นสุข” ตามยุทธศาสตร์ของกรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งยึดหลักตามแนวทางของ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 และเมื่อหมู่บ้านดำเนินการตามแนวทางนี้ แล้ว ก็จะเป็นหมู่บ้าน/ชุมชนมีคุณลักษณะ 3 ไม่ 2 มี กล่าวคือ 1) ไม่มียาเสพติด 2) ไม่มีคนยากจน 3) ไม่มี หนี้ในระบบ ส่วน 2 มี คือ 1) มีสวัสดิการชุมชน และ 2) มีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เช่น มีการจัด ระเบียบชุมชน (ปูยหมู่บ้าน/ปูยคุ้ม/ปูยสถานที่ กลุ่ม/องค์กร/ปูย ครัวเรือนพัฒนา/ปรับภูมิทัศน์หมู่บ้าน ครัวเรือนให้น่าอยู่ ฯลฯ) มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบในจังหวัดชัยนาท

ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบในจังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยจึงขออภิปรายผลเป็นรายด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการตลาด

ด้านการตลาดมีการใช้หอกระจายข่าวของชุมชนในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ต่างๆ ถือเป็น การประชาสัมพันธ์ที่ราคาถูกและประหยัด และสามารถประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้กับ สมาชิกและบุคคลทั่วไปได้ในชุมชนอย่างดี นอกจากนี้ยังมีการใช้ไลน์กลุ่มจังหวัดในการติดต่อสื่อสาร ระหว่างกลุ่มสมาชิกด้วยกันนับเป็นนวัตกรรมใหม่ที่ใช้ความทันสมัยของเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ การออกบูธจังหวัดเคลื่อนที่ถือเป็นประจำก็ถือเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ให้กับบุคคลทั่วไปได้รับทราบ

2.2 ด้านบุคลากร

ด้านบุคลากรผู้นำและประชาชนในชุมชนมีความสามัคคีและพร้อมใจเข้าร่วมประชุม เข้าอบรมในกิจกรรมต่างๆ ที่ทางกลุ่มหรือสมาชิกได้จัดตั้งขึ้น นอกจากนี้ยังมีการถ่ายทอดความรู้ ไปสู่เยาวชนรุ่นหลังเพื่อเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ ถือเป็นเรื่องที่ดีในการถ่ายทอดความรู้ เทคนิค วิธีการดำเนินงานให้กับคนรุ่นหลังได้รับรู้และสามารถนำไปใช้ได้จริง

2.3 ด้านเงินทุน

ด้านเงินทุนทางหน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาช่วยเหลือดูแลในส่วนของงบประมาณมากมายหลายหน่วยงาน อาทิเช่น กรมพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองชัยนาท กองทุนหมู่บ้าน กระทรวงมหาดไทย โครงการ SML มีเพียงชุมชนบ้านโรงวัวที่ยังไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานใดๆ เลย ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้สำรองจ่ายไปก่อนทุกครั้ง ซึ่งทำให้เกิดความเกรงใจกันภายในกลุ่มเป็นปัญหาที่ทางกลุ่มต้องช่วยกันดำเนินการแก้ไข

2.4 ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการนำความรู้ด้านการสืบสานศิลปวัฒนธรรมโบราณมาถ่ายทอดให้กับเยาวชนในหมู่บ้านและผู้สนใจอยากจะได้เรียนโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย นอกจากนั้นมีการสอนการปลูกผักปลอดสารพิษ การทำปุ๋ยหมัก น้ำหมัก เพื่อใส่ในไร่นาเพื่อต้องการลดการใช้ยาฆ่าแมลง การทำน้ำเชื้อบิวเวอร์เรียกำจัดเพี้ยกระโดดสีน้ำตาล การนำกระป๋องเบอร์ดี และหลอดกาแฟขวดน้ำ มารีไซเคิลมาทำเป็นเครื่องใช้เช่นตะกร้า และกระเป่าเป็นเทคนิคในการลดต้นทุนของกลุ่มอีกทางหนึ่ง

2.5 ด้านเทคโนโลยี

ด้านเทคโนโลยีมีการนำความรู้จากการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นของตนเองมาใช้เพื่อลดต้นทุนหลายรายการ นอกจากนั้นนำเทคโนโลยีเกี่ยวกับเครื่องยนต์มาใช้ในด้านการเกษตร ซึ่งมีพร้อมต่อการดำเนินงานของกลุ่ม อาทิเช่น เครื่องจักร เครื่องหนีบตาไก่ กรรไกรตัดลวด เป็นต้น

2.6 ด้านคู่แข่ง

ด้านคู่แข่งกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่คู่แข่งภาคเอกชนหลายกลุ่มภายในอำเภอ จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าคู่แข่งในการดำเนินธุรกิจที่คล้ายกันหลายกลุ่มซึ่งเป็นเรื่องที่กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่จะต้องหาแนวทางหรือวิธีการดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ในส่วนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านสระไม้แดงและหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านโรงวัวไม่มีผลกระทบในข้อนี้

2.7 ด้านปัจจัยภายนอก

ด้านปัจจัยภายนอกปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ และปัญหาราคาปุ๋ยยาเพิ่มขึ้น วัตถุดิบมีราคาแพง และได้ผลกำไรน้อย ราคาไม่ได้ตามที่ตกลงกันไว้ ในส่วนของหมู่บ้านเศรษฐกิจ

พอเพียงต้นแบบบ้านโรงวัวไม่มีผลกระทบในข้อนี้ เนื่องจากมีการสั่งสินค้าอยู่ตลอดเวลาสามารถเลี้ยงตัวเองได้

2.8 ด้านปัญหาและอุปสรรค

ด้านปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มการขนส่งต้องเสียค่านายหน้า ต้นทุนสูงแต่ผลการผลิตตกต่ำ ได้กำไรน้อยแต่กลุ่มสมาชิกอยู่ได้ การขาดน้ำใช้เพื่อการทำเกษตรในหน้าแล้ง ทำให้พืชเกษตรแห้งแล้ง ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานอื่นๆ ปัญหาที่หนักกว่าคือประชาชนไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเองต้องออกไปหากินนอกหมู่บ้าน (ต้องไปรับจ้างนอกบ้าน)

3. เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาทให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน

3.1 ด้านการตลาด

ด้านการตลาดควรมีการใช้ช่องทางในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้กับสมาชิกและบุคคลทั่วไปได้รับทราบข้อมูลข่าวสารในชุมชนได้อย่างดี การใช้สื่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หรือเว็บไซต์ ที่ค่อนข้างทันสมัยและสามารถเข้าชมได้หลายช่องทาง สื่อถือเป็นสิ่งสำคัญของการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและมีความจำเป็นอย่างมากในการทำธุรกิจในปัจจุบัน

3.2 ด้านบุคลากร

ด้านบุคลากรผู้นำและประชาชนในชุมชนมีความสามัคคีและพร้อมใจถือเป็นเรื่องที่ดีมากๆ สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ การสร้างคนหรือทีมงานขึ้นมาทดแทนตนเองในอนาคตที่จะต้องใช้เวลา เงินทุน เท่าไรในการพัฒนาบุคคลขึ้นมาทดแทน ซึ่งผู้วิจัยมองว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด เพราะในเรื่องของหลักการบริหารงานแล้วทรัพยากรบุคคลถือเป็นหัวใจของการบริหารงาน จำเป็นต้องรีบดำเนินการแก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3.3 ด้านเงินทุน

ด้านเงินทุนทางหน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาช่วยเหลือดูแลในส่วนของงบประมาณมากมายหลายหน่วยงาน มีเพียงชุมชนบ้านโรงวัวที่ยังไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานใดๆ ทางผู้นำของกลุ่มจึงจำเป็นต้องหาแนวทางหรือวิธีการที่จะหางบประมาณสนับสนุนจากแหล่งทุนภายนอกชุมชนเป็นการด่วน เพื่อที่จะไม่ต้องให้ผู้นำชุมชนใช้ทุนส่วนตัวในการดำเนินงาน อาทิเช่น ธนาคาร แหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เป็นต้น

3.4 ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการนำความรู้ด้านการสืบสาน ศิลปวัฒนธรรมโบราณมาถ่ายทอดให้กับเยาวชนในหมู่บ้านและผู้ที่สนใจอยากจะเรียนโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ถือเป็นเรื่องที่ดีมากๆ และมีความจำเป็นที่จะต้องรีบแก้ไขอย่างเร่งด่วน ในส่วนของการสอนการปลูก ผักปลอดสารพิษ การทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพก็เป็นเรื่องที่ดีและประชาชนในชุมชนสามารถนำ ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ได้จริง

3.5 ด้านเทคโนโลยี

ด้านเทคโนโลยีกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่มีคู่แข่งหลายกลุ่มภายในอำเภอ ถือเป็นเรื่องที่ดีกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่จะต้องหาแนวทางหรือวิธีการดำเนินการแก้ไขอย่าง เร่งด่วน เพื่อที่จะสามารถแย่งลูกค้าหรือตลาดของตนเองกลับมาให้ได้ มิฉะนั้นจะเสียโอกาสในการ ค้าขายอย่างมาก ควรจะมีการไปศึกษาดูงานเศรษฐกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จบ้าง เพื่อนำ ความรู้จากการไปศึกษาดูงานมาปรับใช้กับเศรษฐกิจชุมชนของตนเอง

3.6 ด้านคู่แข่ง

ด้านเทคโนโลยีด้านกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่มีคู่แข่งภาคเอกชนหลายกลุ่ม ภายในอำเภอ จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่ามีการแข่งขันในการดำเนินธุรกิจที่คล้ายกันหลายกลุ่มซึ่งเป็น เรื่องที่ดีกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวัดใหญ่จะต้องหาแนวทางหรือวิธีการดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยยึดหลักการของการเน้นความประหยัดและใช้วัสดุภายในชุมชนของตนเอง ในส่วนของหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านสระไม้แดงและหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านโรงวัวไม่มี ผลกระทบในข้อนี้

3.7 ด้านปัจจัยภายนอก

ด้านปัจจัยภายนอกปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำและปัญหาราคาปุ๋ยยาเพิ่มขึ้นวัตถุดิบ มีราคาแพงและได้ผลกำไรน้อย เป็นสิ่งที่ทางกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนจะต้องรีบดำเนินการแก้ไขอย่าง เร่งด่วน เพราะถ้าหากปล่อยให้ปัญหานี้ยังคงอยู่ต่อไปคงจะต้องมีปัญหาค่าอื่นเพิ่มเติมมาอีกไม่ว่าจะเป็น ค่าใช้จ่าย ยอดผลผลิต กำลังคน เป็นต้น ในส่วนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านโรงวัวไม่ มีผลกระทบในข้อนี้ เนื่องจากมีการสั่งสินค้าอยู่ตลอดเวลาสามารถเลี้ยงตัวเองได้

ข้อเสนอแนะ

1. ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบให้ประสบความสำเร็จ ผู้นำ กรรมการชุมชน และกลุ่มองค์กรในชุมชนจะต้องมีจิตอาสา เสียสละ อดทน เข้าใจสถานการณ์ต่างๆ ของชุมชน สามารถกระตุ้นคนในชุมชนให้เข้ามาร่วมแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ มีการจัดระบบความสัมพันธ์การดูแลช่วยเหลือและร่วมมือกันภายในชุมชนอย่างเข้มแข็ง

2. ควรมีการถอดบทเรียนและองค์ความรู้จากการทำงานและการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อต่อยอดการพัฒนาเศรษฐกิจภายในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

3. สร้างทีมผู้นำรุ่นใหม่ให้เรียนรู้ควบคู่ไปกับผู้นำรุ่นเก่าเพื่อความหลากหลายทีมของชุมชน ในการร่วมกันพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและสร้างเครือข่ายภายนอกกับชุมชนอื่นอย่างเป็นระบบ จะทำให้การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตลอดไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

แบบสัมภาษณ์การวิจัย

เรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท

เรียน ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ด้วยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท 2) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท และ 3) สร้างแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาทให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน โดยข้อมูลที่ได้รวบรวมได้จากแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้จะไม่ส่งผลกระทบต่อบุคคลหรือองค์กรใดทั้งสิ้น การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งในความอนุเคราะห์จากท่านที่จะช่วยให้งานสำเร็จลุล่วงและขอขอบพระคุณที่ท่านกรุณาเสียสละเวลาให้ข้อมูลมา ณ โอกาสนี้

ดร.ศิริชัย เพชรรักษ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ชุดที่

--	--

แบบสัมภาษณ์

ชื่อโครงการวิจัย การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดชัยนาท

(ชื่อผู้ที่ให้ข้อมูล).....

วันเดือนปีที่เก็บข้อมูลชื่อผู้เก็บข้อมูล.....

วันที่สัมภาษณ์เวลา.....

1. ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของท่าน

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านการตลาด (ยกตัวอย่างเช่น การประชาสัมพันธ์ การออกบูธแสดง การใช้สื่อออนไลน์ เป็นต้น)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านบุคลากร (ยกตัวอย่างเช่น ภาวะผู้นำกลุ่ม การมีส่วนร่วมของสมาชิก เป็นต้น)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านเงินทุน (ยกตัวอย่างเช่น เงินทุนหมุนเวียน แหล่งทุนจากหน่วยงานภายนอก เป็นต้น)

.....

.....

.....

.....

.....

5. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น (ยกตัวอย่างเช่น การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นของตนเองเพื่อลดต้นทุน เป็นต้น)

.....

.....

.....

.....

.....

6. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านเทคโนโลยี (ยกตัวอย่างเช่น การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของท่าน เป็นต้น)

.....

.....

.....

.....

.....

7. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านคู่แข่ง (ยกตัวอย่างเช่น คู่แข่งทางการตลาด มีผลิตภัณฑ์คล้ายกัน หรืออยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง เป็นต้น)

.....

.....

.....

.....

.....

8. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านปัจจัยภายนอก (ยกตัวอย่างเช่น สภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน เป็นต้น)

.....

.....

.....

.....

.....

9. ปัญหาสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นของท่าน (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

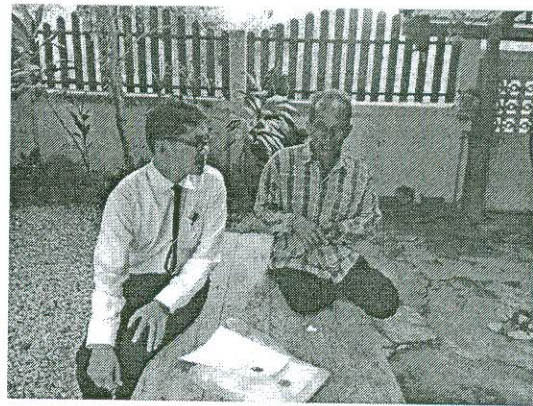
.....

.....

ภาคผนวก ข ภาพกิจกรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

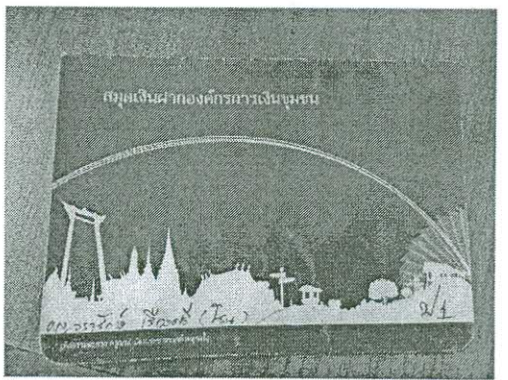
ชุมชนบ้านสระไม้แดง
ตำบลแพรศรีราชา อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท

ภาพชุมชนบ้านสระไม้แดง
ตำบลแพรศรีราชา อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท

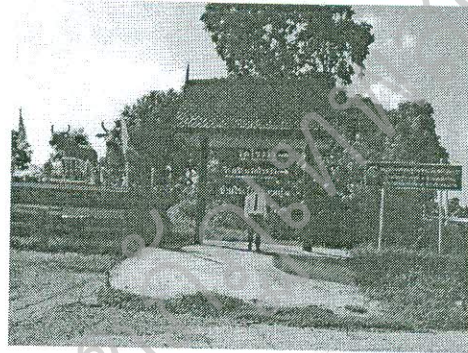
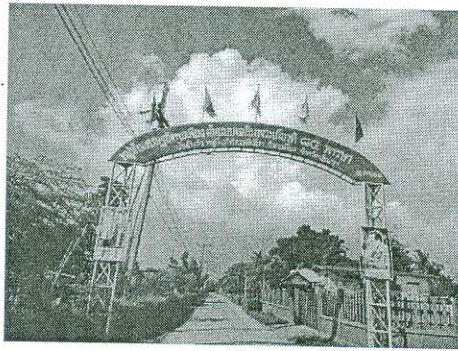
ภาพชุมชนบ้านวัดใหญ่
ตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท

ภาพชุมชนบ้านวัดใหญ่
ตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท

ภาพชุมชนบ้านโรงวัว
ตำบลเสือโฮก อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท

ภาพชุมชนบ้านโรงวัว
ตำบลเสือโฮก อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2552). แนวทางและหลักเกณฑ์การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ปี พ.ศ. 2552 (OTOP PRODUCT CHAMPION). กรุงเทพฯ: บีทีเอสเพรส.
- จิราณีย์ พันมูล. (2554). กระบวนการพัฒนาชุมชนสู่วิถีพอเพียง: กรณีศึกษาบ้านนาเวียง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จุฑานันท์ บุญทรหาญ. (2551). ความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2556, จาก <http://www.rdpb.go.th/rdpb/TH/BRANDSITE/newsdetail1.aspx?389>
- จุมพล หนีมพานิช. (2550). การวิจัยเชิงคุณภาพในทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ใจมานัส พลอยดี. (2540). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของธุรกิจชุมชน: การเปรียบเทียบภาพรวมและภาพย่อย(อ. คำเชื่อนแก้ว จ. ยโสธร และ อ. ลานสกา จ. นครศรีธรรมราช) วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2544). แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ชวาวุฒิ ลาภมาก. (2553). ศึกษารูปแบบการจัดระบบความรู้และกระบวนการขับเคลื่อนความรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนธรรณีคำ แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชาย โพธิ์สีดา. (2552). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2550). ธุรกิจชุมชนเส้นทางที่เป็นไปได้. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ็กเปอร์เน็ท จำกัด.
- ณัฐนันท์ ฐิตยาปราโมทย์. (2554). การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนเพาะและแปรรูปเห็ดบ้านสวนแม่วะ ตำบลสันดอนแก้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. (2552). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน . เชียงใหม่: [ข้อมูลออนไลน์] (เข้าถึงเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2556). www.econ.cmu.ac.th/teacher/thanes/files/Book2012.pdf

- นันทนา บุญลอบ และวรนุช ชื่นฤติมล. (2554). การเรียนรู้ร่วมกันอย่างยั่งยืนระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนช่างฝีมือ อำเภอบ้านอ้อย จังหวัดชัยนาท และนักศึกษาออกแบบเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าหัตถกรรมเชิงพาณิชย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2543). คนจนกับนโยบายการทำให้จนกับรัฐ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้ว การพิมพ์.
- ประเวศ วะสี. (2542). เพื่อคนจน...ถอนโครงสร้างความยากจน. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา,
- ประเวศ วะสี. (2544). เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. (2546). กรุงเทพมหานคร : นามมีบุ๊คส์.
- พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. (2550). การสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่าง: ทฤษฎีและปฏิบัติ (THE SAMPLE SURVEY : THEORY AND PRACTICE). (พิมพ์ครั้งที่ 3). เสมารธรรม.
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. (2542). เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พีระพัธนา.
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. (2542). แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน. กรุงเทพฯ : เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์.
- มงคล ด่านธานินทร์. (2541). เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองเชิงระบบ. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- มหาดไทย, กระทรวง, กรมการพัฒนาชุมชน. (2542). แผนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง พ.ศ. 2542- 2544. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- มหาดไทย, กระทรวง, กรมการปกครอง. (2541). คู่มือการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- มัทนา พานิชรัมย์ และคณะ. 2547. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ต่อความเป็นอยู่ที่ดีและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นไทย. รายงานผลการวิจัยสถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยศ สันตสมบัติ. (2542). ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์,
- รงค์ ประพันธ์พงศ์. (2550). เศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.
- สุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง. (2549). แนวทางปฏิบัติ 7 ขั้นสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียงจากแนวปฏิบัติสู่แนวคิดทางทฤษฎีของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.

- สุภางค์ จันทวานิช. 2540. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2551). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2555. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ”. ฉบับที่ 10 2550-2554. <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=139>. 7 เมษายน.
- โสภณ สุภาพงษ์. (2541). เศรษฐกิจพอเพียงทางรอดสังคมไทย. นิตยสารสารคดีครอบครัว (กันยายน).
- อัจฉรา มลิวงศ์ และ ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช. (2554). การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวดแผนไทยบ้านแม่ทะ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- อุดมพร อมรธรรม. (2537). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : แสงดาว.
- International Monetary Fund. (2012). *World economic outlook October 2012*. Washington, D.C.
- Blatchford E. (1994). Working Together for Community Economic Development in Rural Alaska. *Economic Development Review*. 12(1): 41-45.
- Crowe J. A. (2006). Community Economic Development Strategies in Rural Washington: Toward a Synthesis of Natural and Social Capital. *Rural Sociology*. 71(4): 573-596.
- Jackson E. T. (2004). Community Innovation Through Entrepreneurship: Grantmaking in Canadian Community Economic Development. *Journal of the Community Development Society*. 35(1): 65-81.
- Markusen A. (2004). Targeting Occupations in Regional and Community Economic Development. *Journal of the American Planning Association*. 70(3): 253-268.
- Raymond L. C. (1996). The entrepreneurial community approach to community economic development. *Economic Development Review*. 14(2): 16-20.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – สกุล	ดร.ศิริชัย เพชรรักษ์
วัน / เดือน / ปีเกิด	วันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2522
ที่อยู่ปัจจุบัน	48 หมู่ที่ 8 ตำบลไม้ดัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี 16130
ประวัติการศึกษา	
ระดับปริญญาตรี	ครุศาสตรบัณฑิต (คอมพิวเตอร์ศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ระดับปริญญาตรี	รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ระดับปริญญาโท	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ยุทธศาสตร์การพัฒนา) มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ระดับปริญญาเอก	รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
สถานที่ทำงาน	
พ.ศ. 2549 – ปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ตำแหน่ง	
	อาจารย์ประจำ
E-Mail	lover_2199@hotmail.com